

*Een vergelijkende studie van
het wapenexportcontrolebeleid:
Vlaanderen en zijn burens*

Inhoudstafel

	VOORWOORD	7
1	INLEIDING	9
2	WETTELIJK KADER	13
2.1	Situatie in Vlaanderen	15
2.2	Buurlanden	17
2.2.1	Groothertogdom Luxemburg	17
2.2.2	Nederland	18
2.2.3	Verenigd Koninkrijk	19
2.2.4	Frankrijk	20
2.2.5	Duitsland	21
3	WAT ZIJN STRATEGISCHE GOEDEREN?	23
3.1	Situatie in Vlaanderen	25
3.2	Buurlanden	26
3.2.1	Luxemburg	26
3.2.2	Nederland	27
3.2.3	Verenigd Koninkrijk	27
3.2.4	Frankrijk	28
3.2.5	Duitsland	29
3.3	Synthese 'Strategische goederen'	30
4	UITVOER VAN MILITAIRE GOEDEREN EN GOEDEREN VOOR TWEETERLEI GEBRUIK	33
4.1	Situatie in Vlaanderen	35
4.1.1.1	Uitvoer van militair materieel	35
4.1.1.2	Uitvoer van goederen voor tweeterlei gebruik	37
4.2	Buurlanden	39
4.2.1	Groothertogdom Luxemburg	39
4.2.1.1	Uitvoer van militaire goederen	39
4.2.1.2	Uitvoer van goederen voor tweeterlei gebruik	40

4.2.2	Nederland	41
4.2.2.1	Uitvoer van militaire goederen	41
4.2.2.2	Uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik	43
4.2.3	Verenigd Koninkrijk	44
4.2.3.1	Uitvoer van militaire goederen	44
4.2.3.2	Uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik	45
4.2.4	Frankrijk	46
4.2.4.1	Uitvoer van militaire goederen	46
4.2.4.2	Uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik	48
4.2.5	Duitsland	49
4.2.5.1	Uitvoer van militaire goederen	49
4.2.5.2	Uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik	51
4.3	Synthese 'uitvoer van militaire goederen en goederen voor tweeërlei gebruik'	52
5	DOORVOER VAN MILITAIRE GOEDEREN EN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK	55
5.1	Situatie in Vlaanderen	57
5.2	Buurlanden	59
5.2.1	Groothertogdom Luxemburg	59
5.2.2	Nederland	60
5.2.3	Verenigd Koninkrijk	62
5.2.4	Frankrijk	63
5.2.5	Duitsland	64
5.3	Synthese 'doorvoer'	65
6	CATCH-ALL BEPALINGEN	67
6.1	Situatie in Vlaanderen	69
6.2	Buurlanden	71
6.2.1	Groothertogdom Luxemburg	71
6.2.2	Nederland	71
6.2.3	Verenigd Koninkrijk	72
6.2.4	Frankrijk	73
6.2.5	Duitsland	73
6.3	Synthese 'Catch-all'	75

7	TUSSENHANDEL	77
7.1	Situatie in Vlaanderen	80
7.2	Buurlanden	82
7.2.1	Groothertogdom Luxemburg	82
7.2.2	Nederland	82
7.2.3	Verenigd Koninkrijk	85
7.2.4	Frankrijk	86
7.2.5	Duitsland	87
7.3	Synthese 'tussenhandel'	90
8	SOORTEN VERGUNNINGEN	93
8.1	Situatie in Vlaanderen	95
8.2	Buurlanden	97
8.2.1	Groothertogdom Luxemburg	97
8.2.2	Nederland	97
8.2.3	Verenigd Koninkrijk	100
8.2.4	Frankrijk	102
8.2.5	Duitsland	103
8.3	Synthese 'Vergunningen'	105
9	TERMIJNEN	107
9.1	Situatie in Vlaanderen	109
9.2	Buurlanden	110
9.2.1	Groothertogdom Luxemburg	110
9.2.2	Nederland	110
9.2.3	Verenigd Koninkrijk	111
9.2.4	Frankrijk	112
9.2.5	Duitsland	112
9.3	Synthese 'termijnen'	113

10	TRANSPARANTIE IN DE NATIONALE RAPPORTEN INZAKE WAPENEXPORT	115
10.1	Beschikbaarheid van rapporten	117
10.1.1	Situatie in Vlaanderen	117
10.1.1.1	De overige Belgische gewesten en de federale overheid	118
10.1.2	Buurlanden	118
10.1.2.1	Groothertogdom Luxemburg	118
10.1.2.2	Nederland	119
10.1.2.2	Nederland	119
10.1.2.3	Verenigd koninkrijk	120
10.1.2.4	Frankrijk	120
10.2	Inhoud van de nationale rapporten	122
10.2.1	Situatie in Vlaanderen	122
10.2.1.1	De overige Belgische gewesten	123
10.2.2	Buurlanden	124
10.2.2.1	Nederland	124
10.2.2.2	Verenigd Koninkrijk	125
10.2.2.3	Frankrijk	127
10.2.2.4	Duitsland	128
10.3	Synthese transparantie	129
11	STRAFBEPALINGEN	133
11.1	Situatie in Vlaanderen	135
11.2	Buurlanden	137
11.2.1	Groothertogdom Luxemburg	137
11.2.2	Nederland	138
11.2.3	Verenigd Koninkrijk	138
11.2.4	Frankrijk	140
11.2.5	Duitsland	142
11.3	Synthese 'strafbepalingen'	145
12	BESLUIT	147

Voorwoord

De Europese Unie speelt een steeds belangrijkere rol op het vlak van de controle op wapenhandel. De formulering van een gezamenlijke politiek om de export van militaire goederen, van goederen voor tweërlei gebruik en tussenhandel op Europees niveau te harmoniseren, toont de gemeenschappelijke betrokkenheid van de EU-lidstaten. In dat kader was het aannemen van de EU-gedragscode over wapenexport een mijlpaal. Voorheen werden defensie-aangelegenheden strikt gouvernementeel geregeld en de controle op export van militaire materieel wordt nog steeds in belangrijke mate door nationale wetgeving bepaald.

Het voorliggend onderzoek vergelijkt de bestaande wetgeving in verschillende landen en wil een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een coherent Europees controlebeleid met betrekking tot de in-, uit- en doorvoer van militair materieel. De regionalisering van de bevoegdheid voor de in-, uit- en doorvoer van goederen met een militaire toepassing in België, ging niet onopgemerkt voorbij in de betrokken Europese en internationale fora. Aan de hand van verschillende invalshoeken vergelijken we het huidige Vlaamse wapenexportbeleid met het beleid in de buurlanden van België: Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland. De finaliteit van voorliggende studie ligt in het aanreiken van aandachtspunten, voorbeelden of 'best practices' waarmee de wetgevende en uitvoerende macht bij het uitstippelen en verfijnen van beleid rekening kan houden.

Dit rapport kadert in een breed opgezet onderzoeksproject van het Vlaams Vredesinstituut over het wapenexportbeleid en de wapenhandel. Voorgaande publicaties beschreven het juridische kader van het beleid, de aard en de omvang van de verhandeld militaire goederen en de defensiegerelateerde bedrijven in Vlaanderen.

Tomas Baum
Directeur

Disclaimer

Gezien de beperkte ter beschikking staande ruimte kan onderhavig rapport onmogelijk ingaan op alle terzake relevante bepalingen en problemen. De bedoeling bestaat er in om een systematisch overzicht van enkele van de voornaamste kenmerken van de juridische reglementering te geven, zonder enige pretentie tot exhaustiviteit. Hoewel door het Vlaams Vredesinstituut uiterste zorgvuldigheid werd betracht bij de redactie van dit rapport, kan het niet aansprakelijk worden geacht of gesteld voor mogelijke onzorgvuldigheden of onvolledigheden. Tevens wordt geen enkele vorm van aansprakelijkheid aanvaard voor enig gebruik dat een lezer van dit rapport maakt. In het bijzonder heeft dit rapport niet tot doel, en mag het aldus niet in die zin geïnterpreteerd worden, om enig juridisch advies te verlenen. De geciteerde teksten dragen geen authentieke waarde. Tenzij uitdrukkelijk anders aangegeven, mag geen enkel van de in dit rapport gedane uitspraken toegeschreven worden aan één of meerdere van de Vlaamse instellingen: het rapport werd door het Vlaams Vredesinstituut in volledige onafhankelijkheid voorbereid.

1

Inleiding

Controle op wapenhandel is een middel om de proliferatie van massavernietigingswapens en conventionele wapens tegen te gaan en om gewapende conflicten, of de escalatie ervan, te verhinderen. Aangezien het gebruik van wapens voor sommige doelstellingen als legitiem wordt beschouwd en economische overwegingen meespelen, blijft de handel in wapens mogelijk. Staten zijn daarom overeengekomen om de handel in wapens niet te verbieden, maar wel onder controle te plaatsen. Vooraleer een exportvergunning toegekend wordt, evalueert men de aard, het voorziene gebruik en de bestemming van militaire goederen. Bij de uitoefening van de bevoegdheid voor exportcontrole op wapenhandel maken overheden de afweging tussen economische overwegingen (het mogelijk maken van handel) en veiligheidsoverwegingen. De balans ligt voor elke overheid anders.

In augustus 2003 werd de controle op buitenlandse wapenhandel in België geregionaliseerd, waardoor de bevoegdheid inzake wapenhandel werd overgedragen van het federale bestuursniveau naar de regionale overheden. Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest staan elk in voor de controle op wapenhandel die vanuit het betreffende gewest plaatsvindt. De gewesten hebben ook de bevoegdheid om eigen wetgeving met betrekking tot wapenhandel uit te vaardigen. Zolang ze geen nieuwe wetgeving uitvaardigen, blijft de federale wetgeving van kracht. De Vlaamse Regering heeft onmiddellijk na de regionalisering aangekondigd een wetsontwerp¹ over wapenhandel uit te werken. Tot nog toe werd evenwel geen nieuwe wetgeving ingediend en blijft de federale wetgeving in de drie gewesten van toepassing.

Het voorliggende rapport vergelijkt de bestaande wetgeving in verschillende landen en wil een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van Vlaamse wetgeving met betrekking tot de in-, uit- en doorvoer van militair materieel. Aan de hand van verschillende thema's vergelijken we het huidige Vlaamse wapenexportbeleid met het beleid terzake in de buurlanden van België: Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland. De bedoeling is om aandachtspunten, voorbeelden of 'best practices' naar voor te schuiven waarmee Vlaanderen bij de uitstippeling van een nieuw beleid rekening kan houden.

Hoewel de wetgeving met betrekking tot wapenhandel tot nog toe in de drie gewesten gebaseerd is op de Belgische wetten, en de beschreven wettelijke situatie in Vlaanderen dus ook van toepassing is in Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vormt het Vlaamse gewest het expliciete voorwerp van deze studie. Belangrijk hierbij is dat we enkel ingaan op de uitvoer en de doorvoer van militair materieel en producten voor tweërlei gebruik. De invoer van deze goederen komt in dit rapport niet aan bod. Speciale maatregelen voor de controle op nucleaire, biologische of chemische wapens worden niet afzonderlijk belicht.

Het rapport bestaat uit elf hoofdstukken waarin telkens een thema wordt besproken. Na de inleiding bevat hoofdstuk twee een overzicht van de **relevante wetgeving** met betrekking tot wapenhandel in Vlaanderen, Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland.

¹ Een voorstel van wet vanuit de Vlaamse regering heet formeel een 'ontwerp van decreet'.

Het derde hoofdstuk bespreekt welke goederen in Vlaanderen en in de andere genoemde landen onder controle worden geplaatst. De vraag in welke mate **nationale lijsten van militaire goederen en goederen voor tweërlei gebruik** overeenstemmen met de Europese lijsten van te controleren goederen, staat hier centraal.

Vervolgens gaan we in op de manier waarop de controle op de **uitvoer van goederen met een militaire toepassing** in Vlaanderen en in de besproken landen georganiseerd wordt. Analoog aan de Europese Unie wordt er een onderscheid gemaakt tussen de controle op de uitvoer van militair materieel en de controle op de uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik. Hoe wordt de uitvoer van militaire goederen en van goederen voor tweërlei gebruik in de wetgeving geregeld? Volgens welke criteria worden vergunningsaanvragen beoordeeld, en in welke mate stemmen deze criteria overeen met de criteria van de Europese gedragscode? Tot slot overlopen we voor de verschillende landen de vergunningsprocedure.

Welke controle in Vlaanderen en de buurlanden op **doorvoer** van goederen voor militair en tweërlei gebruik wordt uitgeoefend, is het voorwerp van hoofdstuk 5.

In hoofdstuk 6 wordt besproken welke **catch-all clauses** in Vlaanderen en de buurlanden geldig zijn. Met betrekking tot producten voor tweërlei gebruik, geldt een catch-all clause die Europees bepaald wordt door Verordening (EG) 1334/2000 en dus voor alle Europese lidstaten gelijk is, maar ook voor militaire goederen hebben enkele landen, waaronder België, een catch-all bepaling in het leven geroepen. In dit hoofdstuk bespreken we de reikwijdte van de bestaande catch-all bepalingen.

Relatief nieuw is de controle op **tussenhandel**. In Vlaanderen is de controle op tussenhandel momenteel beperkt. De bevoegdheid voor de controle op tussenhandel werd niet mee overgedragen naar de gewesten en ligt dus bij de federale regering. In hoofdstuk 7 wordt beschreven hoe de controle op tussenhandel in andere landen georganiseerd wordt.

De **soorten vergunningen** die door de bevoegde overheidsinstanties uitgereikt worden, maken het onderwerp uit van hoofdstuk 8. De soorten vergunningen die in omloop zijn, geven aan hoe de handel in goederen voor militair gebruik wordt gecontroleerd. Wordt de uitvoer van militair materieel telkens individueel vergund, kunnen bedrijven vergunningen aanvragen voor verschillende exporten, en bestaan vergunningen die alle exporteurs toelaten om bepaalde gecontroleerde producten uit te voeren? Worden naast de transacties ook de handelaars zelf gecontroleerd en bestaat er een mogelijkheid om een proefaanvraag in te dienen?

Een volgend hoofdstuk bespreekt de vaststelling van **termijnen** voor de beoordeling van vergunningsaanvragen. Vanuit het bedrijfsleven kan de vraag worden gesteld of de administratie die belast is met de behandeling van vergunningsaanvragen, zich moet houden aan termijnen voor het behandelen van de vergunningsaanvragen. Zijn er landen die termijnen vaststellen?

Is het vooropstellen van termijnen eigen aan een efficiënte procedure of staat dit een grondige beoordeling van vergunningsaanvragen in de weg?

Om parlementaire en publieke controle mogelijk te maken, publiceren de bevoegde overheden **periodieke verslagen over de wapenhandel** die op hun grondgebied plaatsvindt. Ook internationaal wordt er sinds het einde van de Koude Oorlog veel belang gehecht aan transparantie inzake wapenhandel. Hoofdstuk 10 geeft voor alle besproken landen een overzicht van de beschikbare rapporten, de toegankelijkheid en de inhoud van deze verslagen. Naast Vlaanderen worden in dit hoofdstuk ook het Waalse gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest besproken. Hoewel wettelijk dezelfde regels gelden inzake rapportering, loopt de verslaggeving in de praktijk voor de drie gewesten sterk uiteen.

In het laatste hoofdstuk bekijken we ook de **strafbepalingen** die gelden wanneer de wetgeving op wapenhandel overtreden wordt.

Elk hoofdstuk bevat een synthese waarin de vergelijking tussen Vlaanderen en de buurlanden van België wordt gemaakt. De verzamelde informatie is gebaseerd op de wetgeving in de verschillende landen, de jaarrapporten en de documenten die via de websites van de bevoegde overheidsdiensten ter beschikking gesteld worden, en op rapporten van NGO's. De informatie die door de besproken landen ter beschikking wordt gesteld, is niet voor elk thema gelijk. Voor sommige thema's zullen bepaalde landen daarom uitvoeriger besproken worden dan andere landen. Het rapport werd ter controle voorgelegd aan de administraties en NGO's van de besproken buurlanden. ¹¹

De beschrijving van de situatie in Vlaanderen is in elk hoofdstuk gebaseerd op het rapport van het Vlaams Vredesinstituut 'Het Vlaams exportbeleid: een analyse van de juridische context'. ¹ Zowel het internationale kader als de wetgeving in Vlaanderen/België worden daar in groter detail besproken. Het voorliggende rapport bevat telkens slechts een samenvatting van de regelgeving die in Vlaanderen van toepassing is.

Tot slot dient benadrukt te worden dat exportcontroleregimes beogen de *legale handel* in wapens zo doeltreffend mogelijk te organiseren. 'Controle' op wapenhandel moet begrepen worden als het 'toezicht' op legale wapenhandel, en niet als het de 'beheersing' van illegale wapenhandel. Doeltreffende exportcontroleregimes bieden slechts gedeeltelijk een antwoord op de problematiek van *illegale wapenhandel*. De bestrijding van illegale wapenhandel valt buiten het opzet van dit rapport.

11 We willen de betrokken administraties, en ook 'Saferworld' en 'Campagne tegen Wapenhandel' graag bedanken voor hun medewerking en nuttige bijdrage aan dit rapport.

2

Wettelijk kader

Wapenhandel wordt zowel op nationaal als op internationaal niveau aan controle onderworpen. Het internationale kader bestaat uit internationale politieke afspraken die gemaakt zijn om de controle via nationale wetgeving te verscherpen, bindende VN-resoluties en Europese wetgeving.²

De Europese Unie speelt in toenemende mate een rol op het vlak van controle op wapenhandel. De Europese lidstaten hebben een gezamenlijke Europese politiek uitgetekend om de export van militaire goederen en van goederen voor tweërlei gebruik te harmoniseren.

Controle op de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik, valt onder de communautaire pijler en is Europees geregeld in Verordening 1334/2000 die rechtstreeks in alle Europese lidstaten van toepassing is. In juli 2006 is ook Verordening 1236/2005 in werking getreden. Deze verordening controleert de handel in goederen die gebruikt kunnen worden voor de uitvoering van de doodstraf, foltering of andere wrede, onmenselijke of ontorende behandelingen. De wetgeving die de controle op deze producten regelt, is Europees, maar de lidstaten staan in voor de uitvoering.

Controle op de uitvoer van militair materieel valt onder de tweede pijler en maakt deel uit van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid van de Europese Unie. De lidstaten hebben zich er politiek toe verbonden gemeenschappelijke criteria te hanteren bij de beoordeling van vergunningsaanvragen voor de uitvoer van militair materieel. Deze criteria zijn vastgelegd in de EU-gedragscode. Nog in de tweede pijler heeft de Raad een Gemeenschappelijk Optreden aangenomen inzake de controle op technische bijstand in verband met bepaalde vormen van militair eindgebruik en een Gemeenschappelijk standpunt over het toezicht op de tussenhandel in wapens.

Naast de Europese Unie zijn ook de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) en de Benelux Economische Unie (Benelux) relevant voor België, Luxemburg en Nederland. De BLEU en Benelux zijn economische Unies die opgezet zijn om de buitenlandse handel op een uniforme wijze te organiseren en om interne grensbelemmeringen weg te werken. België en Luxemburg vormen samen een douane- en accijnzenunie, de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU). Alle reglementeringen en toepassingen die betrekking hebben op in-, uit- en doorvoervergunningen zijn gemeenschappelijk voor de leden van de BLEU, ook voor de in-, uit- en doorvoer van militair materieel. De Benelux Economische Unie (Benelux) stelt de handel tussen de Benelux-landen vrij, met inbegrip van de handel in militaire goederen. Bovendien hebben vergunningen die uitgereikt zijn door één van de lidstaten, in beide andere landen dezelfde waarde als zouden die door de bevoegde autoriteit van dat land zelf zijn verstrekt.³ De gelijkheid van de vergunningstelsels binnen de Benelux betekent echter niet dat wetten en besluiten identiek zijn, binnen de BLEU geldt dit in principe wel.

Controle op wapenexporten wordt in belangrijke mate door nationale wetgeving bepaald. In dit hoofdstuk geven we een beknopt overzicht van de juridische basis waarop het exportcontrolebeleid in elk van de landen gestoeld is. Het is niet zozeer de bedoeling om de wetgevingssystemen met elkaar te vergelijken, maar wel om de volgende hoofdstukken inzichtelijk te maken.

2.1

Situatie in Vlaanderen

De bevoegdheid voor de in-, uit- en doorvoer van goederen met een militaire toepassing werd in België in augustus 2003 overgeheveld van de federale overheid naar de gewesten. Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn sindsdien elk verantwoordelijk voor de behandeling van vergunningsaanvragen die in-, uit- en doorvoer van militair materieel en goederen voor tweërlei gebruik op/vanuit hun grondgebied mogelijk maken. Daarbij moeten de gewesten rekening houden met bevoegdheden die federaal gebleven zijn, bevoegdheden die overgedragen zijn naar het Europese niveau, internationale verbintenissen waaraan de deelstaten zich dienen te houden en de afspraken in het kader van de BLEU en de Benelux.^{III}

Door de overdracht van de bevoegdheden inzake wapenhandel hebben de regio's ook de bevoegdheid om wetgevende initiatieven te nemen. In afwachting van een eigen Vlaamse regelgeving zijn in Vlaanderen, net zoals in Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Belgische wetten en uitvoeringbesluiten van kracht. Momenteel geldt dus het bestaande Belgische wettelijke kader, al kan hierin verandering worden gebracht zodra de gewesten een eigen regelgeving uitvaardigen.

De buitenlandse handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel, is in België onderworpen aan een vergunningplicht op basis van de *in-, uit- en doorvoerwet voor **militair materieel** van 5 augustus 1991*.⁴

De invoering van deze wet heeft militair materieel onttrokken aan de bestaande wet betreffende in-, uit- en doorvoer (IUD-wet) die op alle andere handelswaren van toepassing is. Deze IUD-wet uit 1962 gaf de uitvoerende macht ook al de mogelijkheid om buitenlandse handel in bepaalde gevallen aan een vergunningplicht te onderwerpen, maar wat militair materieel betreft, is deze verplichting nu wettelijk verankerd. Bovendien bepaalt *de in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel van 5 augustus 1991* aan welke internationaal-politieke voorwaarden

III Voor een gedetailleerd overzicht van de betrokken actoren, de bevoegdheidsverdeling en de internationale samenwerkingsverbanden verwijzen we naar het rapport van het Vlaams Vredesinstituut 'Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context'.

een vergunningaanvraag moet worden getoetst. Deze vereisten worden niet langer door de uitvoerende macht bepaald, maar zijn bij wet vastgelegd.

De uitvoeringsbepalingen van de in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel worden vastgelegd in het *Koninklijk Besluit (KB)*, een besluit uitgevaardigd door de uitvoerende macht, van 8 maart 1993 zoals laatst gewijzigd op 2 april 2003.⁵ Hierin staan onder meer de technische en procedurele voorwaarden beschreven.

In België is ook een wapenwet van kracht die de binnenlandse handel, het bezit en de productie van wapens regelt, maar deze wet is niet van toepassing op in-, uit- en doorvoer.⁶ Een erkenning volgens deze wapenwet is wel vereist als voorafgaande voorwaarde om een vergunning te kunnen aanvragen voor in-, uit- of doorvoer van wapens die door de wapenwet gevat zijn. Daarnaast is voor handel in militair materieel een voorafgaande vergunning als wapenhandelaar vereist, die de integriteit van de handelaar attesteert.

De uitvoer van **producten voor tweërlei gebruik** wordt op Europees niveau geregeld. EG Verordening 1334/2000 legt de voorwaarden vast voor de uitvoer van deze goederen naar landen buiten de Europese Gemeenschap. De Verordening is rechtstreeks van toepassing in alle lidstaten van de EU. Voor België is deze wetgeving ook van toepassing op de doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik. De algemene in-, uit en doorvoerwet uit 1962 zoals laatst gewijzigd op 3 augustus 1992 en het bijhorende Koninklijk Besluit bieden de wettelijke basis voor de implementatie van de Europese communautaire regelgeving inzake uitvoer en doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik.

2.2

Buurlanden

2.2.1 Groothertogdom Luxemburg

Het Groothertogdom Luxemburg heeft op het vlak van in-, uit- en doorvoervergunningen in principe dezelfde reglementeringen als België. Binnen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) zijn immers zowel de wettelijke en reglementaire bepalingen als de uitvoeringsmodaliteiten ervan gemeenschappelijk.⁷ Om tot een gemeenschappelijke wetgeving of reglementering te komen en om te zorgen voor een eenvormige toepassing ervan, nemen beide landen wetten of besluiten aan die dezelfde inhoud hebben, vaardigen beide landen gemeenschappelijke bepalingen uit voor de hele Unie, of voert het ene land de bepalingen in die in het andere land van kracht zijn.⁸ In de praktijk verloopt de gelijkschakeling van de wet- en regelgeving meestal volgens het laatstgenoemde scenario en vrijwel altijd in dezelfde richting: Luxemburg neemt de wetten of besluiten over die in België van kracht zijn.

De Luxemburgse wetten en *règlements grand-ducaux*, in zoverre ze betrekking hebben op een vergunningenstelsel voor in-, uit- en doorvoer, zijn woord voor woord identiek aan de Belgische wetten, koninklijke besluiten of ministeriële besluiten. Er zijn hooguit een aantal administratieve of institutionele verschillen die voortvloeien uit verschillen in de organisatiestructuur van de Luxemburgse respectievelijk Belgische overheid. Het belangrijkste verschil tussen Luxemburg en België is uiteindelijk de datum van afkondiging van wetten of besluiten. Zo is het in Luxemburg nog altijd wachten op een wet op in-, uit- en doorvoer van militair materieel, hoewel deze wet in België al sinds 1991 bestaat en een woordelijk identiek wetsontwerp al in 1997 is ingediend in de Luxemburgse *Chambre des Députés*. Het staat er nog steeds op de rol van te behandelen wetsontwerpen.⁹

De in-, uit- en doorvoer van **militair materieel** valt in Luxemburg onder de wet die alle in-, uit- en doorvoer regelt en die op enkele administratieve geplogenheden na identiek is aan de Belgische IUD-wet uit 1962.¹⁰ In vergelijking met de Belgische *in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel van 5 augustus 1991*, laat de Luxemburgse IUD-wet echter veel meer over

aan de uitvoerende macht. Zo heeft de Luxemburgse wetgever geen inhoudelijke criteria of voorwaarden gesteld waaraan aanvragen moeten voldoen, en legt evenmin op dat buitenlandse handel in militair materieel überhaupt vergunningplichtig is. De wet somt wel de redenen op die aanleiding kunnen geven tot een controleregime (zie hoofdstuk 4).¹¹

De Luxemburgse uitvoerende macht heeft voor de buitenlandse handel in militair materieel een afzonderlijk *règlement grand-ducal* (RG-D) uitgevaardigd, dat een vergunningplicht instelt en regelt.¹² Dit RG-D bevat de administratieve vereisten bij de aanvraag en na levering, alsook lijsten met verboden en vergunningplichtig militair materieel. Het RG-D buitenlandse wapenhandel is overigens identiek aan het overeenkomstige Belgische KB.

Ook de Luxemburgse wapenwet bevat een aantal relevante bepalingen in verband met de in-, uit- en doorvoer van militair materieel.¹³ Die wet is ontstaan vanuit een interne veiligheidslogica en reguleert het bezit, het verhandelen en het dragen van wapens en munitie. Het gaat hierbij over vuurwapens, munitie, blanke wapens en onderdelen, en niet om zwaar militair materieel of ander materieel met militaire toepassing. De wet bevat ook een lijst met verboden wapens. De Luxemburgse wapenwet stelt onder andere een vergunningplicht in voor in-, uit- en vervoer van niet-verboden wapens en munitie die onder deze wet vallen. Deze vergunning wordt uitgereikt door de minister van Justitie en bij de toekenning gaat men de betrouwbaarheid van de aanvrager na.¹⁴

De uitvoer van **producten voor tweërlei gebruik** is Europees gereguleerd. De wettelijke basis en de strafbepalingen zijn te vinden in de Luxemburgse IUD-wet en de uitvoeringsmodaliteiten zijn geregeld door het RG-D met betrekking tot vergunningen voor in-, uit- en doorvoer.¹⁵ Net zoals in België is de verordening ook van toepassing op de doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik.

2.2.2 Nederland

In de Nederlandse wetgeving spreekt men van controle op de uitvoer van 'strategische goederen'. Strategische goederen omvatten zowel **militaire goederen** als **goederen voor tweërlei gebruik**. De wettelijke basis voor de controle op strategische goederen is de '*In- en uitvoerwet*' (IUW) van 1962 en de regeringsbesluiten die hieruit voortgevloeid zijn, waarvan het '*In- en uitvoerbesluit strategische goederen*' het voornaamste is.

- Het *In- en uitvoerbesluit strategische goederen* (1999) regelt zowel de uitvoer van militaire goederen als van goederen voor tweërlei gebruik.

- Het *Besluit Financieel verkeer strategische goederen* (1996) is gebaseerd op de Wet financiële betrekkingen buitenland (1994) en regelt de controle op tussenhandel.
- Het *Besluit afgifte verklaringen strategische goederen* vormt de wettelijk basis voor de afgifte van Internationale Importcertificaten (IIC) en Bewijzen van Ontvangst, alsook de verplichtingen die aan deze documenten verbonden zijn.
- Tot slot bevatten de *Uitvoeringswet chemische wapens* en het bijhorende uitvoeringsbesluit de regels ter implementatie van het Verdrag chemische wapens.

De Wet economische delicten legt de bevoegdheid van de Economische Controle Dienst tot het instellen van opsporingsonderzoeken neer, alsook de strafmaat voor overtredingen van de uitvoerbepalingen.¹⁶

Naast de bepalingen voortkomend uit de In- en uitvoerwet kan de exporteur van strategische goederen in aanraking komen met de bepalingen van de Wet wapens en munitie (WWM). De Wet wapens en munitie is gericht op het bewerkstelligen van een meer veilige Nederlandse samenleving door het tegengaan van het illegale bezit van wapens en munitie en het beheersen van het legale bezit ervan.¹⁷ Op basis van deze wet is er, behoudens ontheffingen en vrijstellingen, een consent nodig voor het binnenkomen, uitgaan en doorvoeren van wapens en munitie die onder het bereik van de wet vallen. Een consent is de naam voor een vergunning tot invoer, uitvoer of doorvoer van goederen die onder de Wet Wapens en Munitie vallen.¹⁸ 'Binnenkomen en uitgaan' staat gelijk aan het binnen het grondgebied van Nederland komen, respectievelijk het verlaten van het grondgebied met als bestemming een andere lidstaat van de Europese Unie.¹⁹

2.2.3 Verenigd Koninkrijk

De primaire wetgeving, wetgeving gestemd door het parlement, die de export van strategische goederen behandelt (zowel **militaire goederen** als **goederen voor tweërlei gebruik**), is de Export Control Act (2002). De Act is in werking getreden op 1 mei 2004 en verving de *Import, Export and Customs Powers (Defence) Act*. De Act wordt geïmplementeerd door secundaire wetgeving, wetgeving tot stand gebracht door de uitvoerende macht, ook wel 'orders' genoemd:

- De *Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order* (2003): regelt de exportcontrole op fysieke producten, maar ook op de elektronische overdracht van militaire technologie. Deze *Order* integreert de voorgaande *Export of Goods (Control) Order 1994* met de bepalingen van de Verordening (EG) 1334/2000 inzake controle op de export van goederen voor tweërlei gebruik. *Schedule 1* beschrijft de militaire lijst van goederen van het Verenigd Koninkrijk (VK): het gaat om militaire goederen, para-militaire goederen, software en technologie waarvoor de export of doorvoer van de goederen onder controle worden geplaatst. In *Schedule 2* zijn de goederen voor tweërlei

gebruik terug te vinden waarop het Verenigd Koninkrijk bijkomende controles uitvoert op de uitvoer en doorvoer van goederen die niet opgenomen zijn in de EU-lijst van goederen voor tweeërlei gebruik (Verordening (EG) 1334/2000).²⁰

- *Trade in Goods (Control) Order (2003)*: introduceert controle op de tussenhandel in militaire goederen (gecontroleerde en beperkte goederen)^{IV} tussen twee derde landen voor alle personen indien de tussenhandel plaatsvindt op Brits grondgebied of controle op tussenhandel in beperkte goederen door een 'UK person' (individu of bedrijf), indien de tussenhandel buiten het Britse grondgebied plaatsvindt.²¹
- De *Trade in controlled goods (embargoed destinations) order* verbiedt de tussenhandel zonder vergunning in gecontroleerde goederen naar bestemmingen waarop een nationaal of multilateraal wapenembargo rust. Dit verbod geldt voor elke persoon als de transactie op het grondgebied van het Verenigd Koninkrijk plaatsvindt, en voor UK persons voor transacties buiten het Verenigd Koninkrijk.²²

Verder is ook in het Verenigd Koninkrijk EG Verordening 1334/2000 van kracht die de uitvoer van producten voor tweeërlei gebruik regelt, en Verordening 1236/2005 die betrekking heeft op de handel in goederen die gebruikt kunnen worden voor de uitvoering van de doodstraf, foltering of andere wrede, onmenselijke of ontorende behandelingen.²³

2.2.4 Frankrijk

Overeenkomstig artikel 12 van 'Décret-loi du 18 avril 1939 fixant le régime des matériels de guerre, armes et munitions' en de latere wijzigingen is uitvoer van militair materieel in principe verboden in Frankrijk. Artikel 13 stelt dat de uitvoer van militaire goederen verboden is *zonder vergunning*. Het decreet van 1939 werd ingetrokken en vervangen door *Ordonnance 2004-1374 du 20 décembre 2004*. Frankrijk heeft in deze ordonnantie een klassament opgesteld van 8 categorieën.^V De eerste drie categorieën vallen onder de hoofding 'oorlogswapens': dit zijn wapens en hun munitie, en ander militair materiaal dat ingezet of gebruikt wordt ter bescherming in een gewapende strijd. Ook categorie 4, 'defensiewapens en hun munitie' genoemd, wapens die

IV Controlled goods of gecontroleerde goederen worden in deze wet gedefinieerd als goederen die op de militaire lijst staan (Schedule 1). Software en technologie maken geen deel uit van controlled goods. Restricted goods of beperkte goederen zijn bepaalde vormen van veiligheids- en paramilitaire uitrusting (foltertuigen) en lange afstandsruketten.

V I – MATERIELS DE GUERRE

1e catégorie: armes à feu et leur munitions conçues pour ou destinées à la guerre terrestre, navale ou aérienne

2e catégorie: matériels destinées a porter ou à utiliser au combat les armes à feu

3e catégorie: matériels de protection contre les gaz de combat

II – ARMES ET MUNITIONS NON CONSIDÉRÉES COMME MATÉRIELS DE GUERRE

4e catégorie: armes à feu dites de défense et leurs munitions

5e catégorie: armes de chasse et leurs munitions

6e catégorie: armes blanches

7e catégorie: armes de tir, de foire ou de salon et leurs munitions

8e catégorie: armes et munitions historiques et de collection

niet ontworpen zijn voor militair gebruik maar die gezien hun eigenschappen een gevaar stellen voor de publieke orde en veiligheid, vallen onder hetzelfde regime als de oorlogswapens. Het bezit van deze wapens (categorie 1-4) evenals de productie en handel in de wapens is onderworpen aan vergunningplicht.²⁴

De exportlicentieprocedures worden omschreven in *Arrêté du 2 octobre 1992 relatif à la procédure d'importation, d'exportation et de transfert des matériels de guerre, armes et munitions et des matériels assimilés* en de hierop volgende wijzigingen. Hierin worden de verschillende stappen van het controleregime nauwkeurig beschreven (zie hoofdstuk 4). Politieke voorwaarden waaraan vergunningsaanvragen moeten voldoen zijn hierin niet opgenomen. De tenuitvoerlegging van het Decreet van 18 april 1939 is vastgelegd in Decreet Nr. 95-589 van 6 mei 1995.

Het fundament voor de uitvoer van goederen voor tweëerlei gebruik is EG Verordening 1334/2000.

De nationale wetgeving die de uitvoering van de Europese wetgeving mogelijk maakt is vastgelegd in

- *Décret n° 2001-1 192 du 13 décembre 2001* met betrekking tot de export, import en doorvoer van goederen en technologie voor tweëerlei gebruik²⁵
- *Arrêté du 13 décembre 2001* met betrekking tot de contrôle op de export naar derde landen, en de overdracht naar EU-lidstaten van goederen en technologie voor tweëerlei gebruik²⁶
- *Arrêté du 18 juillet 2002* gewijzigd door de *arrêté du 21 juin 2004* die de volgende algemene vergunningen definieëren: 'industriële goederen', 'chemische producten' en 'grafiet'²⁷
- *Bulletin Officiel des Douanes n° 6590 du 26 janvier 2004*, regeling met betrekking tot goederen en technologie voor tweëerlei gebruik.²⁸

2.2.5 Duitsland

In Duitsland regelen twee wetten de export van wapens en goederen voor tweëerlei gebruik: de *Kriegswaffenkontrollgesetz (KWKG)* of de Wet inzake Controle op Oorlogswapens van 20 april 1961 en de *Außenwirtschaftsgesetz (AWG)* of de Wet inzake Buitenlandse Handel van 28 april 1961.²⁹

De *Außenwirtschaftsgesetz (AWG)* gaat over de beperkingen op buitenlandse handel. In de AWG stelt Duitsland dat buitenlandse handel in principe vrij is (sectie 1). Volgens sectie 7 kunnen er echter beperkingen opgelegd worden met het oog op:

- de garantie van de veiligheid van de Federale Republiek Duitsland
- het voorkomen van de verstoring van het vreedzaam samenleven van naties
- het voorkomen van het toebrengen van ernstige schade aan de internationale relaties van Duitsland

Gebaseerd op deze artikels, legt Duitsland verbods- en vergunningsvereisten vast in de *Außenwirtschaftsverordnung (AWV)* inclusief wijzigingen. De bepalingen van de wet maken het mogelijk de export van wapens en munitie te controleren.³⁰

De *Kriegswaffenkontrollgesetz (KWKG)* van 1961 reguleert de export van oorlogswapens. Welke wapens hiertoe behoren staat opgesomd in de *Kriegswaffenliste (KWL)*. Onder artikel 2 van de KWKG is er een vergunning nodig om deze wapens te produceren, te verwerven en zelfs om anderen toe te staan deze wapens te bezitten.

De logica voor oorlogswapens is anders dan voor andere gecontroleerde goederen. De export van oorlogswapens is verboden. Enkel mits toestemming van de overheid kunnen ze toch geëxporteerd worden. Voor militaire goederen en goederen voor tweëerlei gebruik geldt de omgekeerde redenering. De handel in goederen is vrij, maar bepalingen in de wet hebben het mogelijk gemaakt om de export van bepaalde goederen te controleren. In overeenstemming met het principe van vrij internationaal verkeer van goederen, hebben de aanvragers het recht op een vergunning, tenzij de toekenning van de vergunning in strijd zou zijn met Sectie 7 van de AWG.³¹

De goederen op de *Kriegswaffenliste (KWL)* maken deel uit van de *Ausfuhrliste (AL)*, waardoor voor deze goederen een dubbele controle geldt.³²

De KWKG en de AWG zijn het juridische kader voor het Duitse exportregime. De wetgeving laat het echter aan de regering over om te oordelen over de toekenning of weigering van een exportvergunning. Om deze politieke afweging uniform te laten verlopen, en om de transparantie van de politieke beoordelingscriteria te vergroten, werden reeds in 1982 'Politieke Principes' gedefinieerd die in 2000 geactualiseerd werden. De *Politischen Grundsätze der Bundesregierung für Rüstungsexporte* bevatten een aantal criteria en principes die gehanteerd worden bij de beoordeling van de vergunningsaanvragen. In dit document werd verklaard dat de EU gedragscode integraal deel uitmaakt van de Politieke Principes. Sommige bepalingen zijn, voornamelijk op vlak van mensenrechten, strenger dan de EU-criteria.³³

De wettelijke basis voor de uitvoer van *goederen voor tweëerlei gebruik* is de Europese Verordening (EG) 1334/2000, aangevuld door de nationale bepalingen uit de AWG en AWV.³⁴

3

*Wat zijn strategische
goederen?*

Controle op wapenhandel is een preventief instrument om de risico's op gewapende conflicten – die in de hand gewerkt worden door de handel in wapens – te beperken. Elk nationaal controleregime weegt economische argumenten af tegenover de veiligheidsrisico's voor de vrede en veiligheid. Strategische goederen zijn goederen waaraan, omwille van veiligheidsredenen en internationale afspraken, zo veel strategisch belang wordt toegekend, dat de uitvoer ervan niet, of alleen onder bepaalde voorwaarden, mag plaatsvinden. Welke goederen en technologie onder controle gebracht moeten worden, is één van de meest essentiële vragen. Grosso modo wordt een onderscheid gemaakt tussen nucleaire wapens, biologische wapens, chemische wapens, conventionele wapens en goederen voor tweërlei gebruik (die een toepassing kunnen vinden in elk van de voorgaande categorieën). Goederen voor tweërlei gebruik zijn producten die zowel voor civiel als voor militair gebruik bestemd kunnen zijn. Internationale regimes en andere internationale organisaties hebben verschillende lijsten van producten opgesteld die gecontroleerd dienen te worden. Analoog aan de indeling van de Europese Unie bespreken we in dit rapport de lijst van militaire goederen en de lijst van producten voor tweërlei gebruik. De Europese lijsten van militaire goederen en producten voor tweërlei gebruik zijn gebaseerd op de lijsten van de internationale regimes.

De vraag die we ons in dit hoofdstuk stellen, is in hoeverre de nationale lijsten van te controleren goederen overeenstemmen met de Europese lijsten. De lijst van producten voor tweërlei gebruik maakt deel uit van de Europese wetgeving (Verordening (EG) 1334/2000) en is voor alle Europese lidstaten van toepassing. Lidstaten kunnen nog wel extra producten onder controle plaatsen. De Europese lijst van militaire goederen werd overeenkomstig de vijfde uitvoeringsbepaling van de *Europese gedragscode betreffende wapenuitvoer* op 13 juni 2000 vastgelegd door de Raad van de Europese Unie. Het document is een referentielijst, maar is niet juridisch bindend. De controle op militaire goederen is gestoeld op nationale lijsten. In wat volgt bekijken we in hoeverre de nationale lijsten overeenstemmen met de Europese lijsten van militaire goederen en van producten voor tweërlei gebruik.

3.1

Situatie in Vlaanderen

De Belgische lijst van **militaire goederen** is vastgelegd in het *Koninklijk Besluit van 8 maart 1993* en werd voor het laatst bijgewerkt op 2 april 2003. Een eerste categorie omvat goederen en technologie waarvan de in-, uit- en doorvoer verboden is. In de tweede categorie wordt bepaald voor welk *militair materieel* uitvoer- en doorvoervergunningen nodig zijn en voor welke goederen en technologie de invoer aan vergunningplicht onderworpen is.

De Belgische lijst van militaire goederen is ouder dan de Europese lijst. De beschrijving van de goederen wijkt soms af van de beschrijving van de EU-lijst. In de rapportering aan het Vlaams Parlement worden deze verschillen opgevangen door vier extra categorieën te creëren die worden toegevoegd aan de 22 (ML-)categorieën die de Europese Unie hanteert om de soorten goederen en technologie in te delen. ML 23 bevat geweren en munitie die op de Belgische lijst staan, maar niet op de Europese lijst. De goederen onder categorie 24 en 25 vallen in België onder vergunning door toepassing van de zogenaamde catch-all clause (zie hoofdstuk 6). Categorie 26 omvat ordehandhavingmaterieel.³⁵ De lijst van te controleren **goederen voor tweërlei gebruik** staat beschreven in de bijlagen van EG Verordening 1334/2000. Vlaanderen voegt hier geen producten aan toe.

3.2

Buurlanden

3.2.1 Luxemburg

Luxemburg heeft een lijst van **militair materieel** in bijlage bij het RG-D buitenlandse wapenhandel. Met 'militair materieel' worden wapens, munitie en speciaal voor militair dienstig materieel en daaraan verbonden technologie bedoeld.

Eigenlijk bevat de bijlage drie lijsten, één met verboden materieel, één met materieel dat vergunningplichtig is bij uit- en doorvoer, en één met materieel dat vergunningplichtig is bij invoer. Deze lijst is voor het laatst bijgewerkt in 1998. Sinds de ondertekening van de EU-Gedragscode heeft Luxemburg geen wijzigingen meer aangebracht aan de lijst van vergunningplichtig militair materieel. Luxemburg neemt sindsdien de gemeenschappelijke EU-lijst als basis. De laatste bijwerking van de Europese lijst dateert van 17 maart 2006.³⁶

De wapens die volgens de Luxemburgse wapenwet verboden zijn, komen ook voor op de lijst van militair materieel dat niet in-, uit- of doorgevoerd mag worden volgens het RG-D buitenlandse wapenhandel.³⁷ Andere categorieën van militair materieel waarin de buitenlandse handel verboden is, vloeien voort uit internationale verdragen met betrekking tot biologische of chemische wapens en milieuveranderingstechnieken.³⁸ Voor verboden chemische stoffen kan toch een vergunning worden verkregen wanneer zij bestemd zijn voor onderzoek, voor medische of beschermingsdoeleinden, in hoeveelheden die strikt verenigbaar zijn met deze doeleinden.³⁹

Daarnaast hanteert Luxemburg, als EU-lidstaat, ook de Europese lijst van **producten voor tweërlei gebruik**. Deze lijst is een bijlage bij Verordening (EG) 1334/2000 en is laatst aangepast op 27 februari 2006.

3.2.2 Nederland

Om te bepalen of goederen strategische goederen zijn, is het nodig de technische specificaties van de goederen te vergelijken met de lijsten van strategische goederen. Nederland hanteert twee lijsten: een nationale lijst van militaire goederen en de Europese lijst van goederen voor tweërlei gebruik. ⁴⁰

De lijst waarin de **militaire goederen** opgesomd zijn, is identiek aan de Wassenaar Arrangement (WA) Munition List. Nederland heeft deze controlelijst integraal opgenomen in haar wetgeving als bijlage in het In- en uitvoerbesluit strategische goederen. Elke herziening van de WA lijst leidt dan ook tot een aanpassing van het In- en uitvoerbesluit. ⁴¹

Voor **goederen voor tweërlei gebruik** gebruikt Nederland de Europese lijst, opgenomen in de bijlagen van Verordening (EG) 1334/2000.

3.2.3 Verenigd Koninkrijk

De militaire lijst van het Verenigd Koninkrijk ⁴² vloeit grotendeels voort uit de militaire lijst van het Wassenaar arrangement en voegt hier nog enkele goederen aan toe. De aanvullende elementen zijn goederen zoals jachtgeweren, anti-terroristen uitrusting, veiligheidsuitrusting en paramilitair materiaal. ⁴³

Schedule 1 van de *Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order* (2003) beschrijft de **lijst van militaire goederen** van het Verenigd Koninkrijk (VK): het gaat om militaire goederen, para-militaire goederen, software en technologie waarbij de export of doorvoer van de goederen onder controle worden geplaatst.

Het Verenigd Koninkrijk voegt een tiental **goederen voor tweërlei gebruik** toe aan de Europese lijst van goederen voor tweërlei gebruik die terug te vinden is in de bijlage van Verordening (EG) 1334/2000. Deze goederen voor tweërlei gebruik zijn terug te vinden in *Schedule 2* van de *Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order* (2003).⁴⁴

Het Verenigd Koninkrijk stelt een geïntegreerde lijst ter beschikking op internet waarin alle nationale en internationale lijsten van militair materieel en goederen voor tweërlei gebruik opgenomen zijn. De jongste *UK strategic export control lists* bevatten zowel de EU- als VK-lijsten van goederen voor tweërlei gebruik, de recente EU lijst waarin foltermateriaal opgelijst staat, de VK-radioactieve bronnen-lijst en de VK-lijst van militaire goederen.⁴⁵

3.2.4 Frankrijk

De lijst van **oorlogswapens en gelijkgestelde goederen** is vastgelegd in *l'Arrêté du 20 novembre 1991 fixant la liste des matériels de guerre et matériels assimilés soumis à une procédure spéciale d'exportation* en de hierop volgende wijzigingen.⁴⁶

Het eerste artikel van dit uitvoeringsbesluit bepaalt dat de oorlogswapens en het materieel, speciaal ontworpen voor militair gebruik, waarnaar verwezen wordt in artikel 13 van het decreet van 18 april 1939 (intussen vervangen door *Ordonnance 2004-1374* van 20 décembre 2004) en waarvan de export onder een douaneregime verboden is zonder vergunning, in dit besluit worden opgesomd en ingedeeld in zes categorieën.

In deze lijst worden de volgende goederen opgenomen (artikel 2):

- Vuurwapens; munitie; raketten, bommen, torpedo's, mijnen, granaten; gerichte energie-wapensystemen; toxisch materiaal voor oorlogsdoeleinden; explosieven, stuwstoffen en brandstoffen; nucleaire wapens;
- Raketbommen, raketten en ruimtelanceerinrichtingen;
- Oorlogsschepen en speciale scheepsuitrustingen;
- Gevechtstanks en militaire voertuigen;
- Lucht- en ruimtewapensystemen;
- Uitrustingen en programmatuur (opsporingsapparatuur; observatie- en vuurgeleidingssystemen; telecommunicatie- en informatieverwerkingsapparatuur; navigatie-, begeleidings- en besturingssystemen; apparatuur voor het hinderen en tegenhinderen; coderingssystemen; gespecialiseerde uitrustingen voor het bijvullen van brandstof; gespecialiseerde uitrustingen

voor militaire training; beschermings- en beveiligingsuitrustingen; nabootsingen en camouflage-uitrustingen; software).

Deze goederen zijn terug te vinden in de Gemeenschappelijke EU-lijst voor Militaire goederen.

Frankrijk gebruikt de lijst van **goederen en technologie voor tweërlei gebruik** uit de bijlagen bij Verordening (EG) 1334/2000 met toevoeging van twee extra categorieën: ‘traangassen en ordehandhavingsmaterieel’ en ‘civiele helikopters en hun onderdelen’.⁴⁷

3.2.5 Duitsland

De Duitse lijst van gecontroleerde goederen wordt weergegeven in Deel 1 van de *Export List of Ausfuhrliste (AL)*, toegevoegd aan de *Außenwirtschaftsverordnung (AWV)*. De lijst bestaat uit twee secties:^{VI}

- Sectie A geeft een nationale lijst weer van de wapens en munitie en oorlogswapens. Deze lijst bevat naast conventionele wapens ook alle oorlogswapens, waarvoor een strenger regime geldt onder de KWKG. Voor deze goederen gelden er bijkomende beperkingen en vergunningsvereisten die vastgelegd zijn in de *Kriegswaffenkontrollgesetz*.
- Sectie C omvat een lijst van goederen voor tweërlei gebruik. Deze lijst neemt de lijst van de Europese verordening (EG) 1334/2000 over en is aangevuld met een eigen lijst van nationale goederen (nummer 900). Het gaat om een reeks van industriële goederen zoals landvoertuigen en helikopters.⁴⁸

De Duitse export controle lijst (Ausfuhrliste) is bijna identiek aan de Europese lijst van militaire goederen. Het enige verschil is een bijkomende categorie ‘veiligheids- en paramilitaire uitrusting’. De Duitse lijst wordt jaarlijks geactualiseerd en volgt de wijzigingen van de Wassenaar Arrangement Munition List.⁴⁹

VI De lijst bestond voorheen uit drie secties. Aangezien de goederen uit Sectie B opgenomen zijn in Verordening (EG) 1236/2005 inzake foltermateriaal, is sectie B weggevallen.

3.3

Synthese

‘Strategische goederen’

Het begrip ‘strategische goederen’ omvat zowel militair materieel als goederen voor tweërlei gebruik. De Europese Unie heeft een Europese lijst van militaire goederen opgesteld, waarop de Europese gedragscode van toepassing is, en een EU-lijst van goederen voor tweërlei gebruik die te vinden is in de bijlagen van EG Verordening 1334/2000. Deze twee lijsten zijn voor alle besproken landen referentielijsten.

Wat de goederen voor tweërlei gebruik betreft, is de lijst juridisch verplicht. Landen kunnen eventueel wel goederen toevoegen aan de lijst. België, het Groothertogdom Luxemburg en Nederland hebben dit niet gedaan. Het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland hebben wel extra goederen opgenomen die (nog) niet op de EU-lijst van goederen voor tweërlei gebruik terug te vinden zijn.⁵⁰

Nationale lijsten van te controleren militair materieel bestonden in alle besproken landen reeds langer dan de Europese lijst van militair materieel. Dit maakt duidelijk dat het nodig is om zowel met de nationale lijst als met de Europese lijst van militaire goederen rekening te houden. Nederland en het Verenigd Koninkrijk stemmen hun nationale lijst expliciet af op de militaire lijst van het Wassenaar Arrangement (WA). Aangezien ook de Europese lijst de lijst van het WA volgt, zijn deze twee lijsten nagenoeg gelijk. Duitsland, België en het Verenigd Koninkrijk voegen hier nog enkele goederen aan toe, zoals ordehandhavingsmaterieel, paramilitair materieel en veiligheidsuitrusting. Het Groothertogdom Luxemburg heeft sinds de invoering van de Europese lijst, haar nationale lijst niet meer aangepast. Luxemburg gebruikt de EU-lijst als gedetailleerde referentielijst.

Tabel 1: Vergelijking tussen de Europese lijsten en de nationale lijsten van strategische wapens in Vlaanderen, Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland

	Vlaanderen	Luxemburg	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Frankrijk	Duitsland
Bijkomende goederen voor tweeëlei gebruik bij Verordening (EG) 1334/2000	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	ja
Bijkomende militaire goederen bij de Europese lijst van militaire goederen (EU-gedragscode)	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja

4

Uitvoer van militaire goederen en goederen voor tweërlei gebruik

De uitvoer van militair materieel maakt geen deel uit van het communautaire beleid van de Europese Unie. Voor de handel in militair materieel werd een uitzondering voorzien op het vrije markt-principe. De lidstaten blijven bevoegd om maatregelen te nemen om de handel in militaire goederen te controleren. In dit hoofdstuk bekijken we hoe **militaire goederen** in Vlaanderen en in de buurlanden van België onder controle geplaatst worden. Hierbij halen we kort de relevante wetten aan, bespreken we wat uitvoer betekent en bekijken we hoe de procedure verloopt voor de behandeling van vergunningsaanvragen. In de Europese gedragscode werden gemeenschappelijke Europese criteria afgesproken die in alle lidstaten gebruikt zullen worden bij de behandeling van vergunningsaanvragen. Daarom bekijken we ook hoe de lidstaten de gedragscode in de praktijk omzetten. De controle op uitvoer van **goederen voor tweërlei gebruik** is Europees bepaald. De lidstaten staan in voor de uitvoering van verordening (EG) 1334/2000. Aangezien de wetgeving voor de EU-lidstaten gemeenschappelijk is loopt het beleid van de besproken landen inzake producten voor tweërlei gebruik minder uiteen.

4.1

Situatie in Vlaanderen

4.1.1.1 Uitvoer van militair materieel

Uitvoer van militair materieel is in Vlaanderen volgens de *Belgische in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel van 5 augustus 1991* aan vergunningplicht onderworpen. De vergunningplicht geldt eveneens voor onderdelen, programmatuur, technologie of machines die bestemd zijn voor de ontwikkeling, het ontwerp, de vervaardiging, het onderhoud, het gebruik,... van deze goederen.

De technische en procedurele voorwaarden waaraan vergunningsaanvragen moeten voldoen staan beschreven in het *Koninklijk besluit van 8 maart 1993 tot regeling van de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en de daaraan verbonden technologie*. De politieke voorwaarden staan beschreven in de *in-, uit- en doorvoerwet van 5 augustus 1991*.

Voor buitenlandse handel in militair materieel gelden in Vlaanderen min of meer dezelfde definities voor in- uit en doorvoer als in het Europees communautair douanewetboek.⁵¹ Men spreekt van uitvoer wanneer een communautair goed, d.w.z een goed dat zich in het vrije verkeer bevond in de Europese Gemeenschap, het douanegebied verlaat. De douanestatus van het goed verandert daardoor van communautair goed in niet-communautair goed. Het is belangrijk op te merken dat in-, uit- en doorvoer gedefinieerd zijn tussen de douane-unie van de Europese Gemeenschap enerzijds, en derde landen anderzijds. Tussen EU-lidstaten onderling kan er geen in-, uit- of doorvoer plaatsvinden, maar is er enkel het vrije verkeer. Handel in militaire goederen valt echter buiten de communautaire pijler. Op de vrijhandel binnen de Europese Gemeenschap kan immers een uitzondering gemaakt worden omwille van o.a. de openbare veiligheid. De handel in militair materieel valt onder die uitzondering.⁵² Dit betekent dat inzake wapenhandel en wapenproductie niet de communautaire wetgeving maar de nationale wetgeving van toepassing is. Het douanegebied wordt dan door de nationale wetgeving bepaald. In het geval van België betekent dit dat in-, uit- en doorvoer van militair materieel gedefinieerd worden ten opzichte van het grondgebied van de BLEU. Ook binnen de Benelux is de handel van militaire goederen vrij (zie hoofdstuk 2).

Europese Gedragscode

Naast de BLEU en de Benelux houdt Vlaanderen/België ook in vergaande mate rekening met het Europese beleid inzake uitvoer van militair materieel dat vastgelegd is in de EU-gedragscode. De politieke voorwaarden waaraan voldaan moet zijn vooraleer een vergunning voor de export van wapens kan toegekend worden, staan beschreven in de in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel van 5 augustus 1991. Deze wet werd in 2003 geherformuleerd met de uitdrukkelijke bedoeling om ze in overeenstemming te brengen met de criteria uit de EU-gedragscode. Hoewel de acht criteria niet letterlijk werden overgenomen en er dus hier en daar afwijkingen zijn, heeft België de Europese gedragscode grotendeels juridisch afdwingbaar gemaakt. Ook de bijzondere wet van 12 augustus 2003 die de bevoegdheidsoverdracht regelt, legt bijkomend aan de gewesten op om hun bevoegdheid uit te oefenen met naleving van de criteria uit de gedragscode.

Procedure

De politieke verantwoordelijkheid voor in- uit en doorvoervergunningen voor militair materieel en producten voor tweërlei gebruik ligt in Vlaanderen momenteel bij de minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse handel. De vergunningsaanvragen worden praktisch afgehandeld binnen het Departement Internationaal Vlaanderen, meer bepaald door de Dienst Controle Wapenhandel. Bij deze dienst worden de vergunningsaanvragen ingediend. Nadat administratief is nagegaan of alle nodige documenten in orde zijn, wordt de aanvraag inhoudelijk beoordeeld op basis van een technisch, juridisch en politiek advies.

- Het technisch advies geeft een overzicht van de eigenschappen en mogelijke toepassingen van het product waarop de aanvraag betrekking heeft. Daarnaast probeert de Dienst Controle Wapenhandel eveneens na te gaan wat het eindgebruik en/of de uiteindelijke toepassing is van het uit te voeren materieel, en op welke manier het product verwerkt zal worden.
- De juridische afweging heeft betrekking op het naleven van internationale verplichtingen en verbintenissen door het land van bestemming. Het gaat daarbij om humanitaire en mensenrechtenverdragen enerzijds, en om non-proliferatieverdragen en informele controle-regimes op het vlak van wapenbeheersing anderzijds.
- Tenslotte geeft de dienst een politiek advies dat gebaseerd is op een afweging van de voorwaarden uit het wettelijk kader. In concreto volgt het politiek advies de structuur van de acht criteria uit de EU-Gedragscode.

Op basis van deze drievoudige procedure komt de Dienst Controle Wapenhandel tot een welomschreven advies dat samen met een algemene fiche met technische gegevens over product, koper en verkoper, en met een kopie van het dossier aan de minister wordt overgemaakt. De minister beslist of ze het advies al dan niet volgt. Voor 'gevoelige aanvragen' laat ze zich daarvoor sinds het voorjaar van 2006 bijstaan door een adviescommissie met als stemgerechtigde leden de leidende ambtenaren van het departement Internationaal Vlaanderen, het departement Economie, Wetenschap en Innovatie, en het Instituut voor de Aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen.

Uiteindelijk neemt de bevoegde minister de beslissing. Als de beslissing positief is, maakt de Dienst Controle Wapenhandel de vergunning op, en na ondertekening door de leidende ambtenaar van het departement Internationaal Vlaanderen wordt de vergunning verstuurd naar de aanvrager.

Een in-, uit- of doorvoervergunning blijft één jaar geldig en kan verlengd worden. Een verlenging komt procedureel overeen met een nieuwe aanvraag. De procedure wordt in dat geval opnieuw doorlopen, met dien verstande dat de administratieve of vormelijke vereisten de facto al vervuld zijn en dat het technische advies normaliter niet gewijzigd hoeft te worden. Een gewijzigde politieke situatie of nieuwe informatie kan wel tot een ander juridisch of politiek advies leiden.

4.1.1.2 **Uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik**

Op 28 september 2000 is de Verordening (EG) 1334/2000 tot instelling van een communautaire regeling voor exportcontrole op producten voor tweeërlei gebruik in werking getreden. De verordening verstaat onder producten voor tweeërlei gebruik elk product dat zowel een civiele als een militaire toepassing kan hebben. Deze producten zijn opgelijst in de bijlagen van Verordening (EG) 1334/2000.

Uit de verordening vloeit voort dat voor producten voor tweeërlei gebruik, opgesomd in bijlage I, een vergunning vereist is voor de *uitvoer* vanuit de Gemeenschap. Onder uitvoer wordt in de Verordening verstaan: uitvoer van communautaire goederen alsook wederuitvoer van niet-communautaire goederen. Van uitvoer is sprake als communautaire goederen buiten het douanegebied van de EU gebracht worden. Indien de goederen binnen de grenzen van de EU blijven, is er volgens de douanewetgeving sprake van een intercommunautaire transactie. De douane spreekt van wederuitvoer als goederen die al eerder in het douanegebied van de EU zijn binnengebracht maar nog niet het karakter van communautaire goederen hebben gekregen, weer uit het douanegebied van de EU worden uitgevoerd. Alleen bij niet-communautaire goederen kan er sprake zijn van wederuitvoer. Dit zijn goederen afkomstig uit een niet-EU land, die zich nog niet in het vrije verkeer van de EU bevinden. De douane beschouwt wederuitvoer als een vorm van uitvoer. Dat betekent dat de regels van de douaneregeling uitvoer ook gelden voor wederuitvoer.

De handel in producten voor tweeërlei gebruik binnen de Europese Gemeenschap is in principe niet aan vergunningplicht gebonden. In bijlage IV van Verordening (EG) 1334/2000 echter, staan goederen opgelijst waarvoor een strengere regime geldt. Voor deze producten is niet alleen bij uitvoer uit de Gemeenschap een vergunning vereist, maar dient er ook bij het de overbrenging^{VII} van een land naar een andere Europese lidstaat een vergunning aangevraagd te

VII Bij transacties van goederen die onder de communautaire pijler vallen is er geen sprake van in-, uit- of doorvoer want er is vrij verkeer van goederen binnen de Europese Gemeenschap. Bij transacties tussen EU-lidstaten onderling spreekt men daarom van overbrenging of verzending.

worden. De Benelux vormt hierop een uitzondering. Ook voor goederen voor tweërlei gebruik die in bijlage IV opgesomd staan, hoeft geen vergunning aangevraagd te worden indien de goederen Luxemburg of Nederland als eindbestemming hebben.

De implementatie van de Europese communautaire regelgeving inzake uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik wordt geregeld in de algemene in-, uit en doorvoerwet uit 1962 en het bijhorende Koninklijk Besluit. De eerder beschreven procedure voor de behandeling van vergunningsaanvragen voor de uitvoer militair materieel geldt ook voor de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik. Voor de handel in bepaalde producten, bijvoorbeeld producten met een nucleaire toepassing, gelden nog bijkomende procedures.

4.2

Buurlanden

4.2.1 Groothertogdom Luxemburg

4.2.1.1 Uitvoer van militaire goederen

Zoals in de bespreking van het wettelijk kader duidelijk werd, heeft het Groothertogdom Luxemburg op het vlak van in-, uit- en doorvoervergunningen in grote lijnen dezelfde reglementeringen als België. De in-, uit- en doorvoer van militair materieel valt in Luxemburg onder de wet die alle in-, uit- en doorvoer regelt, *de Luxemburgse IUD-wet*.⁵³ Deze wet legt geen expliciete vergunningplicht op voor de uitvoer van militair materieel maar stelt wel redenen op om de handel in goederen aan controle te onderwerpen:

- vitale belangen van een economische sector of de nationale economie in haar geheel;
- de interne en externe veiligheid van het land;
- verdragen, overeenkomsten of akkoorden op economisch of veiligheidsvlak, en internationale of supranationale beslissingen of aanbevelingen;
- respect voor algemene principes van recht en menselijkheid.⁵⁴

Onder het derde punt vallen zowel de BLEU- en Benelux-verplichtingen als de EU-Gedragscode en de Europese regeling met betrekking tot buitenlandse handel in producten voor tweeterlei gebruik. Ook het tweede en vierde punt bieden een wettelijke basis om een vergunningstelsel voor in-, uit- en doorvoer van militair materieel op te bouwen.

Overeenkomstig aan het *Belgische Koninklijk Besluit van 8 maart 1993* worden de administratieve vereisten geregeld in de *Règlement Grand-Ducal* (RG-D).⁵⁵ De politieke criteria waaraan een vergunningaanvraag moet voldoen, worden in Luxemburg niet bij wet vastgelegd.

In Luxemburg worden de begrippen invoer, uitvoer en doorvoer gedefinieerd door de douaneregelgeving. Het betreft enerzijds de *Algemene wet inzake douane en accijnzen*, die gezien de

Belgisch-Luxemburgse douane-unie identiek is aan de Belgische wet.⁵⁶ Anderzijds is het *Europese communautaire douanewetboek* van kracht.⁵⁷

Gegeven dat lidstaten de bevoegdheid behouden om de handel in militair materieel ook binnen de Europese Gemeenschap aan controle te onderwerpen, wordt in Luxemburg in-, uit- en doorvoer van militair materieel gedefinieerd in de context van de BLEU. Invoer of binnenkomen betekent dan in het vrije verkeer brengen in BLEU; uitvoer of uitgaan is het verlaten van het BLEU-douanegebied; en doorvoer is de doortocht over BLEU-grondgebied vanuit en naar een derde land.

Europese gedragscode

Luxemburg heeft de EU-Gedragscode niet wettelijk verankerd. De *Luxemburgse IUD-wet* geeft besluiten of aanbevelingen van inter- of supranationale organismen aan als één van de redenen voor vergunningplicht, en de EU-Gedragscode valt onder die omschrijving. Uit de communicatie van het *Office des licences* blijkt duidelijk dat de EU-Gedragscode als uitgangspunt wordt genomen voor de beoordeling van vergunningaanvragen. De eerste aanzet tot de EU-Gedragscode werd trouwens in 1991 onder Luxemburgs voorzitterschap gegeven.

Procedure

Het Luxemburgse *Office des licences*, dat sinds september 2004 overgeheveld is van het ministerie van Buitenlandse Zaken naar dat van Economische Zaken en Buitenlandse handel,⁵⁸ staat in voor het behandelen van in-, uit- en doorvoervergunningaanvragen. Het oefent deze taken uit bij bevoegdheidsdelegatie vanwege de Belgisch-Luxemburgse Administratieve Commissie. Vergunningen worden strikt genomen uitgereikt op het niveau van de BLEU, die volgens het oprichtingsverdrag op het vlak van in-, uit- en doorvoervergunningen een gemeenschappelijke regelgeving en uniforme toepassing kent.

Met betrekking tot de Luxemburgse wapenwet is een rol weggelegd voor de minister van justitie. Hij erkent en vergunt het bezitten, dragen, vervaardigen, verhandelen, vervoeren,... van vuurwapens, blanke wapens, munitie en onderdelen.⁵⁹ Deze erkenning en vergunning worden echter toegekend in functie van de persoon en niet op basis van elke afzonderlijke transactie.

4.2.1.2 Uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik

De uitvoer van producten voor tweeërlei gebruik is Europees gereguleerd. De strafbepalingen zijn te vinden in de Luxemburgse IUD-wet en de uitvoeringsmodaliteiten zijn geregeld door het RG-D met betrekking tot vergunningen voor in-, uit- en doorvoer.⁶⁰ Daarnaast bestaat er een RG-D dat de Europese Verordening 1334/2000 bekendmaakt en een RG-D die haar toepassingsgebied uitbreidt tot doorvoer.⁶¹ Elk van deze drie RG-D's is woordelijk identiek aan de overeenkomstige Belgische KB's. In de RG-D's die de Europese regelgeving bekendmaken, wordt expliciet gesteld dat geen vergunning vereist is voor uitvoer naar België en Nederland, noch voor doorvoer naar of vanuit één van deze landen. Deze Benelux-vrijstelling

geldt altijd, ook wanneer de Verordening 1334/2000 een vergunningplicht voorziet bij transacties tussen EU-lidstaten onderling. Een specifieke regeling geldt voor nucleair materieel en technologie.⁶²

4.2.2 Nederland

4.2.2.1 Uitvoer van militaire goederen

Het *In- en uitvoerbesluit strategische goederen* is het uitvoeringsbesluit dat op basis van de *In- en uitvoerwet* de vergunningplicht voor militaire goederen en goederen voor tweërlei gebruik regelt. Het besluit bepaalt dat de uitvoer – en in bepaalde gevallen de wederuitvoer^{VIII} – uit Nederland van goederen en technologie^{IX} die genoemd zijn in de bijlage van het besluit (militaire goederen) vergunningplichtig zijn. Deze vergunningplicht geldt voor het uitgaan van goederen naar alle landen, met uitzondering van België en Luxemburg. Het handelsverkeer in de Benelux van militaire goederen en goederen voor tweërlei gebruik (bijlage IV) is op basis van het Benelux-verdrag en het In- en uitvoerbesluit niet aan vergunningplicht onderhevig. Indien bekend is dat België of Luxemburg niet de eindbestemming is van de goederen, dient er wel een aanvraag in Nederland ingediend te worden voor de uitvoer naar een derde land. Voor de goederen die onder het verdrag Chemische Wapens vallen, geldt de uitzonderingspositie voor de Benelux niet.⁶³

Uitvoer wordt in de *In- en uitvoerwet* en het *In- en uitvoerbesluit* gedefinieerd volgens het *Communautair douanewetboek*. Dit wil zeggen dat het louter gaat om uitvoer van communautaire goederen naar niet-EU landen. Voor uitvoer van goederen uit Nederland naar EU-lidstaten is het begrip ‘uitgaan’ juridisch de juiste term. In artikel 3.1 van het *In- en uitvoerbesluit* wordt dit opgelost door te stellen dat de regels op de uitvoer (dus naar landen buiten de EU) ook van toepassing zijn op het uitgaan van militaire goederen uit Nederland met als bestemming een andere lidstaat van de Europese Unie, uitgezonderd België en Luxemburg.

De in-, uit- en doorvoer van goederen die onder de *Wet wapens en munitie* vallen, zijn ook onder deze wet gebonden aan een vergunningplicht. Het naast elkaar bestaan van de *In- en uitvoerwet* en de *Wet wapens en munitie* betekent dat er voor een aantal goederen een dubbel regime geldt. Wapens die onder *WWM* vallen maken immers ook deel uit van de lijst militaire goederen die in het *In- en uitvoerbesluit* opgenomen is. Naar aanleiding van een wijziging in de *In- en uitvoerwet* met als doel de controle op de doorvoer te verscherpen, werd in 2001 de *Wet*

VIII Wederuitvoer wordt in het *In- en uitvoerbesluit* bedoeld als in artikel 182 van het *Communautair douanewetboek*.

IX Artikel 1 lid 2 van *IUW* bepaalt dat de artikelen van de wet ook betrekking hebben op programmatuur, op technologie en op andere producten dan goederen, voor zover deze verband houden met de strategische goederen zoals vastgesteld in het *In- en uitvoerbesluit*.

wapens en munitie aangepast. De definitie van het begrip ‘uitgaan’ werd gewijzigd. De wijziging houdt in dat het uitgaan of de doorvoer van goederen vallende onder deze wet, nu slechts onder consentplicht valt indien de eindbestemming van de wapens of munitie in een lidstaat van de Europese Unie is gelegen. De Wet wapens en munitie heeft dus enkel betrekking op de handel in wapens en munitie binnen de Europese Unie, daar waar de In- en uitvoerwet ook buiten de Europese Unie van toepassing is.⁶⁴

Voor stoffen die onder het Chemische Wapens (CW) verdrag vallen, geldt nog een ander regime. Deze producten worden in de militaire lijst aangeduid met C1. Het Verdrag Chemische Wapens verplicht de verdragsstaten om de chemische stoffen aan een controlesysteem te onderwerpen. Naarmate de stoffen meer gevaar opleveren voor de proliferatie van chemische wapens worden ze aan een strenger controleregime onderworpen. Lijst 1 stoffen (C1) zijn uitgezonderd van de werking van het In- en uitvoerbesluit. De in- en uitvoer van deze stoffen is geregeld in de Uitvoeringswet Chemische Wapens. In beginsel geldt op basis van artikel 3 van Uitvoeringswet CW dat iedere ‘overdracht’ of ‘verwerving’ van lijst 1 stoffen verboden is, tenzij een ontheffing is verleend.⁶⁵

Europese Gedragscode

De Europese gedragscode is niet in de Nederlandse wetgeving verankerd. Uit het jaarrapport blijkt wel dat de Gedragscode in de praktijk het uitgangspunt vormt voor de evaluatie van de vergunningsaanvragen voor militaire goederen. ‘Aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van militair materieel worden geval per geval getoetst aan de acht criteria van het wapenexportbeleid met inachtneming van de aard van het goed, de eindbestemming en de eindgebruiker.’⁶⁶ Politieke voorwaarden waaraan vergunningsaanvragen moeten voldoen, worden in Nederland niet bij wet vastgelegd. Naast de criteria van de gedragscode zijn er geen andere politieke criteria waaraan vergunningsaanvragen worden getoetst.

Procedure

De ministers van Economisch zaken en van Buitenlandse Zaken zijn belast met de uitvoering van het *In- en uitvoeringsbesluit strategische goederen*.⁶⁷ Vergunningen worden verleend door de Belastingdienst/Douane centrale dienst voor in- en uitvoer (B/DCDIU) van het ministerie van Financiën namens de staatssecretaris voor Economische Zaken.⁶⁸ Bedrijven of personen die een vergunningaanvraag in te dienen bij de Centrale Dienst voor In- en uitvoer (CDIU), dit is een onderdeel van B/DCDIU. Nederland heeft ervoor gekozen om zowel de vergunningverstrekking als de controle door hetzelfde ministerie te laten uitvoeren (het ministerie van Financiën). Het ministerie van Financiën draagt dus zorg voor de verlening van uitvoervergunningen onder toezicht van de staatssecretaris van Economische Zaken. Het is de minister van Economische Zaken die uiteindelijk de politieke verantwoordelijkheid draagt.⁶⁹

Aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar de NAVO- EU-lidstaten en daarmee gelijkgestelde landen (Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, en Zwitserland) worden in beginsel door het ministerie van Economie afgehandeld. In 2005 gold een uitzondering op deze regel voor Bulgarije, Cyprus, Roemenië en Turkije. Aanvragen voor uitvoer naar deze landen, als ook aanvragen voor uitvoer naar alle overige landen, werden voor advies voorgelegd aan de

minister van Buitenlandse Zaken. Dit advies neemt een centrale plaats in bij de besluitvorming over de afgifte van een exportvergunning. Voor exportaanvragen naar ontwikkelingslanden die voorkomen op deel 1 van de OESO/DAC-lijst consulteert de minister van Buitenlandse Zaken de minister voor Ontwikkelingssamenwerking.⁷⁰

In geval van uitvoer van militaire goederen die worden afgestoten door de Nederlandse krijgsmacht, wordt de Kamer vertrouwelijk ingelicht door de Staatssecretaris van Defensie. De Kamer heeft twee weken de tijd om te reageren. De normale vergunningsprocedure is van toepassing voor dergelijke transacties, ze worden evenzeer getoetst aan de criteria van het wapenexportbeleid, waarbij moet worden opgemerkt dat zowel de exporteur als de controleur de overheid is.⁷¹

De Centrale Dienst voor de In- en Uitvoer (CDIU) is dus het centrale aanspreekpunt voor zaken betreffende exportvergunningen. De CDIU staat in nauw contact met het ministerie van Economische Zaken waar het exportaanvragen voor strategische goederen betreft. Daarnaast is er intensief contact met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Alle aanvragen voor een uitvoervergunning naar 'overige landen' die geen lid zijn van de EU of van de NAVO worden voor advies voorgelegd aan de minister van Buitenlandse Zaken. Indien wordt vastgesteld dat er geen bezwaren bestaan tegen de voorgenomen uitvoer, wordt door de CDIU namens de staatssecretaris van Economische Zaken een uitvoervergunning verleend.⁷²

4.2.2.2 Uitvoer van goederen voor tweëerlei gebruik

Nederland verwijst integraal naar de EG verordening, wat betekent dat Nederland de Europese politiek overneemt, zonder dat het land nog extra bepalingen oplegt. Nederland verbiedt de uitvoer en wederuitvoer uit de Europese Gemeenschap van de goederen en technologie die genoemd zijn in Verordening (EG) 1334/2000 bijlage I (lijst van producten voor tweëerlei gebruik) zonder vergunning van de Staatssecretaris voor Economische Zaken. Met betrekking tot goederen voor tweëerlei gebruik is, op enkele uitzonderingen na (bijlage IV van de Verordening), de vergunningplicht voor intracommunautaire handel afgeschaft.⁷³

De algemene in-, uit en doorvoerwet uit 1962 zoals laatst gewijzigd op 3 augustus 1992 en het bijhorende Koninklijk Besluit bieden de wettelijke basis voor de implementatie van de Europese communautaire regelgeving inzake uitvoer en doorvoer van goederen voor tweëerlei gebruik. De beoordeling van vergunningsaanvragen gebeurt immers op het nationale niveau.

4.2.3 Verenigd Koninkrijk

4.2.3.1 Uitvoer van militaire goederen

De exportcontrole wordt in het Verenigd Koninkrijk geregeld in de *Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order* (2003). Controles zijn van toepassing op fysieke transporten, elektronische transfers of overdracht door middel van goederen, software of technologie. Ieder persoon die een gecontroleerd goed of technologie wil exporteren met behulp van fysieke of elektronische middelen moet in het bezit zijn van een exportlicentie. Het Verenigd Koninkrijk onderscheidt twee redenen om goederen aan exportcontrole te onderwerpen: ofwel omwille van de aard van het goed, daarom worden controles uitgevoerd op gecontroleerde goederen (een goed dat voorkomt op de *control list*) ofwel omwille van hun eindgebruik (*end-use control*). Het gaat om goederen die normaal vrij uit- of doorgevoerd kunnen worden, maar waarvoor omwille van de bestemming en/of het gebruik van het goed, een uit- of doorvoerverbod wordt opgelegd. Mits vergunning kunnen ook deze goederen uit/doorgevoerd worden (zie hoofdstuk 6: catch-all bepalingen).

Uitvoer wordt in de *Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order* gedefinieerd als uitvoer vanuit het Verenigd Koninkrijk naar een bestemming die buiten het Verenigd Koninkrijk of het Eiland Man ligt. Een uitzondering op deze definitie geldt voor de uitvoer van goederen voor tweëerlei gebruik, software en technologie vanuit de Europese Gemeenschap, zoals bedoeld in artikel 2 b van verordening (EG) 1334/2000.

De maatregelen die vaststellen wanneer een vergunning nodig is, en de administratieve voorwaarden waaraan voldaan moet zijn, worden opgenomen in de *Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order*. De politieke voorwaarden worden niet bij wet vastgesteld.

EU-gedragscode

Alle vergunningaanvragen worden individueel beoordeeld volgens de geconsolideerde exportvergunningcriteria. Deze criteria zijn gebaseerd op de EU gedragscode en incorporeren enkele aanvullende elementen van de eigen nationale VK-criteria. De geconsolideerde criteria werden geïntroduceerd op 26 augustus 2000 en zijn vastgelegd in een *Ministerial Statement*. De criteria die het Verenigd Koninkrijk hanteert, lopen dus grotendeels gelijk met de acht criteria van de Europese Gedragscode. Hier en daar legt het VK eigen accenten. Zo stelt de Britse regering overeenkomstig met de gedragscode, dat er geen vergunningen verleend worden voor wapens, indien er een duidelijk risico bestaat dat deze wapens voor interne repressie gebruikt zullen worden (criterium 2). Maar de regering wijst ook op het legitiem gebruik van geweld, zoals het optreden tegen terroristen en andere criminelen, zolang het gebruik van geweld in overeenstemming blijft met de internationale mensenrechtenstandaarden, iets wat niet in de gedragscode staat. Het Verenigd Koninkrijk is ook heel gevoelig voor mogelijke afleiding van wapenexporten naar terroristische groeperingen en benadrukt dit in het zevende criterium.⁷⁴

Naast de geconsolideerde EU en VK criteria kunnen ook politieke richtlijnen, afhankelijk van de actualiteit, uitgevaardigd worden. Een voorbeeld hiervan is de *Foreign Secretary Statement on incorporation issues* (8 juli 2002). Hierin stelt de minister van Buitenlandse Zaken dat er bij de beoordeling van vergunningsaanvragen speciale aandacht moet zijn voor goederen die geïncorporeerd worden in andere goederen. De geconsolideerde EU en VK-criteria stellen geen criteria voorop voor geïncorporeerde goederen. De uitvoerende macht maakt hier gebruik van om eigen (vaak soepele) richtlijnen voorop te stellen.⁷⁵

Procedure

Goederen die op de militaire lijst staan kunnen niet geëxporteerd worden zonder een licentie van de 'Secretary of State for Trade and Industry'. In de praktijk is het Department of Trade and Industry (DTI) verantwoordelijk voor de exportcontrole. De Export Control Organisation (ECO), dat deel uitmaakt van DTI krijgt de vergunningsaanvragen binnen en circuleert deze naar het departement Buitenlandse Zaken (*Foreign and Commonwealth Office, FCO*), het departement Defensie (Ministry of Defence) en het departement internationale ontwikkeling (Department for International Development) voor een gespecialiseerd politiek advies. De aanbevelingen van de departementen worden teruggestuurd naar DTI (ECO) die als vergunningsautoriteit de finale beslissing neemt voor de toekenning of weigering van de vergunning.⁷⁶

De beoordeling van de vergunningaanvraag is gebaseerd op o.m. informatie vanuit diplomatieke posten, relevante rapporten van internationale instellingen, staatsveiligheid en informatie van open bronnen en NGO's.⁷⁷

Er is ook beroep mogelijk tegen een besluit van de overheid om een vergunning te weigeren of een vergunning in te trekken. Beroepen worden op een hoger administratief niveau behandeld dan vergunningsaanvragen en door personen die niet betrokken waren bij de eerste beoordeling van de vergunningaanvraag. In 2005 bijvoorbeeld, werden 47 geweigerde vergunningsaanvragen in beroep opnieuw beoordeeld. 29 vergunningsaanvragen werden opnieuw geweigerd en 16 vergunningen werden alsnog toegekend.⁷⁸

4.2.3.2 Uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik

De controle op uitvoer en doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik worden in het Verenigd Koninkrijk geregeld in de *Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order* (2003). Het Verenigd Koninkrijk neemt de bepalingen van de Verordening (EG) 1334/2000 over (Part I art. 4).

Daarnaast heeft het Verenigd Koninkrijk in *Schedule 2* van deze *Order* goederen voor tweërlei gebruik opgenomen, aanvullend aan de goederen van EG-verordening 1334/2000. Op de goederen uit *Schedule 2* geldt een exportverbod naar specifieke bestemmingen die in *Schedule 2* vermeld staan, als zijnde verboden bestemmingen in relatie tot deze goederen (Part I art. 4).

Zo zijn bepaalde toepassingen van telecommunicatietechnologie verboden voor uitvoer of overdracht naar Iran en Irak, en voor bepaalde vaccins is de export verboden naar alle bestemmingen.⁷⁹

4.2.4 Frankrijk

4.2.4.1 Uitvoer van militaire goederen

Uitvoer van militair materieel is in principe verboden in Frankrijk. Het *Decreet van 19 april 1939* legt vast dat de export van oorlogsmateriaal verboden is zonder vergunning (artikel 13). Bovendien preciseert de tekst dat ook de productie, de handel en de opslag van oorlogsmateriaal onder het toezicht van de overheid wordt geplaatst en niet mag plaatsvinden vooraleer de overheid een vergunning heeft toegekend. Dit decreet werd ingetrokken en vervangen door *Ordonnance 2004-1374 du 20 décembre 2004*. Het exportcontrole regime van Frankrijk is vastgelegd in *l'arrêté du 2 octobre 1992*. Dit is een besluit van de regering waarin de onderstaande procedure voor de controle op wapenhandel precies beschreven staat. Politieke criteria zijn hierin niet opgenomen.

Procedure

Het Franse exportregime wordt gekenmerkt door een controlesysteem in verschillende fasen.

In de eerste plaats dient er een *Autorisation de Fabrication et de Commerce (AFC)* aangevraagd te worden. Een AFC is een voorafgaande vergunning, nodig voor elke persoon (fysiek of moreel), die goederen van categorie 1-4 (zie *Ordonnance 2004-1374*) wil produceren, verhandelen, of actief is in tussenhandelactiviteiten^x. De Vergunning dient aangevraagd te worden bij het ministerie van Defensie, *Délégation aux Affaires Stratégiques (DAS)*. Het ministerie van Defensie levert een AFC vergunning af voor maximaal 5 jaar. Indien de structuur of de werking van een bedrijf verandert, dient er een nieuwe aanvraag ingediend te worden. Bedrijven dienen een aantal documenten voor te leggen zoals de samenstelling van haar kapitaal en de leden van de administratieve dienst. Verder brengen politionele diensten een bezoek aan het bedrijf ter plaatse. In het jaar 2005 waren er ongeveer 1300 AFC vergunningen in omloop.⁸⁰

De export van militair materieel wordt in Frankrijk aan een controle onderworpen die in twee fasen wordt uitgevoerd:

- 1 Elke onderhandeling, ondertekening van een contract, aanvaarding van een bestelling, of verspreiding van informatie die gelieerd is aan de productie van militair materieel, vast-

x Frankrijk beschrijft deze in haar jaarrapport van december 2005 als 'une activité lucrative d'intermédiation: mise en relation de fournisseurs et clients, y compris en dehors du territoire nationale'.

gelegd in l'arrêté du 2 octobre 1992, is onderworpen aan een Agrément Préalable (AP) van de Franse regering. Deze vergunning wordt toegekend door de Secretaris Generaal van de Nationale Defensie, in naam van de Eerste minister. Frankrijk onderscheidt binnen deze voorafgaande vergunning nog eens twee fasen: de onderhandelingsfase en de verkoop-fase. Hiervoor worden twee verschillende vergunningen uitgereikt. De verkoopvergun- ning laat toe het contract effectief te tekenen (2 jaar geldig), daar waar de onderhandelingsver- gunning toelaat de voorafgaande onderhandelingen te voeren (3 jaar geldig).

De aanvragen worden ingediend bij DAS, een overheidsdienst die deel uitmaakt van het ministerie van Defensie. Na registratie van het dossier wordt het doorgestuurd naar de Secrétaire Général de la Défense Nationale (SGDN) die het dossier verspreidt naar de leden van de *Commission Interministerielle pour l'Etude des Exportations de Matériels de Guerre* (CIEEMG) voor een advies. CIEEMG vergadert 1 maal per maand onder leiding van de Secretaris Generaal van Defensie. Drie ministeries maken deel uit van CIEEMG: het minis- terie van Financiën, het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie, met elk een beslissende stem. Als de drie ministeries akkoord zijn, brengt het CIEEMG een advies uit. Als er geen overeenstemming is, kan de CIEEMG om bemiddeling vragen van de premier of haar beslissing uitstellen om bijkomende informatie op te vragen.

Op advies van CIEEMG neemt de Secretaris Generaal van Defensie, in naam van de premier, een finale beslissing. Het ministerie van defensie deelt de beslissing mee aan de aanvrager.

Europese gedragscode

Richtlijnen voor de beoordeling van de vergunningsaanvragen worden opgesteld door de kabinetten van de eerste minister en van de andere betrokken ministers. Hierbij houdt men rekening met de bestemming en het materieel in kwestie. Frankrijk houdt rekening met embargo's en internationale verbintenissen. Op basis van deze elementen wordt een lijst van criteria opgemaakt die bij de individuele beoordeling van de dossiers gebruikt wordt. Een dergelijke lijst bestond al vóór de EU-gedragscode. In haar jaarrapport zegt Frankrijk dat de nationale lijst rekening houdt met de acht criteria uit de gedragscode en dat de lijst ze detailleert en aanvult met nationale criteria.

Aan de vergaderingen van CIEEMG gaan nog voorbereidende vergaderingen vooraf. Hier wordt duidelijk dat het ministerie van defensie een centrale plaats inneemt in het export- controleregime van Frankrijk. Het Délégation Générale pour l'Armement (DGA), een dienst binnen het ministerie van defensie die de export van militaire goederen promoot, onder- zoekt de dossiers op technische specificaties en doet hierbij beroep op de land-, zee- en luchtvaartmacht. DAS beoordeelt de dossiers op een politiek-militaire manier. Respect voor de internationale verbintenissen van het land van bestemming, de militaire capaciteit van het land en dergelijke meer, worden in acht genomen. Op een pre-CIEEMG vergadering komt de staf van CIEEMG, DGA en de nationale inlichtingendiensten (DGSE, DPSD en DRM) bijeen om de eigenlijke CIEEMG vergadering voor te bereiden. DAS verzorgt het secretari- aat van deze vergadering en is raadgever.

Daarnaast worden de dossiers ook intern beoordeeld binnen de betrokken ministeries van CIEEMG.

- 2 Voor de fysieke export van de goederen die vastgelegd zijn in *l'arrêté du 2 octobre 1992* is er een *Autorisation d'Exportation de Matériels de Guerre (AEMG)* nodig. Deze vergunning wordt uitgereikt door de directeur-generaal van de douane, in naam van de Eerste minister, na advies van het ministerie van Defensie, van Buitenlandse Zaken en van het ministerie van Economie, Financiën en Industrie (waar douane onder valt). Het bezit van een *Agrément Préalable* die toestaat dat een contract ondertekend wordt, is noodzakelijk voor het verkrijgen van een AEMG. Er is dus reeds een heel proces voorafgegaan aan de eigenlijke exportvergunningaanvraag waardoor de toekenning van de vergunning vlotter kan worden afgehandeld. Dit betekent echter niet dat de exportvergunning automatisch toegekend wordt indien de aanvrager in het bezit is van een AP.

De aanvraag wordt ingediend bij DAS die vervolgens controleert of alle nodige documenten aanwezig zijn. Vervolgens wordt het dossier doorgestuurd naar SGDN, naar de *Direction Générale des Douanes et Droits indirects (DGDDI)* en naar het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het dossier wordt beoordeeld aan de hand van het afgesloten contract. Voor Frankrijk is een afgesloten contract een vereiste bij de beoordeling van vergunningsaanvragen. De kwaliteit van het contract maakt deel uit van de beoordeling. De toekenning van de exportvergunning is in Frankrijk het resultaat van een heel proces, in andere landen valt de beslissing veel vroeger. De technische controle werd reeds uitgevoerd voor de AP. In deze fase controleert het Ministerie van Defensie of de te exporteren goederen overeenstemmen met de technische fiche die DGA opgesteld heeft.⁸¹

4.2.4.2 Uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik

De controle op de uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik berust ook in Frankrijk op de Europese Verordening (EG) 1334/2000. Deze verordening legt zowel de voorwaarden vast voor uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik als de lijst van te controleren goederen. Nationale wetgeving zorgt voor de implementatie hiervan. In het *Décret n° 2001-1192 du 13 décembre 2001 relatif au contrôle à l'exportation, à l'importation et au transfert de biens et technologies à double usage* staat beschreven welke soorten vergunningen er zijn voor de export van goederen voor tweërlei gebruik. Het *Arrêté du 13 décembre 2001 relatif au contrôle à l'exportation vers les pays tiers et au transfert vers les Etats membres de la Communauté européenne de biens et technologies à double usage* beschrijft meer concreet aan welke procedurele voorwaarden exporteurs dienen te voldoen voor het verkrijgen van een exportvergunning voor goederen voor tweërlei gebruik. De minister van Economie, Financiën en Industrie is bevoegd voor de afgifte van de vergunningen.⁸²

De Franse lijst van goederen voor tweeërlei gebruik stemt overeen met de bijlage bij Verordening (EG) 1334/2000 met toevoeging van twee extra categorieën: ‘traangassen en ordehandhavingsmaterieel’ en ‘civiele helikopters en hun onderdelen’.⁸³ De vergunningsprocedure voor goederen voor tweeërlei gebruik is dezelfde als voor militaire goederen.⁸⁴

4.2.5 Duitsland

4.2.5.1 Uitvoer van militaire goederen

De handel in goederen vanuit Duitsland naar ieder ander land is in principe vrij.⁸⁵ Onder bepaalde omstandigheden kunnen de transacties van de export, doorvoer en import van goederen worden beperkt. Deze worden omschreven in de *Außenwirtschaftsverordnung* (AWV) en *Kriegswaffenkontrollgesetz* (KWKG).

De export van goederen op de *Ausfuhrliste* (AWV) is onderworpen aan controle. In sectie 4 van de AWV wordt export gedefinieerd als de overdracht van goederen van het economische territorium van Duitsland naar buitenlandse economische territoria, tenzij anders bepaald in de secundaire wetgeving onder deze wet. In de AWV wordt de export van goederen vanuit de Duitse economische gemeenschap naar andere Europese lidstaten overdracht (Verbringung) genoemd (art.4 c). De overdracht van militaire goederen naar EU-lidstaten is onderworpen aan vergunningplicht.

De *Außenwirtschaftsgesetz* (AWG) bepaalt dat de handel in goederen kan worden beperkt omwille van:

- het garanderen van de veiligheidsbelangen van Duitsland (section 7)
- het verhinderen van een verstoring van een vreedzaam samenleven tussen twee landen (section 7)
- het verhinderen van een serieuze verstoring van de buitenlandse relaties van Duitsland (section 7)
- het naleven van internationale akkoorden (section 5)⁸⁶

De handel in oorlogswapens is enkel toegestaan mits toelating van de overheid. Volgens de KWKG geldt:

- een verbod op de ontwikkeling, productie en handel van oorlogswapens zonder licentie. De lijst wordt in bijlage omschreven in de KWKG. Een licentie is ook vereist voor iedere Duitse handelaar buiten het grondgebied van Duitsland die een contract onderhandelt of afsluit tot het bezit van of de handel in oorlogswapens (section4a(2))
- een verbod (mits uitzondering van de verplichtingen onder het NAVO-verdrag, 4 april 1949) op de ontwikkeling, productie van nucleaire wapens en onderdelen, biologische en

chemische wapens, antipersoonsmijnen alsook op de handel (uitvoer, uitvoer, transport) van die goederen, en op het aanzetten van een andere persoon om de goederen te bezitten, produceren of verhandelen (artikel 17 en 18)⁸⁷

In de KWKG worden een aantal voorwaarden gesteld aan de toekenning van vergunningen.

De federale overheid is verplicht vergunningen te weigeren:

- indien er reden is om te geloven dat het toekennen van de vergunning schade zou toebrengen aan de internationale relaties van Duitsland
- indien er reden is om te geloven dat de toekenning van de vergunning in strijd is met het internationaal recht en de internationale verantwoordelijkheden van Duitsland
- als er een risico is dat de wapens gebruikt zullen worden in vredesbedreigende acties, in het bijzonder een offensieve oorlog (artikel 6)

De goederen op de *Kriegswaffenliste* (KWL) maken deel uit van de *Ausfuhrliste* (AL) waardoor voor deze goederen een dubbele controle geldt. Voor de uitvoer van oorlogswapens op de AL lijst moet in eerste instantie een licentie onder de KWKG bekomen worden. Vervolgens is er ook nog een vergunning onder de AWG nodig.⁸⁸

De handel in nucleaire, biologische en chemische wapens, zoals beschreven in de KWKG, is strikt verboden.

De overdracht van gecontroleerde goederen naar EU-lidstaten is vergunningplichtig indien:

- het gaat om goederen uit Deel I Sectie A van de AL-lijst. (uitgez. Handvuurwapens, daarvoor gelden specifieke bepalingen, Sectie 7 par. 1AWV)
- goederen voor tweëerlei gebruik uit bijlage IV van Verordening (EG) 1334/2000
- de overdracht van goederen uit Deel I, Sectie C en van goederen die niet opgenomen zijn in de AL-lijst, is niet vergunningplichtig, indien de eindbestemming een lidstaat van de EU is en de goederen voor tweëerlei gebruik geen deel uitmaken van bijlage IV.⁸⁹

Europese Gedragscode

Zoals eerder vermeld, werden in 1982 'Politieke Principes' (*Politischen Grundsätze der Bundesregierung für Rüstungsexporte*) gedefinieerd waaraan vergunningsaanvragen getoetst worden. In dit document werden criteria vastgelegd die gebruikt worden bij de beoordeling van vergunningsaanvragen. In 2000 werden deze principes geactualiseerd. Er werd verklaard dat de EU gedragscode integraal deel uitmaakt van de Politieke Principes. Sommige bepalingen zijn strenger dan de Europese criteria, in het bijzonder op het gebied van respect voor de mensenrechten.

Procedure

Het Federaal ministerie van Economie en Technologie is het ministerie dat instaat voor exportcontrole in Duitsland.

Het Federale Agentschap van Economie en Exportcontrole (*Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle /BAFA*) is een federale overheidsinstantie onder het Federaal ministerie van

Economie en Technologie dat bevoegd is voor de behandeling van exportvergunningen voor militaire goederen en voor de controle op het eindgebruik. Voor de uitvoer van oorlogswapens is het ministerie van Economie zelf de bevoegde instantie. Binnen BAFA zijn er twee departementen relevant voor exportcontrole: ^{XI} departement II staat in voor vergunningen, administratieve zaken, exportprocedures en procedurele aspecten van de internationale regimes, en departement III dat instaat voor de technische aspecten van de internationale regimes, de technische beoordeling van goederen voor tweëerlei gebruik, en de technische evaluatie van conventionele wapens.

Vergunningsaanvragen voor uitvoer naar niet-EU/NAVO landen of met betrekking tot gevoelige goederen worden ingediend bij BAFA en doorgestuurd naar het ministerie van Economie. ⁹⁰ In routine-gevallen worden de vergunningen door de administratie van het ministerie behandeld. Voor niet-routine aanvragen, indien er bijvoorbeeld nog geen precedent is, of indien het om een gevoelig dossier gaat, worden het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie geconsulteerd. Indien deze ministeries geen overeenstemming bereiken, wordt het dossier doorgezonden naar de *Bundessicherheitsrat (of Federal Security Council)*. ⁹¹ Dit is een comité dat de Duitse veiligheids- en defensiepolitiek coördineert, voorgezeten door de federale Kanselier, waarin ook de minister van Defensie, Economie, Buitenlandse Zaken en Economische Samenwerking en Ontwikkeling participeren. ⁹² De vergaderingen vinden achter gesloten deuren plaats. ⁹³

De grote meerderheid van de aanvragen worden door BAFA zelf behandeld. Voor minder dan 20 procent van de aanvragen wordt advies gevraagd aan het ministerie van Economie en Buitenlandse Zaken, voornamelijk betreffende exporten naar niet-Navo landen. ⁹⁴

5.2.5.2 Uitvoer van goederen voor tweëerlei gebruik

De behandeling van vergunningsaanvragen voor goederen voor tweëerlei gebruik verlopen volgens de bepalingen van de EG Verordening 1334/2000. De AWG en AWW zijn ook van toepassing op goederen voor tweëerlei gebruik, tenzij het gaat om reguleringen die reeds opgenomen zijn in Verordening (EG) 1334/2000. Het is ook BAFA die, analoog aan de vergunningsprocedure voor militair materieel, beslist over de toekenning of weigering van vergunningen. In gevoelige dossiers neemt BAFA pas een beslissing na consultatie met het Federaal ministerie van Economie en Technologie, experts van de federale Kanselarij en het Federaal ministerie van Buitenlandse Zaken. ⁹⁵

XI BAFA bestaat in haar geheel uit vier departementen. Naast de genoemde departementen zijn er ook nog departement I dat instaat voor de interne administratie en departement IV voor de promotie van economische ontwikkeling, import en energie.

4.3

Synthese 'uitvoer van militaire goederen en goederen voor tweërlei gebruik'

De uitvoer van militaire goederen wordt via de nationale wetgeving gereguleerd. Alle besproken landen, behalve Luxemburg, hebben een wet die de buitenlandse handel in militair materieel reguleert. Voor Luxemburg valt deze handel mee onder de algemene in-, uit- en doorvoerwet. Luxemburg heeft wel regeringsbesluiten die de vergunningplicht voor de buitenlandse handel in militair materieel regelen. De uitvoeringsbesluiten maken duidelijk voor welke goederen vergunningen dienen aangevraagd te worden en hoe dit moet gebeuren. De politieke voorwaarden die gebruikt zullen worden bij de beoordeling van de vergunningsaanvragen, zijn alleen in België bij wet vastgelegd.

De criteria voor de beoordeling van vergunningsaanvragen voor de uitvoer van militair materieel zijn in Europees verband op elkaar afgestemd. In de Europese gedragscode hebben de lidstaten van de Europese Unie gezamenlijke criteria neergeschreven die gehanteerd zullen worden bij de (nationale) beoordeling van vergunningsaanvragen voor de uitvoer van militair materieel. Alle lidstaten hebben zich er politiek toe verbonden de criteria van de gedragscode toe te passen in hun exportcontrolebeleid. Enkel België heeft de gedragscode in haar wetgeving opgenomen, alle andere landen (Nederland, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk) verwijzen in hun publieke documenten naar de Europese gedragscode.

De uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik is voor alle landen op Europees niveau geregeld en dus uniform. Sommige landen voegen nog extra goederen toe die door de Europese wetgeving nog niet gecontroleerd worden.

De procedures voor de beoordeling van vergunningsaanvragen zijn in grote lijnen vergelijkbaar. Frankrijk valt op omwille van het vergunningssysteem in verschillende stappen. De landen van de Benelux onderscheiden zich van andere Europese landen door de vergaande economische samenwerking waardoor de vergunningplicht voor militair materieel tussen de Benelux-landen wegvalt. België en Luxemburg vormen door de oprichting van de BLEU zelfs éénzelfde douane-unie.

Een belangrijk onderscheid tussen de landen is welke administratie centraal staat in de behandeling van vergunningsaanvragen en wie de politieke verantwoordelijkheid draagt. Voor Vlaanderen is dit de Vlaamse administratie buitenlandse beleid onder verantwoordelijkheid van de minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse handel. Voor het Verenigd Koninkrijk is dit het departement voor Handel en Industrie en in Luxemburg, en Duitsland staat het ministerie van economie centraal. Telkens zijn de bevoegde ministers verantwoordelijk. In Nederland draagt het ministerie van Financiën zorg voor de behandeling van vergunningsaanvragen onder bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, waardoor die ook in de Nederlandse situatie een centrale plaats inneemt, en in Frankrijk staat voornamelijk het ministerie van Defensie centraal. Het is de minister van Defensie die de bevoegdheid draagt inzake wapenexport, hoewel de eindverantwoordelijkheid bij de premier ligt.

Het valt op dat de beoordeling van vergunningsaanvragen voor de uitvoer van militair materieel in Vlaanderen door één administratie gebeurt: het Departement Internationaal Vlaanderen (buitenlandse zaken op Vlaams niveau), meer bepaald door de Dienst Controle Wapenhandel. De politieke verantwoordelijkheid ligt op dit moment bij de minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse handel. In de meeste andere landen zoals Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland worden minstens de gevoelige dossiers voor advies voorgelegd aan andere ministeries en worden er zoals in Frankrijk en Duitsland speciale commissies ingesteld die zich over de heikele dossiers buigen. Hierin zijn meestal de ministeries van Economie, Buitenlandse Zaken, Defensie, en soms ook de veiligheidsdiensten betrokken. Sinds het voorjaar van 2006 laat ook de Vlaamse minister zich voor gevoelige dossiers bijstaan door een speciaal opgerichte adviescommissie die samengesteld is uit leidende ambtenaren uit het departement Internationaal Vlaanderen, het departement Economie, Wetenschap en Innovatie en het Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door

Wetenschap en Technologie in Vlaanderen. De samenstelling van de commissie verschilt echter van wat gangbaar is in andere landen.^{xii}

Tabel 2: Overzicht van de uitvoercontroleregimes in Vlaanderen, Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland

	Vlaanderen	Luxemburg	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Frankrijk	Duitsland
Economische samenwerkingsverbanden	EU, BLEU, Benelux	EU, BLEU, Benelux	EU, BLEU, Benelux	EU, FA ^{xiii}	EU, FA	EU, FA
EU-gedragscode in wetgeving	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Verwijzing naar naleving van de EU-criteria in jaarverslagen en publieke documenten	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
EU-gedragscode opgenomen in een publiek politiek document dat nationale criteria voorop stelt	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja
Politieke criteria in de wet opgenomen	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Centrale administratie behandeling vergunningen	BZ	EC	FIN (douane)	EC	DEF	BAFA (AWG) EC (KWKG)
Politiek verantwoordelijk	EC	EC	EC	Secretary of State	Premier	EC
Advies	Nee		BZ, OS, DEF*	BZ, OS, DEF	FIN, BZ, DEF	AWG: EC, BZ KWKG: BZ, DEF
Adviescommissie	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
Administratief beroep	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee

FA: Framework Agreement

BZ: ministerie van Buitenlandse Zaken

FIN: ministerie van Financiën

EC: minister/ ministerie van Economie

DEF: ministerie van Defensie

OS: ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking

BAFA: Federaal Agentschap voor Economie en Uitvoercontrole

* Bij verkoop van tweedehandsgoederen

^{xiii} Voor de handel in nucleair materieel geldt een andere procedure waarbij het federale niveau nog steeds bevoegd is voor de uitreiking van een voorafgaande machtiging. Zie Castryck, G., Depauw, S., Duquet, N. (2006). Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context. Brussel: Vlaams Vredesinstituut.

5

*Doorvoer van militaire
goederen en goederen
voor tweërlei gebruik*

In dit hoofdstuk bekijken we hoe de doorvoer van militaire goederen en goederen voor tweerlei gebruik, waarbij goederen over het grondgebied van een staat worden getransporteerd, gecontroleerd wordt. De handel in deze goederen wordt in de eerste plaats gecontroleerd door het export-controleregime van de exporterende staat. Daarnaast oefenen de besproken lidstaten onder bepaalde omstandigheden controle uit op de doorvoer van goederen voor militair gebruik over hun grondgebied. De manier waarop landen dit organiseren loopt uiteen. In dit hoofdstuk wordt besproken welke landen doorvoer aan controle onderwerpen en op welke manier dit gebeurt.

5.1

Situatie in Vlaanderen

Doorvoer van militaire goederen

De Belgische wetten en besluiten die op uitvoer van toepassing zijn, gelden ook voor doorvoer. Ook de lijst van militaire goederen en technologie die bij doorvoer vergunningplichtig zijn, is dezelfde als die voor uitvoer.

Wat doorvoer precies betekent, wordt in de Belgische wetgeving niet expliciet gedefinieerd, maar in de douaneregeling, dit zijn instructies voor de douane, staat beschreven welke doorvoer onder vergunningplicht valt. Doorvoer van militaire goederen is in Vlaanderen enkel vergunningplichtig indien het land van herkomst en/of bestemming een niet-EU lidstaat is, én er bovendien een bepaalde handeling of verandering van transportmiddel plaatsvindt. Wanneer het land van herkomst of bestemming het Groothertogdom Luxemburg is, is in België echter nooit een doorvoervergunning vereist als gevolg van het BLEU-verdrag (zie hoofdstuk 2). Wanneer het land van herkomst of bestemming Nederland is, is ten gevolge van het Benelux verdrag (zie hoofdstuk 2) enkel een doorvoervergunning vereist wanneer het een doorvoer betreft van goederen waarop een handelsembargo van toepassing is.

Het Koninklijk Besluit inzake in- uit en doorvoer van militair materieel legt op om bij de aanvraag van een doorvoervergunning een document te voegen waarbij de autoriteiten van het land van herkomst verklaren dat zij de uitvoer naar het aangegeven land van bestemming toestaan. Dit wil zeggen dat bij de aanvraag een kopie van de uitvoervergunning van het land van herkomst moet worden gevoegd. Een internationaal invoercertificaat (IIC) of een certificaat van eindbestemming wordt in geval van doorvoer niet vereist (art.5).

Doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik

Goederen voor tweërlei gebruik vallen in tegenstelling tot militaire goederen onder de communautaire pijler van de EU, waardoor ook de douaneregeling volgens het communautair douanewetboek van toepassing is. Doorvoer is als dusdanig geen erkende douaneregeling volgens

het communautair douanewetboek, maar staat gelijk aan het binnenbrengen van goederen in een vrije zone of in een vrij entrepot gevolgd door wederuitvoer van goederen uit het douanegebied van de Europese Gemeenschap. Goederen in doorvoer zijn niet in het vrije verkeer gebracht en zijn dus altijd niet-communautaire goederen gebleven. Een ononderbroken doortocht, waarbij de goederen geen douane-bestemming hebben gekregen, is geen doorvoer.⁹⁶

De bepalingen van Verordening (EG) 1334/2000 zijn van toepassing op de uitvoer en wederuitvoer van goederen voor tweërlei gebruik. Bij de bekendmaking van deze Europese verordening in het Belgisch Staatsblad is het toepassingsgebied van Verordening 1334/2000 expliciet uitgebreid tot doorvoer (lees: wat onder de Belgische wetgeving verstaan wordt onder doorvoer). Net als bij militair materieel is er enkel sprake van vergunningplichtige doorvoer indien het land van herkomst óf bestemming een niet-EU lidstaat is. Daarnaast is er ook geen sprake van doorvoer als het land van herkomst of bestemming een Benelux-land is. Doorvoer zonder overlading of verandering van vervoermiddel is vrijgesteld van vergunningplicht. Ook voor de doorvoer van goederen waarvoor reeds een communautaire uitvoervergunning werd verleend, vervalt de vergunningplicht.

5.2

Buurlanden

5.2.1 Groothertogdom Luxemburg

Doorvoer van militaire goederen

Zoals eerder gesteld, worden in Luxemburg de begrippen invoer, uitvoer en doorvoer gedefinieerd door de douanereggeving. Het betreft enerzijds de algemene wet inzake douane en accijnzen, die gezien de Belgisch-Luxemburgse douane-unie identiek is aan de Belgische. Anderzijds is het Europese communautaire douanewetboek van kracht.

Voor militair materieel is de communautaire (douane)wetgeving niet van toepassing. Doorvoer van militaire goederen krijgt in Luxemburg haar betekenis in de context van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU). Voor Luxemburg is doorvoer van militair materieel de doortocht over BLEU-grondgebied vanuit en naar een derde land. Luxemburg heeft de Belgische algemene wet inzake douane en accijnzen integraal overgenomen. Ook de bepalingen voor vergunningplichtige doorvoer zijn identiek. Ook voor Luxemburg geldt dus dat doorvoer enkel vergunningplichtig is als het land van herkomst en/of bestemming een niet-Europese lidstaat is én indien er een bepaalde handeling of verandering van transportmiddel plaatsvindt. Doorvoer van of naar Nederland is niet vergunningplichtig.

Net zoals in België zijn de Luxemburgse wetten en besluiten die op uitvoer van toepassing zijn ook van toepassing op doorvoer. De lijst van militaire goederen en technologie die bij doorvoer vergunningplichtig zijn, is dezelfde als die voor uitvoer.

Doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik

Luxemburg heeft net als België het toepassingsgebied van EG Verordening 1334/2000 uitgebreid tot de doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik.

5.2.2 Nederland

Doorvoer militair materieel

Door een wijziging van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen wordt sinds 1 januari 2002 de doorvoer van militaire goederen in Nederland gecontroleerd. Doel van deze wijziging is het creëren van de mogelijkheid om ongewenste transacties tegen te houden en meer zicht te krijgen op de doorvoer van militaire goederen via Nederland. In de Nederlandse In- en uitvoerwet is er geen sprake van 'doorvoer', maar net zoals in het Communautair douanewetboek, van 'wederuitvoer'.⁹⁷

Vergunningplicht

Onder doorvoer wordt verstaan goederen die via het Nederlandse grondgebied naar een andere bestemming gaan. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee vormen doorvoer: langzame doorvoer^{xiii} en snelle doorvoer.⁹⁸

Van langzame doorvoer is er sprake indien goederen in Nederland een economisch relevante bewerking ondergaan. Dat wil zeggen dat deze goederen een bewerking krijgen die waarde toevoegt aan het product, dus meer dan alleen luchten of schoonmaken. Daarnaast is er sprake van langzame doorvoer indien de goederen langer dan 45 dagen (indien aangevoerd over zee) of langer dan 20 dagen (indien anders aangevoerd) in Nederland verblijven. Langzame doorvoer is onderworpen aan vergunningplicht. Zendingen die afkomstig zijn uit of als eindbestemming de Europese Unie, een NAVO-lidstaat, Australië, Japan, Nieuw-Zeeland of Zwitserland hebben, zijn hierop een uitzondering. Voor doorvoer naar of vanuit deze landen is er geen vergunning nodig. Nederland vertrouwt op het exportbeleid van de bevriende landen en acht daarom een doorvoervergunning niet nodig. Hiermee valt het grootste deel van de doorvoer buiten de vergunningplicht.⁹⁹

Snelle doorvoer, dus binnen 45 dagen (indien aangevoerd over zee) of 20 dagen (indien anders aangevoerd), is niet vergunningplichtig, behalve wanneer de goederen een economisch relevante bewerking ondergaan. Voor snelle doorvoer geldt wel een meldplicht voor militaire goederen, ongeacht de herkomst of de bestemming van de goederen, met de mogelijkheid een ad hoc-vergunningplicht op te leggen (zie infra).

Meldplicht

Voor de doorvoer (zowel snelle als langzame doorvoer) van militaire goederen die niet onder de vergunningplicht valt, heeft Nederland een meldplicht ingesteld. Dit laat Nederland toe zicht te krijgen op de totale omvang van doorvoer en om een ad hoc-vergunningplicht in te stellen. Ook zendingen tussen twee NAVO-landen via Nederland dienen te worden gemeld. Zendingen van militaire goederen die langer dan 45/20 dagen in Nederland verblijven, maar uitgezonderd zijn van de vergunningplicht vanwege het land van herkomst of eindbestemming, zijn dus niet

XIII Het ministerie van financiën spreekt van 'wederuitvoer of langzame doorvoer'. Deze begrippen worden als synoniemen gebruikt. In dit rapport hanteren we de term 'langzame doorvoer'.

vrijgesteld van de meldplicht. Tot eind 2004 gold de meldplicht enkel voor kleine en lichte wapens.¹⁰⁰ Met de 27ste wijziging van het In- en uitvoerbesluit werd deze uitgebreid naar de hele lijst van militaire goederen. In de gevallen waarin wapens zeer kort Nederland aandoen zonder het vervoermiddel waarin ze binnenkomen te verlaten (meestal aangeduid als doorvoer zonder overlading) geldt geen verplichting tot goederenaangifte.¹⁰¹

De meldplicht voor goederen die doorgevoerd worden en niet aan vergunningplicht onderworpen zijn, stelt de Nederlandse overheid in staat een ad hoc vergunningplicht op te leggen. Dit kan nodig zijn als er aanmerkelijke Nederlandse belangen op het spel staan.¹⁰² De keuze om wel of niet een ad hoc vergunningplicht op te leggen wordt voor doorvoer naar 'overige landen' (nietEU/NAVO-landen) door het Ministerie van Economische Zaken voorgelegd aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken.¹⁰³

Voor doorvoer van militaire goederen is naast het In- en Uitvoerbesluit strategische Goederen ook de Wet wapens en munitie van belang. Dit betekent dat voor invoer van wapens en munitie ressorterend onder Categorie II en III van de Wet wapens en munitie een consent verplicht is, evenals voor uitvoer en doorvoer naar een EU lidstaat. Indien zowel een consent als een melding vereist is, volstaat een consentaanvraag. Deze wordt dan tevens als melding beschouwd. De Wet wapens en munitie is voor doorvoer strenger dan de In- en uitvoerwet. Indien een goed onder de Wet wapens en munitie valt is er ook een consent vereist voor doorvoer naar bevriende landen, daar waar dit onder het In- en uitvoerbesluit niet zou nodig zijn.¹⁰⁴

Doorvoer goederen voor tweërlei gebruik

Goederen voor tweërlei gebruik zijn van de voorgaande doorvoerprocedure uitgesloten, omdat ze al gecontroleerd worden in het kader van de EU-verordening.¹⁰⁵ Ook de meldplicht is niet van toepassing op goederen voor tweërlei gebruik. De bepalingen van Verordening 1334/2000 zijn echter niet van toepassing op doorvoer zonder overlading, doorvoer in het geval van wederuitvoer na tijdelijke opslag en extern communautair douanevervoer (rechtstreeks zonder opslag).¹⁰⁶ Goederen voor tweërlei gebruik zijn wel vergunningplichtig onder verordening 1334/2000 indien er sprake is van langzame doorvoer.

5.2.3 Verenigd Koninkrijk

De wetgeving op doorvoer van militair materieel en goederen voor tweërlei gebruik is geregeld in *The Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance (Control) Order 2004*.

In artikel 2 wordt doorvoer (*transit or transshipment*) gedefinieerd als ‘vervoer door het grondgebied of overlading met de bedoeling de goederen weer uit te voeren of overlading van de goederen voor gebruik als opslag’.

In het Verenigd Koninkrijk geldt er voor doorvoer geen vergunningplicht als er aan drie voorwaarden voldaan is (art.11 §10,12):

- goederen blijven niet langer dan 30 dagen in het Verenigd Koninkrijk en blijven aan boord van het schip of vliegtuig of worden met een vrachtbrief voor een vliegtuig- of scheepslading vervoerd
- de eindbestemming is in het land van herkomst vastgesteld en niet gewijzigd
- de goederen zijn legitiem uit het land van herkomst geëxporteerd. ¹⁰⁷

Dit artikel is echter onderworpen aan artikel 5 er wordt gesteld dat een vergunning nodig is voor de doorvoer van producten die mogelijk voor massavernietigingswapens bedoeld zijn. In het artikel staat dat de doorvoer van goederen verboden is zonder vergunning wanneer:

- a de exporteur (of indien de exporteur zich niet op het grondgebied bevindt, een handelaar ten dienste van de exporteur) geïnformeerd werd door de bevoegde overheid dat de goederen geheel of gedeeltelijk bedoeld zijn of kunnen bedoeld zijn voor de ontwikkeling, productie, behandeling, onderhoud, stockeren, detectie, identificatie of verspreiding van biologische, chemische of nucleaire wapens of andere nucleaire explosieve onderdelen, of de ontwikkeling productie, onderhoud of stockage van raketten die in staat zijn om dergelijke wapens te lanceren.
- b De exporteur zich bewust is dat de goederen geheel of gedeeltelijk bedoeld zijn of kunnen zijn voor dergelijk gebruik.
- c Of wanneer de exporteur reden heeft om te verdenken dat de goederen geheel of gedeeltelijk bestemd kunnen zijn voor dergelijk gebruik, tenzij de exporteur het bedoeld gebruik van de goederen onderzocht heeft en hij bevestiging heeft gevonden dat ze niet voor deze doeleinden gebruikt zullen worden.

Bovendien geldt de vrije doorvoer niet voor welbepaalde goederen of transporten naar bepaalde bestemmingen, opgesomd in artikel 11 §11. Voor deze doorvoeracties is er wel een vergunning nodig. Het gaat om doorvoer van goederen zoals antipersoonsmijnen, riemen voor elektrische shocks, handboeien of beenijzers. Daarnaast is ook de doorvoer van goederen, eender welke goederen, naar Iran, Irak, Libië of Noord Korea verboden zonder vergunning. Ook doorvoer van goederen op de militaire lijst naar 18 bestemmingen opgelijst in Schedule 3 waaronder Afghanistan, Armenië, Bosnië Herzegovina, Liberia, Somalië, DRC en Macao is vergunningplichtig.

Deze bepalingen hebben zowel betrekking op militaire goederen (Schedule 1 van de *Order*) als op goederen voor tweërlei gebruik uit Schedule 2 van de *Order*, goederen uit bijlage I van Verordening 1334/2000 en goederen die onder artikel 4 (2) (3), of (4) van de Verordening vallen.¹⁰⁸

5.2.4 Frankrijk

De doorvoerregeling is omschreven in *Décret n° 95-589 du 6 mai 1995* en *Arrêté du 2 octobre 1992 relatif à la procédure d'importation, d'exportation et de transfert des matériels de guerre, armes et munitions et des matériels assimilés*. Artikel 25 van het arrest bepaalt dat de directe doorvoer van grens tot grens van militair materieel over weg getransporteerd, onderhevig is aan vergunningplicht. De voorwaarden en de procedure om een doorvoervergunning (Autorisation de transit par route des matériels de guerre, armes et munitions et matériels assimilés of ATMG) aan te vragen, zijn bepaald in titel IV. In principe wordt de vergunning uitgereikt door de minister die belast is met douane, tenzij de ministers van de interministeriële conferentie (CIEEMG) het nodig achten de vergunningaanvraag te onderzoeken.¹⁰⁹ De doorvoervergunning is zes maanden geldig en vergunt slechts één doorvoeractie (art 28).

Doorvoer is in Frankrijk vergunningplichtig op dezelfde wijze als reguliere in- en uitvoer. Er wordt geen uitzondering gemaakt voor zendingen afkomstig uit NAVO-lidstaten. De facto zijn goederen in non-stop goederentreinen, doorvoer zonder overlading en goederen die korter dan zes uur op een haven of vliegveld in Frankrijk verblijven, niet onderworpen aan vergunningplicht.¹¹⁰

Doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik binnen de EU die niet voorkomen in bijlage IV van Verordening 1334/2000, valt niet onder de vergunningplicht. Bovendien moet de doorvoerder de registers en documenten van de goederen bewaren gedurende een periode van 3 maanden na afloop van het jaar waarin de doorvoer plaatsvond.

De doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik van Bijlage IV van Verordening 1334/2000 is wel onderworpen aan vergunningplicht. Voor deze doorvoer is er een Autorisation Préalable (AP) vereist. Deze vergunning kan de vorm aannemen van een individuele of globale vergunning, maar niet van een algemene vergunning (zie hoofdstuk 8).¹¹¹

5.2.5 Duitsland

Doorvoer oorlogswapens

De doorvoerreguleringen worden omschreven in de *Außenwirtschaftsgesetz (AWG)* en de *Kriegswaffenkontrollgesetz (KWKG)*.

Doorvoer wordt in de AWG gedefinieerd als het transport vanuit een buitenlands economisch territorium door het Duitse economisch territorium zonder dat de goederen de markt van het economische territorium betreden (sectie 4, §7).

Voor de doorvoer van oorlogswapens omschreven in de KWKG geldt:

- Het transport van oorlogswapens via Duits grondgebied is vergunningplichtig (section 3, §2). Oorlogswapens kunnen enkel worden geïmporteerd, geëxporteerd, doorgevoerd, of op een andere manier binnen of buiten het federale grondgebied worden gebracht indien er een vergunning voor het transport werd afgeleverd. Een algemene vergunning kan worden toegekend voor de doorvoer van oorlogswapens wanneer geen wijzigingen van hun douanestatus wordt voorzien en de goederen niet overgeladen worden (sectie 3, §4 en sectie 8(1-4)).
- Een verbod op de doorvoer van nucleaire wapens en onderdelen, biologische en chemische wapens, antipersoonsmijnen of op het aanzetten van een andere om de goederen door te voeren (sectie 17 en 18). Hierop kan geen ontheffing verleend worden, mits uitzondering van de verplichtingen onder de North Atlantic Treaty, 4 april 1949. ¹¹²

Met betrekking tot goederen voor tweërlei gebruik en andere militaire goederen die geen deel uitmaken van KWKG zijn er geen algemene vergunningsvereisten vooropgesteld aangezien art. 38 van AWV werd opgegeven. Het Ministerie van Economie en Technology kan wel van haar recht gebruik maken om onder art. 2 §2 van de AWG een individuele doorvoertransactie te verbieden dat de vreedzame samenleving tussen twee naties, de internationale relaties van Duitsland of de veiligheid van Duitsland in gevaar zou brengen.

5.3

Synthese 'doorvoer'

De manier waarop doorvoer georganiseerd wordt, verschilt sterk tussen de verschillende lidstaten. Doorvoer is als dusdanig geen gedefinieerd begrip in het Europees Communautair douanewetboek. Bovendien is het communautair douanewetboek ook niet van toepassing voor de doorvoer van militair materieel aangezien dit buiten het communautaire beleid valt (art 296 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap). Het is aan de nationale staten om de doorvoer op militaire goederen te regelen. Geen enkel besproken land heeft een duidelijke definitie van wat doorvoer precies is. Wel van wat vergunningplichtige doorvoer is. Nederland heeft twee soorten doorvoer onderscheiden waarvoor ofwel een vergunning nodig is (langzame doorvoer), ofwel een melding dient te gebeuren (snelle doorvoer). Met deze regeling controleert Nederland ook niet-vergunningplichtige doorvoer. De Nederlandse overheid kan op deze snelle doorvoer een ad-hoc vergunningplicht invoeren. Ook het Verenigd Koninkrijk, België en Luxemburg bepalen voor welke doorvoer een vergunning dient aangevraagd te worden. Frankrijk heeft een brede definiëring van doorvoer, en ook een uitgebreide vergunningplicht. In Duitsland is voor oorlogswapens onder de KWKG een vergunning vereist.

In Nederland is er geen vergunningplicht voor doorvoer vanuit of naar EU-lidstaten. Deze uitzondering wordt nog uitgebreid tot NAVO-lidstaten of bevriende landen (Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland). In België en Luxemburg is er geen licentie vereist voor doorvoer van goederen die vanuit een EU-lidstaat naar een andere EU-lidstaat doorgevoerd worden. Voor Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn er hiervoor geen uitzonderingsbepalingen in de wet opgenomen. Doorvoer is in België, Luxemburg, Nederland en het Verenigd Koninkrijk ook enkel vergunningplichtig bij overlading (of mits een economisch relevante bewerking) tenzij ad hoc een vergunningplicht opgelegd wordt. De wetgeving van Frankrijk is hieromtrent niet duidelijk. Duitsland definieert doorvoer als een transport van goederen over het grondgebied die de Duitse economische markt niet toetreden. Er geldt daarom geen vergunningplicht voor militaire goederen, maar wel voor oorlogsgoederen die onder de KWKG vallen. Een transport kan echter wel ad hoc verboden worden.

Voor goederen voor tweërlei gebruik is het communautair douanewetboek van toepassing. België, Luxemburg en Nederland regelen de doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik expliciet volgens Verordening 1334/2000. Bij het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk valt de doorvoer van goederen voor tweërlei gebruik onder de nationale bepalingen, ook deze komen overeen met de bepalingen van Verordening 1334/2000.

Tabel 3: Overzicht van vergunningplichtige doorvoer in Vlaanderen, Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland

	Vlaanderen	Luxemburg	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Frankrijk	Duitsland
Vergunningplicht voor doorvoer van en naar een EU-lidstaat	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja onder KWKG
Vergunningplicht voor doorvoer van of naar een EU-lidstaat	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja onder KWKG
Enkel vergunningplicht voor overlading of doorvoer met economische bewerking	Ja	Ja	Ja, tenzij ad hoc vergunningplicht	Ja	Nee	Nee
Meldplicht voor niet-vergunningplichtige doorvoer	Nee	Nee	Ja	Nee	?	Nee
Doorvoerregeling van toepassing op heel de nationale lijst van militair materieel?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee, enkel KWKG Recht op verbod in individuele gevallen voor goederen onder AWV

6

Catch-all bepalingen

Controle op wapenhandel is gebaseerd op een vergunningssysteem. Internationale gespecialiseerde samenwerkingsverbanden en nationale overheden stellen lijsten samen van goederen en technologie die uit veiligheidsoverwegingen gecontroleerd dienen te worden. De ontwikkeling van goederen en technologie die voor militair gebruik bestemd zijn, is echter bijzonder dynamisch. Om het controlesysteem niet louter afhankelijk te maken van de lijsten van te controleren goederen is er een catch-all bepaling in het leven geroepen. Catch-all bepalingen maken het mogelijk om op basis van het eindgebruik en de eindbestemming, goederen en technologie die niet op de lijsten staan van goederen voor tweërlei gebruik of van militaire goederen en technologie, toch aan vergunningplicht te onderwerpen.

De catch-all bepaling voor goederen voor tweërlei gebruik staat ingeschreven in artikel 4 van EG-Verordening 1334/2000 en is dus in alle EU-lidstaten van toepassing. Bovendien bepaalt artikel 5 dat een lidstaat om redenen van openbare veiligheid of uit mensenrechtenoverwegingen een verbod kan instellen op, of een vergunningplicht kan opleggen voor, de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik die niet op de lijst van bijlage I voorkomen.

Sommige landen hebben ook voor militaire goederen catch-all bepalingen in hun wetgeving opgenomen.

6.1

Situatie in Vlaanderen

De catch-all bepaling voor goederen voor tweërlei is opgenomen in Verordening (EG) 1334/2000. Voor de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik die niet op de lijst van de bijlagen voorkomen, is een uitvoervergunning vereist wanneer de exporteur er door zijn activiteiten van in kennis wordt gesteld of er zelf van op de hoogte is dat de betrokken producten geheel of gedeeltelijk bestemd zijn of kunnen zijn om bij te dragen tot:

- de ontwikkeling, de productie, de behandeling, de bediening, het onderhoud, de opslag, de opsporing, de identificatie of de verspreiding van chemische, biologische of nucleaire wapens;
- de ontwikkeling, de productie, het onderhoud of de opslag van draagraketten voor dergelijke wapens.

Daarnaast is er een vergunning vereist indien de exporteur door de bevoegde overheid van de lidstaat ervan op de hoogte is gebracht, of er kennis van heeft, dat de te exporteren producten geheel of gedeeltelijk bestemd kunnen zijn voor militair eindgebruik in landen waarop een wapenembargo rust, of voor mogelijke onderdelen van militaire goederen die voorheen zonder de vereiste vergunning geëxporteerd werden (artikel 4).

België maakt geen gebruik van de mogelijkheid in art. 5 van Verordening 1334/2000 om goederen voor tweërlei gebruik te verbieden of onder vergunningplicht te plaatsen om redenen van openbare veiligheid of uit mensenrechtenoverwegingen. ¹¹³

In Vlaanderen is er naast de Europese catch-all clause voor goederen voor tweërlei gebruik (Verordening (EG) 1334/2000) ook een catch-all bepaling voor wapens en ander militair materieel van kracht. Deze bepaling is vastgelegd in de bijlagen van het *Koninklijk Besluit tot regeling van de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en de daaraan verbonden technologie*. In de lijst van goederen die bij uit- en doorvoer vergunningplichtig zijn, wordt in categorie A.19. 'andere uitrusting en ander materieel, bestemd voor het ondersteunen van militaire acties' opgenomen. In de daaropvolgende bepalingen wordt die vergunningplicht uitgebreid tot daaraan gerelateerde onderdelen,

programmatuur, technologie, machines, enz. In de Belgische wetgeving wordt niet nader gedefinieerd wat onder militaire acties moet worden verstaan, en evenmin hoe ruim andere uitrusting en ander materieel moet worden geïnterpreteerd. De Vlaamse overheid wil in een toekomstig wapenhandelsdecreet de catch-all nader definiëren om zodoende de interpretatie van de catch-all te verfijnen. ¹¹⁴

6.2

Buurlanden

6.2.1 Groothertogdom Luxemburg

Luxemburg kent net als België een catch-all clause voor militair materieel. In het RG-D buitenlandse wapenhandel staat in de lijst van vergunningplichtige producten de omschrijving ‘autres équipements et matériels devant servir pour le soutien d’actions militaires’.¹¹⁵

Daarnaast geldt de catch-all clause voor producten voor tweërlei gebruik die is ingesteld door de Verordening 1334/2000. Om het risico te beoordelen of een uit te voeren product een militaire eindbestemming zou krijgen in een land dat onder een wapenembargo valt, kan de Luxemburgse *Office des licences* een geschreven verklaring eisen van de bestemming en/of de exporteur dat het goed in geen geval een militair eindgebruik zal kennen.¹¹⁶ Luxemburg heeft verder geen maatregelen getroffen onder artikel 5 van Verordening (EG) 1334/2000.¹¹⁷

6.2.2 Nederland

Nederland kent alleen de catch-all dual-use clause. Goederen voor tweërlei gebruik die niet in de lijst in bijlage bij de Europese verordening zijn opgenomen, zijn onderhevig aan een vergunningplicht door de toepassing van de catch-all clause in art 4 van de Verordening (EG) 1334/2000. Bovendien bepaalt artikel 5 dat een lidstaat om redenen van openbare veiligheid of uit mensenrechtenoverwegingen een verbod kan instellen op, of een vergunningplicht kan instellen voor, de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik die niet op de lijst van bijlage I voorkomen. Nederland heeft hiervan geen kennis gegeven.¹¹⁸

Nederland geeft aan zeer voorzichtig om te springen met de catch-all dual-use bepaling. 'Aangezien de toepassing van catch-all een inbreuk kan maken op de rechtszekerheid gaat de overheid zorgvuldig en terughoudend om met de bevoegdheid om in individuele gevallen een vergunningplicht op te leggen.'¹¹⁹

Nederland heeft recent een wettelijke verplichting ingesteld die het de ontvanger van de catch-all goederen verplicht stelt, veranderingen in de bestemming van de goederen te melden.¹²⁰

6.2.3 Verenigd Koninkrijk

Naast het exportcontroleregime gebaseerd op het systeem van gecontroleerde goederen, goederen die slechts uit/doorgevoerd kunnen worden mits vergunning, geldt er ook in het Verenigd Koninkrijk een vergunningssysteem voor goederen die niet in de lijst van gecontroleerde goederen opgenomen zijn, de zogenaamde *end-use control*. Het gaat om goederen die normaal vrij uit- of doorgevoerd kunnen worden, maar waarvoor omwille van de bestemming en/of het gebruik van het goed, een uit- of doorvoerverbod wordt opgelegd. Mits vergunning kunnen ook deze goederen uit/doorgevoerd worden.

Het Verenigd Koninkrijk onderscheidt twee vormen van *end-use control* of catch-all:

- WMD catch-all
- Military catch-all

Beide hebben echter betrekking op goederen voor tweërlei gebruik. Ook de military catch-all heeft, ondanks zijn misleidende benaming, geen betrekking op militaire goederen.

- 1 WMD end-use: goederen die aan controle onderworpen worden omdat de exporteur weet of vermoedt dat de goederen gebruikt kunnen worden voor de ontwikkeling van massavernietigingswapens. Hieronder valt ook het verschaffen van technologie en het leveren van technische ondersteuning.
- 2 Military end-use control: goederen voor tweërlei gebruik die aan controle onderworpen worden omdat de exporteur weet of vermoedt dat de goederen mogelijk bestemd zijn voor militair gebruik^{XIV} in een land dat onderworpen is aan bepaalde wapenembargo's (de lijst van landen is gelijk aan de lijst van landen onder embargo van verordening 1334) of

XIV Militair eindgebruik wordt in het licht van de verordening gedefinieerd als (i) incorporatie in militair materieel zoals opgelijst in de militaire lijst van de lidstaat, (ii) gebruik voor productie, test, of analytische uitrusting en onderdelen daarvan voor de ontwikkeling, productie of onderhoud van militair materieel zoals bepaald in (i), en het gebruik van onafgewerkte producten in een installatie voor de productie van militair materieel zoals gedefinieerd in (i)

goederen die mogelijk als onderdeel gebruikt zullen worden van militaire goederen die op illegale wijze uit het Verenigd Koninkrijk geëxporteerd werden.¹²¹

Als de exporteur zich ervan bewust is dat de export (zou kunnen) bedoeld is (zijn) voor het gebruik zoals hierboven bepaald, dient hij ECO (Export Control Organisation) te informeren. Deze dienst zal bepalen of een vergunning dient aangevraagd te worden.¹²² Exportvergunningen onder end-use controle worden op dezelfde wijze beoordeeld als gecontroleerde goederen.¹²³ Daarmee is de Britse wetgeving in overeenstemming met de catch-all bepalingen van verordening 1334/2000.

Maatregelen die het Verenigd Koninkrijk onder artikel 5 van Verordening (EG) 1334/2000 nam, werden gerapporteerd aan de Commissie. Het gaat om extra categorieën van goederen voor tweërlei gebruik die in het VK bijkomend onder nationale controle worden geplaatst. Dit zijn de goederen die in Schedule 2 van de Export of Goods, Transfer or Technology and Provision of Technical Assistance (Control) Order werden opgenomen. Voor sommige producten is de export naar alle landen verboden zonder vergunning (bv. vaccins tegen botulinetoxine), voor andere wordt de export slechts onder controle geplaatst naar bepaalde bestemmingen (bv. vliegtuigelektronica en navigatieapparatuur voor Iran of Irak).¹²⁴

6.2.4 Frankrijk

In Frankrijk is net zoals in alle andere EU-lidstaten de dual-use catch-all voor goederen voor tweërlei gebruik van toepassing. Frankrijk heeft verder geen nationale catch-all bepalingen, maar heeft wel maatregelen genomen onder artikel 5 van Verordening (EG) 1334/2000. Frankrijk rapporteerde conform de bepalingen van artikel 5 aan de commissie dat het land controle uitoefent op de uitvoer van 'hefschroefvliegtuigen en hun onderdelen', en 'traangas en stoffen voor oproerbeheersing' naar landen buiten de Europese Unie.¹²⁵

6.2.5 Duitsland

Duitsland heeft in 1990 catch-all clausules opgenomen in sectie 5 c, 5 d en sectie 7 van de AWV. Later werd de catch-all clause ook in de Duitse wetgeving binnengebracht via Verordening (EG) 1334/2000. Maar de catch-all clause gerelateerd aan conventionele wapens bleef ongewijzigd.

Sectie 5 c bepaalt dat:

- 1 'De export van goederen die niet opgelijst staan in de lijst van gecontroleerde goederen (annex L van de AWV) een vergunning vereisen wanneer de exporteur geïnformeerd wordt door BAFA dat de goederen mogelijk bedoeld zijn, in hun geheel of gedeeltelijk, voor militair eindgebruik en wanneer het kopende land of het land van bestemming opgenomen is in de K-lijst (Annex L van de AWV).' Dit is de Duitse lijst van gevoelige bestemmingen, waaronder Cuba, Iran, Mozambique en Syrië. ¹²⁶

Duitsland definieert militair eindgebruik als volgt:

- incorporatie in de producten van Part I Section A van de export lijst (AL)
 - het gebruik voor de productie-, test- of analytische uitrusting en onderdelen daarvan voor de ontwikkeling productie of onderhoud van de producten uit Part I Section A van de exportlijst (AL)
 - het gebruik voor onafgewerkte producten in een installatie voor de productie van goederen in Part I Section A van de exportlijst (AL)
- 2 Indien een exporteur zich ervan bewust is dat zijn goederen die hij wenst te exporteren, maar die niet op de exportlijst staan, bedoeld zijn voor militair gebruik in de zin van de vorige paragraaf, en indien het kopende land of het land van bestemming op de K-lijst voorkomt, dient de exporteur BAFA op de hoogte te brengen die er dan over zal beslissen of de goederen aan vergunningplicht onderworpen worden of niet.
 - 3 Deze catch-all bepalingen zijn niet van kracht indien artikel 4 van Verordening 1334/2000 reeds van toepassing is.
 - 4 Paragrafen 1 en 2 zijn ook niet van kracht indien de waarde van de goederen het bedrag van 2500 Euro niet overstijgt. ¹²⁷

Sectie 5 d legt volgens hetzelfde stramien een catch-all op voor goederen die niet voorkomen op de AL-lijst maar mogelijk bedoeld zijn voor incorporatie in nucleaire installaties en indien het land van herkomst of bestemming Algerije, India, Iran, Irak, Israël, Jordanië, Libië, Noord-Korea, Pakistan of Syrië is.

In sectie 7 voegt Duitsland aan onder Verordening (EG) 1334 artikel 4.2 toe dat de catch-all bepaling voor goederen voor tweërlei gebruik die mogelijk bestemd zijn voor militair gebruik en waarvan het kopende land of het land van bestemming onder wapenembargo staat, ook van toepassing is wanneer het land van herkomst of bestemming op de K-lijst staat. De catch-all is ook van toepassing voor overdracht tussen EU-landen wanneer de eindbestemming van de goederen buiten de Europese Unie ligt.

In overeenstemming met artikel 5 van verordening (EG) 1334/2000 rapporteerde Duitsland bijkomende categorieën van goederen voor tweërlei gebruik waarop alleen nationale controle wordt uitgeoefend. Enerzijds worden extra categorieën van goederen opgesomd, anderzijds worden de catch-all bepalingen uit artikel 5 c en d van de AWV aangehaald. ¹²⁸

6.3

Synthese 'Catch-all'

De catch-all bepalingen voor goederen voor tweeërlei gebruik zijn Europees bepaald en dus voor alle landen gelijk. Duitsland hanteerde net als België en Luxemburg reeds vóór Verordening 1334/2000 een catch-all bepaling op militaire goederen, en heeft deze ook behouden. De Duitse catch-all bepaling is preciezer gedefinieerd. Ten eerste omwille van een welomschreven beschrijving van wat onder 'militair gebruik' moet worden verstaan. Deze beschrijving is trouwens dezelfde als Europese definiëring van militair gebruik uit Verordening (EG) 1334/2000 (art. 4.2). Het tweede bepalende element in de Duitse wetgeving is het kopende land of land van bestemming. Duitsland heeft een lijst met gevoelige landen (K-lijst) die de lijst van landen onder wapenembargo aanvult. Goederen die bestemd zijn voor militair gebruik en gekocht worden door of geëxporteerd worden naar deze landen vallen via de catch-all clause onder vergunningplicht. De Duitse catch-all bepaling is nauwkeuriger gedefinieerd dan de Belgische bepaling en kent een beperktere toepassing. Aanvullend wordt in de Duitse wetgeving bepaald dat de exporteur op de hoogte dient gesteld te worden door de overheid, of zich dient te informeren bij de overheid wanneer hij vermoedt dat een export onder de catch-all bepaling valt, die zich dan zal uitspreken over de vergunningplicht. Procedureel schept dit meer duidelijkheid voor de uitvoerder dan in de Belgische wetgeving momenteel het geval is.

Enkel Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk maken gebruik van de mogelijkheid om onder artikel 5 van Verordening (EG) 1334/2000 goederen voor tweeërlei gebruik die niet op bijlage I van de verordening voorkomen te verbieden of onder vergunningplicht te plaatsen om redenen van openbare veiligheid of uit mensenrechtenoverwegingen. De lidstaten dienen de Commissie onverwijld in kennis te stellen van de maatregelen die genomen werden onder artikel 5. De Commissie publiceert deze informatie in het Publicatieblad van de Europese Unie.

Tabel 4: Overzicht catch-all bepalingen in Vlaanderen, Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland

	Vlaanderen	Luxemburg	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Frankrijk	Duitsland
Catch-all bepalingen goederen voor tweërlei gebruik	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Maatregelen onder artikel 5 van Verordening (EG) 1334/2000	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
Catch-all bepalingen voor militair materieel	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja

7

Tussenhandel

De internationale aandacht voor de controle op tussenhandel is de jongste jaren gegroeid. Het uitgangspunt is dat niet alleen exporteurs maar ook alle tussenpersonen die bij wapenhandel betrokken zijn gecontroleerd en, zo nodig, berecht moeten kunnen worden.

In het vierde jaarverslag over de EU-gedragscode zijn de lidstaten overeengekomen om het probleem van het toezicht op tussenhandel in wapens aan te pakken. De lidstaten hebben overeenstemming bereikt over een aantal bepalingen om via nationale wetgeving toezicht te houden op deze activiteiten. Ook in het Wassenaar Arrangement hebben de staten een akkoord bereikt om nationale maatregelen ter regulering van tussenhandel te ontwikkelen. Het VN-*Protocol ter bestrijding van de illegale vervaardiging van, en handel in vuurwapens, met inbegrip van delen, onderdelen en munitie, en tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad*, eist dat de staten die partij zijn bij dat protocol, een systeem instellen tot regulering van de activiteiten van degenen die zich bezighouden met de tussenhandel in wapens. Ook het programma van de Verenigde Naties inzake handvuurwapens en lichte wapens draagt de lidstaten op om de tussenhandel in deze wapens te reguleren.

De Raad van de Europese Unie heeft op 23 juni 2003 een Gemeenschappelijk Standpunt aangenomen (2003/468/GBVB) over het toezicht op de tussenhandel in wapens.

Doelstelling van dit Gemeenschappelijk Standpunt is het toezicht houden op tussenhandel in wapens, teneinde te voorkomen dat wapenembargo's van de VN, de EU of de OVSE alsmede de criteria van de gedragscode worden omzeild. Teneinde dat doel te bereiken zorgen de lidstaten ervoor dat hun bestaande of toekomstige nationale wetgeving met betrekking tot tussenhandel in wapens in overeenstemming is met het gemeenschappelijk standpunt.

Van de lidstaten wordt vereist dat ze alle noodzakelijke maatregelen nemen om toezicht te houden op tussenhandel in wapens die op hun grondgebied plaatsvindt. Het gemeenschappelijk standpunt moedigt de lidstaten ook aan om toezicht te houden op de tussenhandel in wapens die buiten hun grondgebied wordt gedreven, door op hun grondgebied verblijvende of gevestigde tussenhandelaren met hun nationaliteit te controleren (art.2). De lidstaten dienen een duidelijk rechtskader te creëren voor tussenhandel (art.3).

Onder tussenhandel wordt verstaan; 'de activiteiten van personen en entiteiten die onderhandelen over transacties of transacties tot stand brengen die betrekking kunnen hebben op de overdracht van goederen die voorkomen op de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen van een derde land naar een derde land of die dergelijke goederen, welke zij in hun bezit hebben, kopen, verkopen of overdragen van een derde land naar een derde land.' (art.2)

Voor tussenhandel moet per transactie een vergunning worden verkregen van de bevoegde autoriteiten van de lidstaat. De lidstaten beoordelen de aanvragen voor een vergunning op grond van de bepalingen in de EU gedragscode betreffende wapenuitvoer (art. 3.1).

De lidstaten houden gedurende tien jaar een register bij van alle personen en entiteiten die een vergunning verkregen hebben. De lidstaten dienen ook een systeem op te zetten voor de uitwisseling van informatie over tussenhandel. Het gaat dan om informatie over hun wetgeving, over geregistreerde tussenhandelaars en over weigeringen van aanvragen (art.3, art.5). Lidstaten dienen ook passende sancties vast te leggen (art. 6).

Aangezien het Gemeenschappelijk Standpunt een bindend instrument is waarmee de lidstaten hun nationale wetgeving in overeenstemming dienen te brengen, vormen deze bepalingen een gemeenschappelijke ondergrens voor de vergunningsoverheden. ¹²⁹

7.1

Situatie in Vlaanderen

In Vlaanderen is het toezicht op tussenhandel geregeld in titel III van de *Belgische Wet van 5 augustus 1991 betreffende in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003*. Het is belangrijk de aandacht te vestigen op het feit dat tussenhandel niet mee werd overgeheveld naar de regio's bij de bevoegdheidsoverdracht van in-, uit- en doorvoer van militair materieel. Controle op tussenhandel valt dus onder de federale bevoegdheid.¹³⁰

De voorgenoemde regeling geldt enkel voor militair materieel en daaraan verbonden technologie. Tussenhandel in goederen voor tweërlei gebruik wordt niet gereguleerd door de Belgische wetgeving. Ook het Europese Gemeenschappelijke Standpunt (2003/468/GBVB) heeft enkel betrekking op goederen die opgenomen zijn in de Europese lijst van militaire goederen. Het Gemeenschappelijk Standpunt is nog niet in wetgeving omgezet door België.

Een Belg, iemand die in België verblijft of iemand die in België handel drijft, mag geen militair materieel verhandelen, uitvoeren of leveren, of hierbij als tussenpersoon optreden, zonder vergunning die door de minister van Justitie wordt uitgereikt (art. 10). Deze vergunning wil de betrouwbaarheid van de handelaar controleren en geldt als een voorafgaande voorwaarde om een uit- of doorvoervergunning aan te vragen. Een vergunning is vereist, onafgezien van de oorsprong en bestemming van de goederen en los van het feit of de goederen al dan niet op het Belgische grondgebied komen.¹³¹ De vergunning kan voor onbepaalde duur of voor een nader omschreven operatie aangevraagd worden. De handelaar dient een waarborg te betalen. Dit bedrag verschilt naargelang het gaat om een vergunning van onbepaalde duur, of een vergunning beperkt tot de nader omschreven operatie. Deze waarborg wordt pas teruggestort na volledige afhandeling van de vergunde operatie en na ontvangst van het behoorlijk ingevulde end-user certificaat terzake, of na vrijwillige beëindiging van een vergunning voor onbepaalde duur.¹³² Dit betekent dat de federale overheid in België enkel controle uitoefent op de tussenhandelaar, en niet op de individuele transacties, tenzij een handelaar voor één specifieke transactie een vergunning heeft aangevraagd.

België oefent via deze bepalingen een vorm van extraterritoriale jurisdictie uit. De regeling is immers toepasselijk op iedere Belg, iedereen die in België verblijft of iedereen die in België handel drijft, ongeacht waar de goederen waarin verhandeld wordt, zich bevinden, en ook wanneer zij transacties in militair materieel verrichten of mogelijk maken buiten het Belgische grondgebied. Overtredingen op de Belgische wetgeving die in het buitenland plaatsvinden kunnen dus worden vervolgd (als de verdachte in België wordt gevonden) zelfs al is de handeling niet strafbaar in het land waar het werd gepleegd (art 13).

7.2

Buurlanden

7.2.1 Groothertogdom Luxemburg

Luxemburg heeft geen wet ter bestrijding van de illegale tussenhandel en heeft dus ook het Europees Gemeenschappelijke Standpunt 2003/468 nog niet geïmplementeerd. Er is sinds 2004 wel een wet tegen witwaspraktijken en tegen de financiering van terrorisme, maar deze is niet specifiek voor tussenhandel in militair materieel of andere strategische goederen bedoeld. De wet is vooral gericht op de responsabilisering van de bank- en verzekeringssector, handelaars, advocaten,... De wet hecht vooral belang aan de correcte identificatie van de uiteindelijke klant – ook wanneer de contacten via een tussenpersoon verlopen. De samenwerking met de overheden en veiligheids- of bewakingsdiensten, en het afzien van verdachte transacties krijgen eveneens bijzondere aandacht.¹³³

7.2.2 Nederland

De controle op tussenhandel is in Nederland geregeld in het *Besluit financieel verkeer strategische goederen* (1996). Artikel 1 bepaalt: *'Het is aan ingezetenen verboden zonder een door Onze Minister verleende vergunning handelingen te verrichten ten behoeve van het financiële verkeer met betrekking tot de transitio- en driehoekshandel van goederen waarvan de uitvoer zonder vergunning van de Minister van Economische Zaken verboden is op basis van artikel 2, eerste en tweede lid, van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen, welke zich buiten de Gemeenschap bevinden, dan wel in de Gemeenschap anders dan in het vrije verkeer.'*

In dit besluit staat dat financiële transacties uitgevoerd door ingezetenen van Nederland, met betrekking tot militaire goederen die zich buiten de Europese Gemeenschap vinden, dan wel

binnen de Gemeenschap anders dan in het vrije verkeer, onderworpen is aan vergunningplicht. Het Besluit financieel verkeer strategische goederen is niet van toepassing op goederen voor tweërlei gebruik.¹³⁴

Ook de *Wet Wapens en Munitie (WWM)* regelt de tussenhandel in de categorieën van wapens die onder deze wet vallen. Tussenhandel in wapens onder de wet WWM vereist een erkenning, uitgereikt door de plaatselijke korpschef. Een erkenning heeft uitsluitend betrekking op de daarin genoemde handelingen, soorten wapens en munitie en bedrijfseenheden. Een erkenning heeft een geldigheidsduur van ten hoogste vijf jaar en kan telkens met maximaal vijf jaar verlengd worden (art.9).

Aanvragers van een vergunning voor tussenhandelstransacties moeten een eindgebruikercertificaat voorleggen. Vergunningen voor financiële transacties kunnen verleend worden voor specifieke transacties (individuele vergunning) of globale vergunningen^{xv} naar één of meerdere bestemmingen.¹³⁵

De vergunningplicht is van toepassing op ingezetenen van Nederland^{xvi}, rechtspersonen en bedrijven die in Nederland gevestigd zijn en bedrijven buiten het territorium van Nederland die hun hoofdzetel in Nederland hebben.¹³⁶

De extraterritoriale controle op tussenhandelaars is in Nederland beperkt. Uit het parlementair debat omtrent de extraterritoriale toepassing van de Nederlandse wetgeving inzake tussenhandel wordt duidelijk dat Nederlanders die in het buitenland als tussenhandelaar optreden (en daarbij de Nederlandse wetgeving overtreden) niet vervolgd kunnen worden.¹³⁷

XV De globale vergunning voor militaire goederen kan alleen worden verkregen na een schriftelijk gemotiveerd verzoek en voor transacties naar bevriende bestemmingen. Ook het type goederen en de specifieke bestemming(en) moeten worden aangegeven.

XVI Ingezetenen van Nederland zijn personen die ingeschreven zijn in de gemeentelijke basisadministratie. Ook voor personen met een andere nationaliteit dan de Nederlandse, die wel in Nederland zijn ingeschreven, geldt de vergunningplicht derhalve.

De Staatssecretaris van Economische Zaken heeft in een toelichting aan het parlement op 5 juli 2006 vier juridische gronden aangeduid op basis waarvan de Nederlandse regelgeving extraterritoriaal van toepassing kan zijn op de tussenhandel door handelaars buiten het Nederlandse grondgebied.

- Volgens artikel 2 van het Wetboek van Strafrecht is de Nederlandse strafwet van toepassing op ieder die zich in Nederland aan enig strafbaar feit schuldig heeft gemaakt. Voor een beperkt aantal zeer ernstige misdrijven geldt echter het universaliteitsbeginsel: een daad is dan strafbaar ongeacht door wie en waar ook ter wereld begaan. Voorbeelden hiervan zijn de Wet oorlogsstrafrecht (tegenwoordig Wet internationale misdrijven genoemd), de Uitvoeringswet folteringsverdrag en de Uitvoeringswet genocideverdrag.
- Op grond van artikel 13 van de Sanctiewet 1977 is de Nederlandse strafwet van toepassing op de Nederlander die zich buiten Nederland schuldig maakt aan een bij of krachtens de Sanctiewet strafbaar gesteld feit. De Sanctiewet is de grondslag van de nationale regelgeving, met het oog op de uitvoering van internationale sancties. Mede op grond van art.13 van de Sanctiewet heeft de Haagse rechtbank onlangs een Nederlander veroordeeld wegens wapenleveringen aan het regime van Charles Taylor in Liberia.
- Het Besluit financieel verkeer strategische goederen (1996) heeft betrekking op goederen die zich buiten de Europese Gemeenschap bevinden (niet communautaire goederen)
- Op grond van de Wet Wapens en Munitie bepaalde een rechtbank in Utrecht dat onder het begrip verhandelen 'tevens de situatie begrepen wordt... een transactie door een in Nederland gevestigde handelaar waarbij de betreffende wapens Nederland fysiek niet aandoen.' ¹³⁸

Het is duidelijk dat slechts in uitzonderlijke gevallen ingezetenen van Nederland die de Nederlandse wet in het buitenland overtreden hebben, in Nederland berecht kunnen worden.

Het is belangrijk op te merken dat de vergunningplicht desondanks ook geldt voor tussenhandelsactiviteiten van ingezetenen die buiten het Nederlandse grondgebied optreden (art. 1), maar aangezien de Nederlandse Strafwet slechts tot de grens reikt, zonder wettelijke basis voor extraterritorialiteit, zijn inbreuken op de wetgeving inzake tussenhandel in dit geval niet strafbaar. ¹³⁹

7.2.3 Verenigd Koninkrijk

Tussenhandel wordt in het Verenigd Koninkrijk geregeld in de *Trade in Goods (Control) Order* (2003) en de *Trade in controlled goods (embargoed destinations) order* (2004).

De *Trade in Goods (Control) Order* stelt een vergunningplicht in voor tussenhandelactiviteiten ('Supply or deliver, agree to supply or deliver, or do any act calculated to promote the supply of delivery') vanuit het Verenigd Koninkrijk van *controlled and restricted goods*^{xvii} (gecontroleerde en beperkte goederen) tussen twee derde landen.^{xviii}

De *Order* legt ook extra-territoriale controles op voor *UK persons*^{xix} die buiten het Verenigd Koninkrijk opereren en die handelen in 'beperkte goederen'. De bepalingen hebben geen betrekking op goederen die zich op het grondgebied van het Verenigd Koninkrijk bevinden (tenzij het goederen *in transit* zijn). Tussenhandel-gerelateerde activiteiten met betrekking tot gecontroleerde goederen zoals het transporteren, financieren of verzekeren van dergelijke handelspraktijken worden uitgesloten van het vergunningsregime.¹⁴⁰

De *Trade in controlled goods (embargoed destinations) order* verbiedt de tussenhandel zonder vergunning in gecontroleerde goederen naar bestemmingen waarop een nationaal of multilateraal wapenembargo rust. Dit verbod geldt voor elke persoon als de transactie op het grondgebied van het Verenigd Koninkrijk plaatsvindt, en voor *UK persons* voor transacties buiten het Verenigd Koninkrijk. De bepalingen hebben geen betrekking op software en technologie, en op goederen die zich op het grondgebied van het Verenigd Koninkrijk bevinden (tenzij het goederen *in transit* zijn).¹⁴¹

Vergunningen voor tussenhandel kunnen algemeen of individueel van aard zijn. Ze zijn beperkt in de tijd en kunnen specifieke voorwaarden opleggen. Indien het gaat om een algemene vergunning dient de handelaar binnen 30 dagen na de handeling een schriftelijke notificatie neer te leggen, waarin de aard van de goederen beschreven staan, de datum van de transactie, de hoeveelheid van de goederen, de naam en het adres van de eindgebruiker en de naam en adres van de leverancier van de goederen. De handelaars moeten vier jaar een register bijhouden met deze gegevens. De vergunningsbepalingen van de twee *Orders* zijn identiek.

XVII Controlled goods of gecontroleerde goederen worden in deze wet gedefinieerd als goederen die op de militaire lijst staan (Schedule 1). Software en technologie maken geen deel uit van controlled goods. Restricted goods of beperkte goederen zijn bepaalde vormen van Veiligheids- en paramilitaire uitrusting (foltertuigen) en lange afstandsrocketten.

XVIII Derde landen worden in de Britse wetgeving gedefinieerd als 'elk land dat niet het Verenigd Koninkrijk is of het eiland Man'. Deze benaming mag dus niet verward worden 'derde landen' in EU-context waarin het begrip wijst op landen buiten de Europese Unie.

XIX UK persons zijn personen met de Britse nationaliteit.

7.2.4 Frankrijk

Tussenhandel is in Frankrijk onder controle gebracht in januari 2002 door een wijziging van de secundaire wetgeving die voortvloeit uit het Decreet van 1939 inzake oorlogsmateriaal, wapens en munitie. Het decreet 2002-23 van 3 januari 2002 heeft het decreet 95-589 van 6 mei 1995 aangepast om een nieuw toepassingsdomein aan het decreet toe te voegen. Het decreet definieert en onderwerpt tussenhandelsactiviteiten (des activités d'intermédiation et de courtage) die plaatsvinden op het Franse territorium aan vergunningplicht (l'autorisation préalable).¹⁴²

Actoren die zich bezighouden met de productie of de handel, inclusief tussenhandel, in deze wapens, dienen een vergunning aan te vragen bij de bevoegde Franse overheidsdienst. Onder tussenhandel wordt verstaan: elke commerciële of lucratieve activiteit bedoeld om mensen samen te brengen die een contract wensen af te sluiten met het oog op de koop of verkoop van oorlogsmateriaal of met het oog op het afsluiten van een dergelijk contract in naam van één van de partijen.¹⁴³

Tussenhandelaars moeten ook een register bijhouden waarin ze elke contactpersoon, vanaf het eerste contact, samen met de inhoud en de status van de transactie noteren. Ook de aankoop of verkoop van oorlogsmateriaal dat zich buiten Frankrijk bevindt, moet geregistreerd worden. De registers worden gecontroleerd door de bevoegde autoriteiten. Bovendien moeten de tussenhandelaars een zesmaandelijks rapport voorleggen aan het ministerie van defensie waarin hun activiteiten beschreven staan.¹⁴⁴

Tussenhandelactiviteiten vanuit Frankrijk vereisen een Autorisation Préalable (AP). Indien een contract leidt tot een export van goederen vanop het Franse grondgebied is er daarnaast een exportvergunning vereist.¹⁴⁵ De AP's kunnen de vorm aannemen van een individuele of globale vergunning, die één of meerdere onderhandelingen dekken, in functie van de aard van de transactie. De controle op tussenhandel is van toepassing op personen die in Frankrijk gevestigd zijn.¹⁴⁶

Tussenhandelactiviteiten buiten het Franse grondgebied zijn nog steeds niet onderworpen aan het Franse controlesysteem. De bepalingen zijn niet van toepassing op personen met de Franse nationaliteit in het buitenland. Franse tussenhandelaars dienen ook geen vergunningaanvraag voor te leggen voor een specifieke transactie van oorlogsmateriaal dat zich niet op het Franse territorium bevindt, al moeten ze wel geregistreerd staan bij de bevoegde autoriteiten.¹⁴⁷

7.2.5 Duitsland

Controle op tussenhandel werd in Duitsland geïntegreerd in de *Kriegswaffencontrollgesetz* (KWKG) (sectie 4 a) door een amendement in 1978. Personen of entiteiten die wensen te onderhandelen over een contract om wapens die onder deze wet vallen en die zich buiten het Duitse grondgebied bevinden te verkrijgen of over te dragen, dienen een vergunning aan te vragen. Het artikel is niet van toepassing als de oorlogswapens bedoeld zijn om ingevoerd te worden in Duitsland of bedoeld zijn om getransporteerd te worden over het grondgebied. Het importeren, exporteren of transporteren van oorlogswapens komt aan bod in artikel 2 en 3. Licentieaanvragen voor tussenhandel worden aangevraagd bij het ministerie van Economie, dat in nauw overleg met het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie een beslissing neemt. Aanvragen voor onderhandelingsvergunningen moeten informatie bevatten over de onderhandelaars, het type van oorlogswapens, de hoeveelheid en het land waarin ze zich bevinden. Verder kunnen de autoriteiten informatie opvragen over het eindgebruik, de eindgebruiker en het land van eindbestemming.

In de KWKG-wet worden enkele voorwaarden opgenomen die aanleiding kunnen geven tot de weigering van een onderhandelingsvergunning. Een onderhandelingslicentie kan geweigerd worden indien deze onderhandelingen de relaties van Duitsland met andere landen onder druk zouden zetten. Verder wordt de licentie geweigerd als er een risico bestaat dat de oorlogswapens vrede zullen verstoren, als de betrouwbaarheid van de aanvrager in twijfel wordt getrokken of indien het toestaan van de vergunning in strijd zou zijn met de internationale verplichtingen van Duitsland.

Vergunningen kunnen toegekend worden voor een specifieke transactie (individuele licentie) of kunnen geldig zijn voor verschillende transacties gedurende een bepaalde periode (algemene vergunning). Licenties kunnen ingetrokken worden als de omstandigheden waaronder de vergunning toegekend werd, gewijzigd zijn, indien de algemene vergunning riskeert bij te dragen aan gewapende conflicten, of indien ze de internationale verplichtingen van Duitsland schendt. Wapenhandelaars dienen verder een register bij te houden van de wapens die ze hebben uitgevoerd of in hun bezit hebben. Wapenhandelstransacties dienen op één of andere manier gelinkt te zijn aan het Duitse grondgebied vooraleer de controle van toepassing is. Dit kan zijn wanneer de partijen die betrokken zijn bij de handel, een ontmoeting hebben met de tussenhandelaar op Duits grondgebied, of wanneer telefoons en faxen die verband houden met de handel verstuurd worden van op Duits grondgebied.¹⁴⁸

Ter implementatie van het Gemeenschappelijk Standpunt 2003/468/GBVB van de Europese Unie, die de staten opdraagt tussenhandel onder controle te plaatsen, heeft Duitsland recent het 75ste amendement goedgekeurd op de *Außenwirtschaftsverordnung* (AWV). De nieuwe regulering trad in werking op 29 juli 2006. De regels voor tussenhandel in oorlogswapens onder KWKG (4a) blijven gelden. Ze worden nu aangevuld door de voorzieningen in AWV.

Sectie 4.c. nr 6 (AWV) bevat een definitie van *handels- und vermittlungsgeschäft*. Duitsland verstaat onder tussenhandel:

- het onderhandelen van een contract voor het ter beschikking stellen of verwerven van goederen
- het bewijs van een kans om een dergelijk contract af te sluiten
- het afsluiten van een contract¹⁴⁹

De eigenlijke vergunningsvereisten staan beschreven in sectie 40 tot 42 van de AWV. De bepalingen zijn van toepassing op wapens, opgesomd in Deel I sectie A van de export lijst, en op de gevoelige goederen voor tweërlei gebruik, opgesomd in bijlage IV van Verordening (EG) 1334/2000. De bepalingen uit sectie 40 tot 42 van AWV zijn enkel van toepassing op de handel in goederen die zich in een derde land bevinden, een niet-EU lidstaat, en die verhandeld worden naar een andere niet-EU lidstaat. Dus de (tussen)handel in goederen die zich in Duitsland of in een andere EU-lidstaat bevinden, valt niet onder de controle.

De vergunningsbepalingen voor tussenhandel zijn vastgelegd in sectie 40 tot 42 van de AWV. De drie artikelen onderscheiden het type goederen en de locatie waar de tussenhandel plaatsvindt. Sectie 40 en 41 hebben enkel betrekking op tussenhandelsactiviteiten die op het Duitse grondgebied plaatsvinden.

- De vergunningsvereisten onder sectie 40 AWV hebben betrekking op de goederen in Deel I Sectie A van de wapenexport lijst.
- De vergunningsvereisten onder sectie 41 AWV hebben betrekking op Bijlage IV van de EG Verordening voor goederen voor tweërlei gebruik.
- De vergunningsvereisten onder sectie 42 AWV hebben betrekking op tussenhandelactiviteiten in derde landen.

Uitzonderingen op art 40 en 41:

- Een vergunning voor trafficking and brokering van goederen onder deel I van sectie A van de exportlijst hoeft niet wanneer er al een vergunning vereist is onder sectie 4 a. KWKG. Dit om een verdubbeling van licenties te vermijden.
- Tussenhandel in goederen voor tweërlei gebruik opgelijst in Bijlage IV van Verordening (EG) 1334/2000 is niet vergunningplichtig wanneer het land van aankoop en het land van bestemming landen in bijlage II deel 3 van deze EG verordening zijn (Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, de Verenigde Staten).

Het Gemeenschappelijk Standpunt moedigt de lidstaten aan om de controle op tussenhandel ook uit te breiden tot handelsactiviteiten die buiten hun grondgebied plaatsvinden, waar onderdanen van de lidstaat bij betrokken zijn. Sectie 4 a KWKG is niet van toepassing op extra-territoriale activiteiten.

Sectie 42 AWV controleert handelstransacties uitgevoerd door Duitse burgers in derde landen met betrekking tot wapentuig in derde landen. Onder bepaalde omstandigheden wordt de vergunningplicht uitgebreid tot tussenhandelactiviteiten van personen met een Duitse natio-

naliteit in het buitenland. Dit is het geval indien het kopende land of het land van bestemming onder embargo staat zoals gedefinieerd in art. 2 van Verordening 1334/2000, of een land is dat opgelijst is in de K-lijst (annex L van de AWV), of indien het gaat om kleine wapens (zie sectie 42.2 AWV). ¹⁵⁰

Licenties worden uitgereikt door BAFA (Federal Office of Economics and Export Controls).

Vergunningsaanvragen moeten de volgende informatie bevatten:

- een beschrijving van de goederen
- technische documentatie die een classificatie van de goederen toelaten
- de beschikbare contractuele papieren en bestellingen
- namen van kopers en verkopers
- het kopende land en het land van bestemming van de goederen
- informatie over het eindgebruik van de goederen

Indien er reeds een vergunning verleend werd onder de KWKG is een bijkomende vergunning onder AWV niet vereist.

Bovendien zijn vereenvoudigde procedures voorzien:

- de Algemene Vergunning Nr. 20:
deze vergunning kan gebruikt worden als het om goederen gaat van Deel I Sectie A van de wapenexportlijst en indien zowel het aankopende land als het land van bestemming voorkomt op de lijst van landen uit annex II deel 3 van Verordening 1334/2000. Deze landen zijn: Australië, Canada Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, en de Verenigde Staten. In deze gevallen is het niet nodig om een individuele vergunning aan te vragen bij BAFA. Gebruikers van deze vergunning dienen wel geregistreerd te zijn bij BAFA.
- de Globale Vergunning:
een globale vergunning kan gebruikt worden voor handel in goederen die gespecificeerd worden in de licentie en tussen handelaars die vermeld staan in de licentie. De globale vergunning is een privilege voor betrouwbare bedrijven die betrokken zijn bij een aanzienlijk aantal tussenhandelactiviteiten.

7.3

Synthese ‘tussenhandel’

Wanneer we de verschillende controlesystemen op tussenhandel naast elkaar plaatsen valt op dat de Belgische wetgeving afwijkt van de meeste van onze buurlanden. België heeft geen aparte regeling die gericht is op de controle van tussenhandelstransacties. België heeft, net zoals Luxemburg, ook nog geen nieuwe regeling op poten gezet ter implementatie van het Gemeenschappelijk Standpunt van de Europese Unie. De voorafgaande vergunningen die handelaars in Vlaanderen/België nodig hebben, controleren wel de betrouwbaarheid van de handelaars, maar niet de individuele transacties, tenzij de vergunning voor een specifieke transactie aangevraagd werd. Bovendien heeft elke wapenhandelaar een dergelijke vergunning nodig, ook indien hij/zij enkel met in- uit- of doorvoer van militaire goederen te maken heeft. De vergunning dient dus niet specifiek om tussenhandel te controleren. Frankrijk, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland controleren wel individuele tussenhandelstransacties aan de hand van vergunningen. Deze landen hebben hun wetgeving in overeenstemming gebracht met het Gemeenschappelijk Standpunt (2003/468) inzake tussenhandel.

De specifieke wetgevingen hebben echter een beperkter toepassingsgebied. Ten eerste is de extra-territoriale controle op tussenhandelaars minder vergaand dan in de Belgische wetgeving. Het VK controleert tussenhandel van personen met de Britse nationaliteit die opereren vanuit het buitenland indien het gaat om ‘restricted goods’ of om ‘controlled goods’ naar bestemmingen waarop een embargo rust. Nederland controleert slechts in beperkte mate tussenhandelaars die ingezet zijn in Nederland en die vanuit het buitenland opereren, en ook Duitsland doet dit slechts in bepaalde omstandigheden, namelijk indien het aankopende land of het land van bestemming onder embargo staat (of op de K-lijst) en indien het om bepaalde soorten gevaarlijke wapens gaat. Frankrijk controleert geen tussenhandelstransacties van onderdanen in het buitenland.

Bovendien heeft de controle in Duitsland, behalve voor goederen onder de KWKG, betrekking op goederen die verhandeld worden vanuit niet-EU landen naar landen buiten de Europese Unie. Dit is ook zo bepaald in het Gemeenschappelijk Standpunt. Voor het VK heeft de controle op tussenhandel betrekking op transacties tussen derde landen, maar derde landen betekent

hier 'een land dat niet het Verenigd Koninkrijk of het Eiland Man is', niet lidstaten buiten de Europese Unie. De vergunningplicht voor tussenhandel in Frankrijk geldt dan weer enkel indien de goederen zich op het grondgebied van Frankrijk bevinden. Zoniet is er een registratie vereist, maar geen vergunning (AP). Wanneer de goederen geëxporteerd zouden worden, is er uiteraard een uitvoervergunning nodig. In Nederland heeft Besluit Financieel Verkeer betrekking op goederen die zich niet in het vrije verkeer van de Europese Gemeenschap bevinden. Tussenhandelsactiviteiten betreffende goederen die vanuit een niet-EU lidstaat naar een EU-lidstaat gaan vallen ook onder de vergunningplicht indien de goederen (nog) niet in het vrije verkeer gebracht zijn. ¹⁵¹

Voor de onderzochte landen geldt dat de controle op tussenhandel enkel betrekking heeft op militaire goederen, niet op goederen voor tweërlei gebruik. Enkel Duitsland controleert ook de goederen voor tweërlei gebruik onder bijlage IV van Verordening 1334/2000 naar gevoelige bestemmingen. Het Europese Gemeenschappelijk Standpunt heeft enkel betrekking op militaire goederen. De VN-resolutie 1540 wijst echter op het belang op de controle op (tussen)handel in goederen voor tweërlei gebruik die een WMD-toepassing kunnen hebben. De resolutie verplicht de VN-lidstaten om de illegale tussenhandel in producten die een WMD-toepassing kunnen hebben via nationale wetgeving te controleren en te bestraffen. Hoewel de resolutie unaniem werd goedgekeurd door de VN Veiligheidsraad, volgen de Europese Unie en haar lidstaten momenteel de resolutie niet. Duitsland is het enige land dat in zekere mate uitvoering geeft aan deze resolutie.

Wanneer België, ter implementatie van het Gemeenschappelijk Standpunt en VN-resolutie 1540, een vergunningsstelsel ontwikkelt voor tussenhandelsactiviteiten worden voor deze activiteiten best dezelfde criteria gehanteerd als voor de uit- en doorvoer van militair materieel. Het is waardevol om de extra-territoriale toepassing te behouden, zodat niet alleen handelaars op Belgisch grondgebied, maar ook Belgen die vanuit het buitenland opereren, gehouden zijn aan de bepalingen van deze wet.

Tabel 5: Overzicht controle op tussenhandel in Vlaanderen, Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland

	Vlaanderen	Luxemburg	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Frankrijk	Duitsland
Wetgeving op tussenhandelstransacties	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Controle op handelaars	Ja	onder Wapenwet	Ja	Ja	Ja	Ja
Extra-territoriale controle	Ja	?	Beperkt	Beperkt	Nee	Beperkt
Controle beperkt tot transacties tussen niet-EU lidstaten	-	-	Nee	Nee	Nee	Ja
Controle gericht op transacties die betrekking hebben op niet-communautaire goederen	-	-	Ja	Nee	Nee	Ja
Controle op goederen voor tweërlei gebruik	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Beperkt

8

Soorten vergunningen

Controleregimes op wapenhandel beletten de vrije handel in goederen voor militair gebruik. De buitenlandse handel in deze goederen is verboden, tenzij er een vergunning wordt verleend door de bevoegde overheid. Staten hebben verschillende vergunningen in het leven geroepen die betrekking hebben op bepaalde goederen en/of naar bepaalde bestemmingen. De soorten vergunningen geven aan welke controle ingesteld wordt op welke goederen. De toekenning van vergunningen is verbonden aan bepaalde voorwaarden die nationaal en internationaal bepaald worden. In dit hoofdstuk bekijken we de verschillende soorten vergunningen die in de besproken landen gebruikt worden. We gaan na of de betrouwbaarheid van de handelaar gecontroleerd wordt door een voorafgaande vergunning, welke soorten vergunningen gebruikt worden voor de uit- en doorvoer militaire goederen en goederen voor tweërlei gebruik, of er afzonderlijke vergunningen bestaan voor tussenhandel en of een mogelijkheid bestaat om formeel een proefaanvraag in te dienen om af te toetsen of een bepaalde export kans maakt om een vergunning te krijgen. Invoervergunningen komen in dit hoofdstuk niet aan bod.

8.1

Situatie in Vlaanderen

In Vlaanderen wordt in de eerste plaats een onderscheid gemaakt naargelang de functie van de vergunning. Vlaanderen kent:

- Voorafgaande vergunningen
- Uitvoervergunningen
- Doorvoervergunningen

Vervolgens wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- de uit- en doorvoer van militair materieel of
- de uit- en doorvoer van goederen voor tweëerlei gebruik
 - individuele vergunningen
 - globale vergunningen
 - communautaire algemene vergunning

Vooraleer een handelaar een in-, uit- of doorvoervergunning kan verkrijgen, dient hij te beschikken over een *voorafgaande vergunning* die blijk geeft van integriteit en die door de minister van Justitie wordt uitgereikt. De voorafgaande vergunning werd in het leven geroepen om illegale wapenhandel te bestrijden (zie hoofdstuk tussenhandel).

Wat *militaire goederen* betreft, zijn er aparte aanvraagformulieren voor de uitvoer en de doorvoer van wapens. Er zijn vergunningsaanvragen voor tijdelijke uitvoer en er is een speciale vergunning voor de overbrenging van vuurwapens en munitie naar een andere EU-lidstaat. Uit- en doorvoervergunningen zijn in Vlaanderen steeds individuele vergunningen.

Er geldt een aparte regeling voor het vervoeren van jacht- en sportwapens binnen de EU op basis van de richtlijn 91/477/EEG, en voor verplaatsingen van militair materieel tussen NAVO-lidstaten.

Uit- en doorvoervergunningen van *goederen en technologie voor tweërlei gebruik*, worden vergund door de toepassing van EU Verordening 1334/2000. Die regeling voorziet dat individuele, globale en algemene vergunningen kunnen worden verstrekt. Een individuele vergunning wordt geval per geval uitgereikt, een globale vergunning laat een specifieke exporteur toe om een bepaald type of categorie van goederen naar bepaalde bestemmingen te exporteren, en een algemene vergunning laat aan alle exporteurs toe om welbepaalde goederen naar welbepaalde landen te verhandelen. Vlaanderen maakt gebruik van individuele en globale vergunningen, maar maakt geen gebruik van de mogelijkheid om nationale algemene vergunningen af te leveren. De communautaire algemene vergunning is daarentegen ook in België en in Vlaanderen van toepassing. Deze vergunning geldt in heel de Europese Unie voor de uitvoer van een beperkte lijst van goederen die opgesomd staan in bijlage II van Verordening 1334/2000 en die bestemd zijn voor Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, de Verenigde Staten of Zwitserland. Om gebruik te kunnen maken van deze communautaire algemene vergunning is wel een aangifte vereist. Voor producten voor tweërlei gebruik met een nucleaire toepassing is er een bijkomende toestemming nodig van de minister van Energie. Deze machtiging is een voorafgaande voorwaarde om een uit- of doorvoervergunning voor deze producten te kunnen verkrijgen.

Iedere vergunningaanvraag dient vergezeld te zijn van ofwel een Internationaal Importcertificaat (IIC) ofwel een geldige verklaring van de ontvanger met betrekking tot het eindgebruik indien het land niet opgenomen is in de lijst van landen die Internationale Importcertificaten afleveren. Bovendien verbindt de aanvrager zich ertoe om na de levering een bewijs van aankomst in het land van bestemming op te sturen naar de Vlaamse overheid. Voor exporten die onder een globale uitvoervergunning vallen, zijn deze documenten niet vereist. De exporteur moet wel bij het verstrijken van de vergunning (een globale vergunning blijft één jaar geldig) een gedetailleerde lijst bezorgen met de aard en hoeveelheid geëxporteerde goederen per bestemming. Verder hebben deze vereisten zowel betrekking op militair materieel als op goederen voor tweërlei gebruik.

Voor doorvoer gelden dezelfde regels, maar in plaats van een IIC of eindgebruikersverklaring volstaat een kopie van de uitvoervergunning uit het land van herkomst.

8.2

Buurlanden

8.2.1 Groothertogdom Luxemburg

Luxemburg kent voor militair materieel enkel individuele vergunningen. Het kan daarbij gaan over in-, uit- of doorvoervergunningen, waarbij in het eerste geval minder producten vergunningplichtig zijn dan in het tweede en derde geval. De voorafgaande erkenning door de minister van Justitie is een voorwaarde om een vergunning te kunnen aanvragen, indien het materieel betreft dat onder de Luxemburgse wapenwet valt.

Voor producten voor tweërlei gebruik voorziet de Europese Unie individuele, globale en nationale algemene vergunningen, naast de communautaire algemene vergunning die ze zelf ingesteld heeft. Luxemburg heeft geen modaliteiten voor globale of nationale algemene vergunningen voorzien. De aanvraagformulieren voor vergunningen zijn trouwens dezelfde ongeacht of het militair materieel, producten voor tweërlei gebruik, diamanten of textiel betreft.

8.2.2 Nederland

Een erkenning als wapenhandelaar is in Nederland enkel volgens de Wet Wapens en Munitie vereist voor het verhandelen van de goederen die onder deze wet vallen.

Verder bestaan er in Nederland drie soorten vergunningen:

- individuele vergunning
- globale vergunning
- algemene vergunning (communautaire AV en nationale AV)

De vraag welke soort vergunning nodig is, is afhankelijk van de aard van het product en de bestemming waarvoor de vergunning wordt aangevraagd.

De individuele vergunning

Een individuele vergunning kan worden aangevraagd voor zowel militaire goederen als producten voor tweërlei gebruik:

- door een specifieke exporteur;
- voor een specifiek goed;
- voor de uitvoer van communautaire en wederuitvoer van niet-communautaire goederen naar een specifieke bestemming;
- voor een specifieke transactie (deelleveringen per vergunning zijn echter mogelijk).

De globale vergunning

Een globale vergunning kan worden aangevraagd voor zowel militaire goederen als producten voor tweërlei gebruik:

- door een specifieke exporteur;
- voor een type of categorie(ën) van goederen;
- voor de uitvoer naar één of meer bestemmingen;
- voor meerdere transacties.

Globale vergunning voor militaire goederen

In beginsel kan een globale vergunning worden afgegeven voor:

- transacties naar lidstaten van de Gemeenschap;
- uitvoer naar de NAVO-landen, Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland.

Globale vergunning voor producten voor tweërlei gebruik

In beginsel kan een globale vergunning worden afgegeven voor transacties:

- binnen de Gemeenschap: voor alle producten genoemd in bijlage IV van de Verordening.
- buiten de Gemeenschap: voor nader bepaalde producten uit bijlage I van de Verordening met bestemmingen anders dan Albanië, Cuba, de GOS-Republieken, bestemmingen in het Verre Oosten, Midden-Oosten en het Afrikaanse continent, Irak, Iran, Jordanië, Libië, Libanon, Noord-Korea, Pakistan en Syrië.

De algemene uitvoervergunningen

De algemene vergunningen bieden exporteurs de mogelijkheid om door middel van een sterk vereenvoudigde procedure producten voor tweërlei gebruik naar een aantal landen uit te voeren. Er zijn twee soorten algemene vergunningen: de Communautaire Algemene Vergunning (CAV) en de Nationale Algemene Vergunning (NAV). Deze algemene vergunningen gelden enkel voor goederen voor tweërlei gebruik, niet voor militaire goederen.

- De CAV kan gebruikt worden bij uitvoer van dual-use producten uit bijlage I van Verordening (EG) 1334/2000 (met uitzondering van goederen die in bijlage IV voorkomen

- en de posten 1A102, 7E104, 9A009 en 9A117) naar de volgende landen: Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, de Verenigde Staten en Zwitserland
- De NAV kan gebruikt worden voor de uitvoer van enkele specifieke producten van bijlage I van de verordening naar alle bestemmingen, met uitzondering van: Irak, Iran, Jordanië, Libanon, Libië, Noord-Korea, Pakistan en Syrië.

Een vergunning voor militaire goederen is één jaar geldig (individueel of globaal)

Een vergunning voor goederen voor tweeterlei gebruik is drie jaar geldig (individueel of globaal).

Daarnaast is er de vergunning financieel verkeer strategische goederen. Deze kan individueel of globaal zijn. De vergunning wordt verleend voor tussenhandelstransacties in militaire goederen. De procedure om een dergelijk vergunning aan te vragen is dezelfde als voor de uitvoer van militaire goederen.

Bij de aanvraag van bovengenoemde vergunningen moeten verschillende documenten worden voorgelegd, zoals een Internationaal Importcertificaat of een verklaring omtrent eindgebruik (end-users statement), afhankelijk van de soort transactie en de bestemming waar het over gaat.¹⁵²

Meldingen en vergunningen voor wederuitvoer van militaire goederen hebben betrekking op vergunningplichtige doorvoertransacties. Aanvragen voor doorvoervergunningen doorlopen dezelfde procedure als uitvoervergunningen. Ze worden ook ingediend bij CDIU (Douane Noord/Centrale Dienst voor in- en uitvoer), en worden getoetst aan de acht criteria van de EU gedragscode.¹⁵³

Sondage

Indien een exporteur (alvorens commerciële besprekingen aan te gaan) een indicatie wilt hebben of een vergunning tot de mogelijkheden behoort, kan de exporteur een zogenaamde sondage indienen. De handelaar dient een formulier in met de nodige informatie over de goederen, de bestemming en de eindgebruiker. Een sondage is een soort 'proefaanvraag', en wordt behandeld als een gewone aanvraag. De uitkomst zegt zoveel als: 'Onder de huidige omstandigheden had u wel/geen vergunning gekregen'. Het grote voordeel van een sondage is dat deze al in een zeer vroeg stadium kan worden ingediend, terwijl een vergunning pas kan worden aangevraagd als het contract is getekend. Een positieve sondage betekent echter niet dat automatisch ook een vergunning wordt toegekend. Het gaat hier slechts om een indicatie.¹⁵⁴

8.2.3 Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk kent een groot aantal verschillende soorten exportlicenties toe. Het is ECO (Export Control Organisation) die de vergunningen uitvaardigt. Alle vergunningsaanvragen worden eerst beoordeeld door een technische adviseur om te bepalen of de goederen onder te controleren goederen vallen. De aanvragen worden ook doorgestuurd naar andere bevoegde departementen voor advies. Op basis van dit advies zal ECO al dan niet een vergunning uitvaardigen. De vergunningen die in het Verenigd Koninkrijk in omloop zijn, zijn de volgende:

1 Standard Individual Export Licence (SIEL)

Deze individuele vergunningen gelden voor de export van welbepaalde goederen naar een specifieke ontvanger. De vergunning is geldig voor een bepaalde hoeveelheid, vastgelegd in de vergunning. De vergunning is geldig voor twee jaar, tenzij de goederen tijdelijk ergens overgebracht worden. In dat geval is de vergunning geldig voor één jaar en dienen de goederen binnen het jaar terug naar hun oorspronkelijke bestemming gevoerd te worden. De aanvragers dienen een eindgebruikersverklaring (End-use undertaking) voor te leggen, tenzij de bestemming een overheid is.¹⁵⁵

Een variant van deze vergunning is de *Standard Individual Export Licence-Incorporation*. Deze vergunning dient voor onderdelen die geïncorporeerd zullen worden in goederen die op hun beurt geëxporteerd zullen worden.¹⁵⁶

2 Open Individual Export Licence (OIEL)

Deze vergunning wordt toegekend aan een specifieke exporteur en dekt meerdere exporten van specifieke goederen naar een bepaalde bestemming en/of ontvanger. De vergunning is twee jaar geldig voor militaire goederen en drie jaar voor goederen voor tweërlei gebruik. Op individuele basis kan afgesproken worden dat de vergunningen voor een langere tijd gelden. De exporteur dient aan te tonen dat het bedrijf doeltreffende interne controleprocedures heeft (*internal compliance procedures*).

3 Global Project Licence (GPL)

Deze vergunning is van dezelfde aard als OIEL. De vergunning dient om export van militaire goederen te vergemakkelijken tussen partners van het Framework Agreement^{xx} die gezamen

XX Het Framework Agreement is een verdrag tussen Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Zweden dat erop gericht is de controle op exporten van militair materieel tussen deze landen te versoepelen om zo de productie van (transnationaal georganiseerde) defensie-industrie te stimuleren. De producten die betrokken zijn in gezamenlijke defensieprojecten kunnen voortaan geëxporteerd worden zonder individuele exportvergunning. Voor meer informatie verwijzen we naar het rapport 'Het Vlaams exportbeleid: een analyse van de juridische context' van het Vlaams Vredesinstituut, oktober 2006.

lijk deelnemen in defensieprojecten. De vergunning kan gebruikt worden voor zowel overheids- als industriële projecten. De vergunning is meestal geldig voor de duur van het project.

4 Open General Export Licence (OGEL)

Deze vergunning laat de export toe van bepaalde gecontroleerde producten door elke exporteur, gegeven dat de goederen en de bestemming legitiem zijn en er aan de voorwaarden voldaan is. Exporteurs hoeven geen individuele vergunning aan te vragen, maar dienen zich wel te laten registreren bij ECO vooraleer ze gebruik maken van OGELs (in uitzonderlijke gevallen is er zelfs geen registratie nodig). Bovendien moet de exporteur aan de douane (Customs and Excise) kenbaar maken dat de goederen onder een OGEL vallen. Er zijn momenteel 28 verschillende soorten OGELs die zowel militair materieel als goederen voor tweërlei gebruik dekken. De vergunningen blijven geldig totdat ze herroepen worden.

5 Open General Transshipment Licence (OGTL)

OGTLs laten, onder bepaalde voorwaarden, toe dat gecontroleerde goederen geëxporteerd worden van één land naar een ander land via het VK. Met andere woorden, de licentie laat de invoer van deze goederen toe, gevolgd door hun uitvoer. Het dekt geen exporten die te maken hebben met nucleaire, chemische of biologische wapens. De OGTL blijft geldig tot ze ingetrokken wordt.

6 Community General Export Authorisation (CGEA)

Deze vergunning is de EG-equivalent van OGELs. Exporteurs die aan de voorwaarden van deze vergunning voldoen kunnen onder deze autorisatie hun goederen exporteren.

7 Open General Trade Control Licence (OGTCL)

Deze licentie staat de handel toe in militaire goederen van of naar bepaalde landen. De exporteur moet zich, net zoals bij OGELs, bij ECO laten registreren. De licentie dekt ongeveer 90 % van de handel. Indien geen gebruik gemaakt kan worden van deze licentie, is men aangewezen op de volgende licenties. ¹⁵⁷

8 Standard Individual Trade Control Export Licence (SITCL)

Dit is een vergunning voor een specifieke handelaar en voor een specifieke transactie (ivm tussenhandel). De handelaar moet bekendmaken waar de goederen vandaan komen, en waar ze naartoe gaan. Herkomst- en bestemmingslanden (overseas source and destination), afzender, ontvanger en eindbestemming moeten gekend zijn. SITCLs zijn normaal geldig voor twee jaar. De vergunning vervalt na de vervaltermijn, of nadat de transactie plaats heeft gehad en moet dan ingediend worden bij ECO.

9 Open Individual Trade Control Export Licence (OITCL)

Dit is een vergunning voor een specifieke tussenhandelaar voor bepaalde goederen (militaire en paramilitaire goederen, geen goederen voor tweërlei gebruik) tussen twee overzeese landen of afzenders/bestemmingen/eindgebruikers. Het is een algemene vergunning die toestemming geeft voor een aantal activiteiten. OITCLs zijn meestal geldig voor twee jaar. ¹⁵⁸

ECO heeft ook een Rating Advice Service. Deze dienst geeft een advies aan de exporteur of hij een vergunning dient aan te vragen of niet. Het is een dienst naar de bedrijven toe, maar de adviezen hebben verder geen juridische betekenis.

8.2.4 Frankrijk

In Frankrijk is er voor elke commerciële activiteit, zowel productie van als onderhandelen over oorlogsmateriaal en wapens en munitie, een voorafgaande vergunning vereist. Vooraleer exporteurs een vergunningaanvraag indienen, dienen zij reeds in het bezit te zijn van deze *Autorisation de Fabrication et de Commerce (AFC)*. Elke persoon (fysiek of moreel) die militair materieel, geklasseerd in één van de 4 eerste categorieën zoals gedefinieerd in *Ordonnance 2004-1374 du 20 décembre 2004*, produceert, verhandelt of betrokken is bij tussenhandel, dient verplicht een aanvraag in te dienen bij het ministerie van defensie (*Délégation aux Affaires Stratégiques – DAS*).

De export van militair materieel zelf wordt in Frankrijk aan een controle onderworpen die in twee fasen wordt uitgevoerd:

- 1 Elke onderhandeling, ondertekening van een contract, aanvaarding van een bestelling, of verspreiding van informatie die gelieerd is aan de productie van militair materieel is onderworpen aan een *Agrément Préalable (AP)* van de Franse regering. Deze vergunning wordt toegekend door de Secretaris-Generaal van de Nationale Defensie, in naam van de Eerste minister.

De vergunning kan ook de vorm aannemen van een globale vergunning. Deze vergunning wordt uitgereikt voor activiteiten uitgevoerd in het kader van het Framework Agreement of voor goederen waarvoor vroeger al een AP werd afgeleverd. De globale vergunningen zijn 3 jaar geldig.

- 2 Voor de fysieke export van de goederen is er een *Autorisation d'Exportation de Matériels de Guerre (AEMG)* nodig. Deze vergunning wordt uitgereikt door de directeur-generaal van de douane, in naam van de Eerste minister, na advies van het ministerie van Defensie, van Buitenlandse Zaken en van het ministerie van Economie, Financiën en Industrie. Het bezit

van een *Agrément Préalable* die toestaat dat een contract ondertekend wordt, is noodzakelijk voor het verkrijgen van een AEMG. Omgekeerd betekent dat niet dat de exportvergunning toegekend wordt omdat de aanvrager in het bezit is van en AP.

De vergunning kan ook de vorm aannemen van een globale vergunning.

Tot slot wordt de fysieke export gecontroleerd door de douane die een *Attestation de Passage en Douanes (APD)* aflevert. ¹⁵⁹

De export van goederen voor tweërlei gebruik is onderworpen aan een individuele vergunning. Onder bepaalde voorwaarden kunnen exporteurs echter gebruik maken van vereenvoudigde administratieve procedures via een globale of een algemene vergunning.

- individuele vergunning: deze vergunning wordt toegekend voor de export van goederen voor tweërlei gebruik, bestemd voor één bepaalde bestemming, met een beperking van hoeveelheid en een vastgelegde waarde. De vergunning is geldig in heel de Europese Gemeenschap en is geldig voor twee jaar.
- globale vergunning: voor bepaalde goederen kan de exporteur gebruik maken van een globale licentie om zonder individuele vergunning goederen te exporteren. Het bedrijf dient wel interne controleprocedures te installeren.
- algemene vergunning: er bestaan drie types van algemene vergunningen voor bepaalde categorieën van zeer specifieke goederen naar bepaalde bestemmingen vastgelegd in *arrêts*. ¹⁶⁰

Vergunningen worden in Frankrijk door de douane verleend (douane/SETICE: Service des Titres du Commerce Extérieur), na consultatie van de bevoegde ministeries (zoals de ministeries van Industrie, Defensie en Buitenlandse Zaken)

8.2.5 Duitsland

In Duitsland bestaan er drie soorten wapenlicenties:

- 1 Individuele licentie
De individuele licentie is geldig voor een welbepaalde export. Een specifiek type licentie is de '*maximum amount licence*'. Deze licentie laat de export toe van goederen naar een bepaalde ontvanger, voor een maximum bedrag (verwachte jaarlijkse verkoop) op basis van verschillende bestellingen, bv in het kader van een algemeen contract.
- 2 Globale exportlicentie
Als een betrouwbare exporteur veel gebruik heeft gemaakt van exportlicenties, is het

mogelijk dat hem een globale exportlicentie wordt toegekend zodat hij niet telkens individuele vergunningen dienen aan te vragen. Deze licentie laat exporten toe van groepen goederen naar verschillende ontvangers.

3 Algemene exportlicentie

Een algemene vergunning dekt een reeks goederen waarvoor geen individuele vergunningaanvraag vereist is van de exporteur. De exporteur dient zich wel te melden als een gebruiker en rapporteert wanneer goederen onder deze licentie geëxporteerd werden. Elke algemene export licentie is geldig voor welbepaalde producten en bestemmingen. Veel goederen voor tweërlei gebruik vallen onder deze licentie. Momenteel zijn er een zevental Algemene export licenties in Duitsland. ¹⁶¹

In Duitsland kan ook vóór de indiening van de vergunningaanvraag een advies aangevraagd worden. Hier wordt veel gebruik van gemaakt. Het gaat om een informeel overleg tussen het bedrijf in kwestie en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het ministerie van Buitenlandse Zaken consulteert gewoonlijk de ministeries van economie en defensie vooraleer een beslissing te nemen. Voor zeer gevoelige dossiers worden de voorafgaande adviesaanvragen zelfs voorgelegd aan de *Federal Security Council*. Bedrijven kunnen aan de hand van dit advies de onderhandelingen met hun cliënten indien nodig bijsturen. Juridisch is dit advies louter informeel en dus niet bindend. In de praktijk is de vergunning zelf eerder een formaliteit, aangezien het advies reeds geformuleerd werd. Bedrijven die negatief advies kregen dienen meestal geen vergunningaanvraag meer in. ¹⁶²

8.3

Synthese 'Vergunningen'

Verschillende soorten vergunningen kunnen ingedeeld worden naargelang de aard van de transactie (uitvoer, doorvoer of tussenhandel) en de aard van de goederen (militaire goederen of goederen voor tweërlei gebruik). Ieder besproken land heeft een eigen vergunningsprocedure en dus ook eigen vergunningen, maar door de internationalisering van de controle op wapenhandel zijn er een aantal vergunningen die op gelijkaardige wijze toegepast worden in de Europese lidstaten. De uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik bijvoorbeeld, is voor alle EU-lidstaten geregeld door Verordening 1334/2000. Bijgevolg zijn de vergunningen en de voorwaarden die aan deze vergunningen worden gesteld gelijk. Ook voor het verkeer van vuurwapens, munitie en explosieven (met uitsluiting van oorlogswapens) bestaan speciale vergunningen die uitvoering geven aan richtlijn 91/477/EEG en 93/15/EEG. In het kader van het Framework Agreement hebben de deelnemende landen specifieke vergunningen in het leven geroepen die uitvoering geven aan het akkoord en gelijkaardig zijn in de lidstaten.

Een belangrijk verschil is de mate waarin gebruik gemaakt wordt van globale vergunningen. Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland maken niet alleen in Europees kader, voor het uitgaan/export van dual-use goederen gebruik van globale vergunningen, maar doen dit ook voor militaire goederen. In Vlaanderen is dit niet het geval. Voor elke export van militair materieel is er een individuele vergunning nodig. Vlaanderen maakt ook geen gebruik van de mogelijkheid om algemene vergunningen toe te kennen voor alle exporten van goederen voor tweërlei gebruik naar bepaalde bestemmingen voor bepaalde goederen (Verordening 1334/2000). Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland doen dit wel.

Een tweede belangrijk verschil is het gebruik van proefaanvragen. In Nederland en Duitsland kunnen bedrijven op voorhand, vooraleer ze een vergunningaanvraag indienen, een advies vragen aan de vergunningsstrekende overheid of de vergunning, onder de actuele omstandigheden, zou toegekend worden of niet. Dit advies kan aangevraagd worden vooraleer er een contract ondertekend wordt. In het Verenigd Koninkrijk kan men gebruik maken van 'rating enquiries' om te weten of een vergunning vereist is voor een welbepaalde export. In Frankrijk dient de onderhandelingsvergunning aangevraagd te worden vooraleer er een contract

ondertekend wordt, waardoor het risico op verbreking van contracten bij een weigering van de vergunning ook aanzienlijk verkleind wordt. In Vlaanderen bestaat er momenteel geen officiële procedure voor proefaanvragen.

Tabel 6: Overzicht van gebruikte vergunningen in Vlaanderen Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland

	Vlaanderen	Luxemburg	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Frankrijk	Duitsland
Voorafgaande vergunning	Ja	Beperkt	Nee	Nee	Ja	Nee
Proefaanvraag	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja
Vergunningaanvraag na ondertekening van contract	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Individuele vergunning militair materieel	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Globale vergunning militair materieel	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Algemene vergunning militair materieel	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Ja
Individuele vergunning goederen voor tweërlei gebruik	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Globale vergunning goederen voor tweërlei gebruik	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Nationale algemene vergunning goederen voor tweërlei gebruik	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Vergunning tussenhandel	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Vergunning doorvoer	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Enkel goederen onder KWKG
Nationaal importcertificaat of eindgebruikersverklaring	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

9

Termijnen

Wat de procedure van vergunningsaanvragen betreft, wordt wel eens de vraag gesteld of het zinvol is om maximumtermijnen op te leggen voor de behandeling van vergunningsaanvragen. De meerwaarde voor bedrijven is duidelijk: indien vooropgesteld wordt hoeveel tijd vergunningsprocedures maximaal in beslag zullen nemen, kunnen handelstransacties hierop afgestemd worden en loopt een bedrijf minder risico dat de vergunningsprocedure langer duurt dan verwacht. Ook overheden kunnen vanuit management-opzicht kiezen voor maximumtermijnen. Vooropgestelde termijnen maken intrinsiek deel uit van een goede procedure. Het geeft blijk van efficiënt bestuur en komt tegemoet aan de wensen van het bedrijfsleven. Ongetwijfeld biedt het landen een comparatief voordeel ten opzichte van andere landen die dit niet doen.^{XXI} De meeste landen zijn echter voorzichtig met het vaststellen van maximumtermijnen. De keerzijde is dat maximumtermijnen vooral in gevoelige dossiers de vergunningsprocedures onder druk kunnen zetten.

XXI In de Republiek Tsjechië bijvoorbeeld, worden in de wet exacte termijnen voorgeschreven waarbinnen ministeries advies moeten verlenen (20 dagen), en waarbinnen de minister het bedrijf moet medelen of de vergunning toegelend of geweigerd zal worden (60 dagen).

9.1

Situatie in Vlaanderen

Vlaanderen hanteert geen maximumtermijnen in de vergunningsprocedure voor in- uit- of doorvoer van militaire goederen of goederen voor tweëerlei gebruik. De enige vergunning met betrekking tot wapenhandel die volgens gangbare regelgeving binnen een voorgeschreven termijn moet worden afgeleverd is de voorafgaande vergunning in het kader van de bestrijding van illegale wapenhandel. De federale minister van Justitie moet over deze aanvragen ‘binnen vier maanden na ontvangst van de aanvraag en alle nodige stukken’ een uitspraak doen.¹⁶³ Het Koninklijk Besluit van 1993 zoals gewijzigd in 2003 voorziet in de mogelijkheid voor de minister om termijnen toe te passen voor vergunningsaanvragen die in aanmerking komen voor een vereenvoudigde en versnelde administratieve procedure, maar de minister maakt hier geen gebruik van.¹⁶⁴

9.2

Buurlanden

9.2.1 Groothertogdom Luxemburg

In Luxemburg bestaan geen vaste termijnen voor de behandeling van vergunningaanvragen. Op de webstek van de *Office des licences*, die niet enkel informatie verstrekt met betrekking tot militaire of strategische producten, wordt een richttijd van drie werkdagen geafficheerd 'sauf pour les demandes portant sur l'exportation de produits 'stratégiques' ou d'armes (la procédure peut prendre plusieurs semaines)'.¹⁶⁵

9.2.2 Nederland

Nederland legt zichzelf geen bindende termijnen op waarbinnen een aanvraag voor vergunning afgeleverd moet zijn. Er zijn wel interne richtlijnen, maar deze zijn niet schriftelijk vastgesteld. Zo streeft het ministerie van Buitenlandse Zaken ernaar om binnen 3 weken een advies te verlenen, maar dit is niet in alle gevallen mogelijk.

Zoals in andere landen geldt echter dat, indien er geen nadere bepalingen over de termijn van beslissing zijn opgenomen (in dit geval zijn er geen speciale regelingen van toepassing), de beschikking binnen een redelijke termijn dient te worden gegeven. Volgens de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) hangt de duur van een redelijke termijn af van de omstandigheden, maar is deze termijn in ieder geval verstreken, wanneer niet binnen 8 weken een beschikking is gegeven door het bestuursorgaan (art. 4: 13 en 4: 15 AWB). Indien, bij het ontbreken van een bij wet- telijk voorschrift bepaalde termijn, een beschikking niet binnen 8 weken kan worden gegeven, stelt het bestuursorgaan de aanvrager daarvan in kennis en noemt het daarbij een redelijke termijn waarbinnen de beschikking wel tegemoet kan worden gezien. (art 4:14.)

Of in bepaalde omstandigheden een kortere termijn redelijk was geweest, kan achteraf door de bestuursrechter worden bepaald.¹⁶⁶

9.2.3 Verenigd Koninkrijk

In de Britse wetgeving is geen maximale termijn van administratieve procedures vastgelegd, maar om tegemoet te komen aan de economische sector worden er wel streeftermijnen vooropgesteld. In de *Service and Performance Code* legt de Britse overheid zichzelf termijnen op waarop ze de vergunningsaanvragen van de bedrijven wenst af te handelen. In het document kunnen bedrijven terugvinden welke diensten en prestaties bedrijven kunnen verwachten van hun overheid. Onmiddellijk wordt erbij verteld dat de vooropgestelde termijnen niet voor elke vergunningaanvraag haalbaar zal zijn. De Britse regering stelt dan ook naast het aantal werkdagen, ook een slaagpercentage voorop: hoeveel van de vergunningsaanvragen zullen binnen de vooropgestelde termijn behandeld kunnen worden?

De regering werkt met een getrapt systeem: zo stelt ECO zich voorop dat voor een standaard individuele exportvergunning 70% van de aanvragen binnen 20 werkdagen afgehandeld zijn en 95% binnen de 60 dagen. Ook voor de afhandeling van beroepsprocedures stelt de regering zichzelf een termijn voorop. In 2006 wil de regering 60 % van de beroepen in 20 werkdagen afgehandeld hebben, en 95% in 60 werkdagen vanaf het moment dat alle relevante informatie ingeleverd is.¹⁶⁷

9.2.4 Frankrijk

Frankrijk legt zichzelf geen termijnen op voor de afhandeling van vergunningsaanvragen.

9.2.5 Duitsland

In de Duitse wet zijn er geen maximumtermijnen opgenomen. BAFA stelt in een nota dat de behandeling van vergunningsaanvragen voor goederen voor tweeterlei gebruik naar niet-gevoelige landen (Bijlage II van Verordening (EG) 1334/2000) ongeveer twee weken in beslag neemt. Vergunningsaanvragen naar gevoelige bestemmingen (waaronder de landen op de K-lijst) kunnen langer dan een maand op zich laten wachten. Hierover zijn meer diepgaande beoordelingen nodig, en soms ook overleg met andere bevoegde overheidsdiensten.¹⁶⁸ Over richttermijnen voor vergunningsaanvragen voor de export van militaire goederen wordt er nergens iets neergeschreven. Duitsland behoedt zich ervoor om termijnen voorop te stellen voor de uitvoer van militaire goederen.

9.3

Synthese 'termijnen'

Het gebruik van maximumtermijnen is beperkt. Enkel het Verenigd Koninkrijk stelt in een administratief document termijnen voorop zodat bedrijven een inschatting kunnen maken van de duur van de procedure. Het Brits model komt tegemoet aan de verzuchtingen van de bedrijfs-wereld, maar behoudt via het gebruik van percentages, voldoende flexibiliteit zodat de overheid de nodige tijd kan nemen voor de beoordeling van vergunningsaanvragen van moeilijke dossiers. Voor de behandeling van gevoelige dossiers zijn in de meeste landen verschillende overheidsdiensten betrokken waardoor de precieze duur van de procedure moeilijker in te schatten valt. De internationalisering van de controle op wapenexport heeft er bovendien toe geleid dat een nationale overheid de vergunningsprocedure niet meer volledig zelf in de hand heeft. Het Europese notificatiesysteem voor militair materieel en goederen voor tweeërlei gebruik bijvoorbeeld, waarbij overleg gepleegd wordt tussen lidstaten indien een vergunning zou toegekend worden aan een export die door een andere lidstaat reeds geweigerd werd, is een extra stap in de vergunningsprocedure waarvoor nergens termijnen vastgesteld worden. Een wettelijke verankering van termijnen wordt daardoor bemoeilijkt, administratieve richtlijnen daarentegen kunnen voor overheden en het bedrijfsleven een houvast bieden.

In alle landen bepalen algemene principes van goed bestuur echter dat in institutionele processen alle betrokkenen binnen een redelijke termijn moeten worden bediend. In Nederland is de Algemene Wet Bestuursrecht van toepassing die maximumtermijnen van 8 weken vastlegt als 'redelijke termijn' voor het geven van een administratieve beschikking door het bevoegde bestuursorgaan.

Tabel 7: *Overzicht van het gebruik van specifieke termijnen voor het behandelen van exportlicenties in Vlaanderen, Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland*

	Vlaanderen	Luxemburg	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Frankrijk	Duitsland
Vastgestelde maximum-termijnen	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Vooropgestelde maximum-termijnen	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee

10

*Transparantie in de
nationale rapporten
inzake wapenexport*

De transparantie inzake wapenleveringen van Westerse landen is sinds het einde van de Koude Oorlog sterk toegenomen en een groeiend aantal Europese regeringen publiceren nationale verslagen omtrent hun wapenleveringen aan het buitenland. Vaak, maar niet altijd, gebeurt dit onder de vorm van rapporten aan het parlement.¹⁶⁹ In dit hoofdstuk staat de transparantie van deze nationale rapporten centraal. In tegenstelling tot de vorige hoofdstukken bespreken we de rapportering van de drie gewesten binnen België, aangezien de rapportage in de praktijk sterk uiteen loopt.

10.1

Beschikbaarheid van rapporten

Voor we een overzicht geven van het soort informatie inzake wapenleveringen dat openbaar wordt gemaakt in de nationale rapporten van de Belgische gewesten en de buurlanden, staan we even stil bij de beschikbaarheid van deze rapporten voor het brede publiek.

10.1.1 Situatie in Vlaanderen

De Belgische wet op de buitenlandse wapenhandel van augustus 1991 (laatst gewijzigd in juli 2003) stipuleert dat de bevoegde regering ieder jaar een verslag uitbrengt over de toepassing van deze wet en dat de regering verder zesmaandelijks een overzicht geeft van de verstrekte en geweigerde vergunningen voor de invoer, uitvoer en doorvoer van militaire goederen alsook voor de uitbouw van militaire productiecapaciteit in het buitenland. Deze wet en bijgevolg ook de rapporteringplicht heeft enkel betrekking op wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en de daaraan verbonden technologie. In tegenstelling tot de buitenlandse handel in militaire goederen geldt voor vergunningplichtige handel in producten voor tweërlei gebruik geen rapporteringplicht. Sinds de regionalisering van de buitenlandse wapenhandel in België zijn de drie gewesten bevoegd voor deze rapporten.

De Vlaamse regering publiceert jaarlijkse en halfjaarlijkse rapporten, met naast een algemene overzicht ook gedetailleerde informatie omtrent de verstrekte en geweigerde vergunningsaanvragen. Sinds november 2005 zijn ook maandelijks rapporten in hetzelfde formaat en met dezelfde informatie beschikbaar. Alle rapporten zijn integraal toegankelijk voor het publiek, met inbegrip van bijlagen en tabellen, en kunnen gedownload worden via de website van de Dienst Controle Wapenhandel.¹⁷⁰ De minister behoudt het recht om bepaalde informatie eventueel achter gesloten deuren aan de bevoegde parlementaire subcommissie mee te delen,

maar in de praktijk is momenteel alle informatie die aan het parlement wordt meegedeeld, voor iedereen toegankelijk. De minister heeft aangekondigd dat er vanaf januari 2007 ook met een maandelijkse rapportering van de vergunningsaanvragen voor goederen voor tweërlei gebruik zal worden gestart. Het maandrapport voor januari 2007 is sinds maart 2007 beschikbaar op de website van de Dienst Controle Wapenhandel.

10.1.1.1 De overige Belgische gewesten en de federale overheid

De **Waalse rapportering** bestaat uit jaarverslagen van de Waalse regering aan het Waalse Parlement. Net als in het Belgische tijdperk is enkel het beschrijvende gedeelte van de Waalse rapportering, bestaande uit een algemeen en weinig gedetailleerd overzicht van de vergunde en geweigerde uitvoer-, doorvoer- en invoervergunningen voor militaire goederen, publiek. Dit beschrijvend gedeelte van het rapport kan worden gedownload op de website van de Waalse Regering.¹⁷¹ De tabellen met in categorieën ingedeelde vergunningen zijn enkel bestemd voor Waalse volksvertegenwoordigers, die deze gegevens vertrouwelijk moeten behandelen en die op deze basis hun controlerende parlementaire functie moeten vervullen. Omtrent de vergunningen voor de buitenlandse handel in goederen voor tweërlei gebruik is in Wallonië geen informatie beschikbaar.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** daarentegen wordt in de periodieke verslagen, net zoals in Vlaanderen, geen informatie als vertrouwelijk bestempeld. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden halfjaarlijkse en jaarlijkse rapporten voor het Brussels Hoofdstedelijk Parlement gepubliceerd. Deze rapporten zijn niet online beschikbaar, maar kunnen wel aangevraagd worden bij de cel Licenties van de Directie Externe Betrekkingen.

Ondanks de regionalisering van de buitenlandse wapenhandel is de **federale overheid** bevoegd gebleven voor de buitenlandse handel in militair materieel en in goederen voor tweërlei gebruik met betrekking tot het leger en de politie. Hoewel ze daar volgens de Belgische wet toe verplicht is, heeft de federale regering nog niet periodiek gerapporteerd aan het federale parlement.

10.1.2 Buurlanden

10.1.2.1 Groothertogdom Luxemburg

In Luxemburg is geen publieke rapportering over buitenlandse wapenhandel voorzien. Het bevoegde ministerie publiceert wel jaarlijks een activiteitenrapport, en in het rapport van het

Ministerie van economie en buitenlandse handel voor 2004 staat een bespreking van de overheveling van het *Office des licences* vanuit Buitenlandse Zaken en van de werkzaamheden tijdens het jaar 2004. In dat overzicht van amper één bladzijde wordt geen onderscheid gemaakt tussen buitenlandse handel in wapens, producten voor tweërlei gebruik, landbouwproducten of eender ander exportproduct. In het rapport voor 2005 wordt het *Office des licences* zelfs niet meer vernoemd.¹⁷²

Luxemburg is een zeer kleine speler. Uit het 7de jaarrapport over de EU-Gedragscode blijkt dat Luxemburg in 2004 amper zes uitvoervergunningen heeft uitgereikt voor militair materieel. Ook in de toelichting bij het wetsontwerp voor een IUD-wet voor militair materieel in 1997 werd er al op gewezen dat

bien que le Luxembourg soit très peu concerné par le(s) exportations d'armes et de matériel militaire, du fait qu'il n'y a pas de producteur établi sur son territoire, une législation stricte dans ce domaine nous paraît indispensable.¹⁷³

Het land rapporteert stipt aan internationale regimes en instellingen, maar legt publiek weinig openheid aan de dag over haar wapenexportbeleid.^{xxii}

10.1.2.2 Nederland

In Nederland is het neerleggen van rapporten over wapenhandel niet bij wet verplicht. Toch streeft Nederland naar een transparant beleid. In februari 1998 bood de regering de Kamer een notitie aan over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen.¹⁷⁴ Sindsdien zijn er reeds negen **jaarrapporten** verschenen die vrij beschikbaar zijn op de website van het Nederlandse ministerie voor Economische Zaken. Deze jaarrapporten bevatten, naast een schets van het juridisch kader van het Nederlands wapenexportbeleid en recente (nationale en internationale) ontwikkelingen op vlak van wapenexportcontrole, in de bijlage ook een algemeen overzicht van de verleende vergunningen voor uitvoer en doorvoer van militaire goederen per land van bestemming.^{xxiii} In de bijlage van het jaarrapport staat verder, onder andere, een gedetailleerd overzicht van de genotificeerde afgewezen vergunningaanvragen in het kader van de EU gedragscode en van het overtollig defensiematerieel dat de regering verkocht aan buitenlandse overheden en strijdkrachten.

Behalve jaarrapporten publiceert Nederland sinds 2004 ook **maandrapporten**. Deze maandrapporten zijn geen louter uittreksel van de jaarrapporten, maar bevatten veel meer informatie over de Nederlandse wapenleveringen. Er bestaat in Nederland dan ook een duidelijk onderscheid tussen beide types van rapporten: terwijl de jaarrapporten een algemeen beeld schetsen van de wapenvergunningen van het afgelopen jaar, geven de maandrapporten

XXII In haar rapportering aan de 1540 Committee van de VN-Veiligheidsraad in 2004 vroeg de vertegenwoordiger van Luxemburg bijvoorbeeld aan het comité 'de tenir confidentielles les informations transmises dans le rapport national du Luxembourg'. (Note verbale datée du 29 octobre, adressée au Président du Comité par la Mission permanente du Luxembourg auprès de l'Organisation des Nations Unies, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/NO4/675/10/PDF/NO467510.pdf?OpenElement>).

XXIII Per land van bestemming wordt de totale waarde van vergunningen en de aard van de goederen gegeven.

gedetailleerde informatie omtrent individuele vergunningen.^{xxiv} Net als de jaarrapporten zijn ook deze maandrapporten vrij beschikbaar op de website van het Nederlands ministerie van Economische Zaken. In tegenstelling tot Vlaanderen worden deze maandrapporten echter met grote vertraging publiek gemaakt.^{xxv}

10.1.2.3 Verenigd Koninkrijk

Artikel 10 §1b van de Export Control Act (2002) verplicht de Secretary of State om elk jaar een jaarrapport neer te leggen bij het parlement over alle activiteiten waarop de Act van toepassing is. In deze jaarlijkse rapporten staat een beknopt overzicht van het nationale exportcontrole beleid beschreven. Er wordt ook ingegaan op het internationale kader waaraan het Verenigd Koninkrijk verbonden is en de recente ontwikkelingen aldaar. Vervolgens geeft de Britse overheid een overzicht van de verschillende soorten uitvoervergunningen en geeft het een aantal algemene overzichtstabellen mee die betrekking hebben op de versterkte en geweigerde vergunningsaanvragen van het afgelopen jaar. In de bijlage van het jaarverslag wordt een meer gedetailleerd overzicht gegeven van de verstrekte, geweigerde en ingetrokken uitvoervergunningen voor militaire goederen en goederen voor tweëerlei gebruik.

De Britse overheid gaat verder dan dat en publiceert sinds juli 2004 naast haar jaarlijkse rapporten ook driemaandelijks rapporten. Het formaat van deze rapporten is gelijkaardig aan de bijlage van het jaarlijks verslag maar de beschikbare informatie is iets gedetailleerder. De driemaandelijks rapporten bevatten gedetailleerde statistische informatie over exportlicenties, ingedeeld volgens land van bestemming. De jaarverslagen en driemaandelijks rapporten zijn beschikbaar op de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken¹⁷⁵ en op de website van het ministerie voor Handel en Industrie.¹⁷⁶

10.1.2.4 Frankrijk

Frankrijk brengt sinds 2000 jaarlijks verslag uit aan het Parlement, al is dit niet verplicht volgens de Franse wetgeving. In deze jaarlijkse rapporten geeft het Franse ministerie van Defensie, naast een beschrijving van het nationale exportcontrolebeleid en het internationale kader inzake wapenexportcontrole, ook een algemeen overzicht en analyse van de verstrekte en geweigerde vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen van het afgelopen jaar. In de bijlagen van dit rapport wordt ook meer gespecificeerde informatie omtrent deze Franse wapenleveringen vrijgegeven.

XXIV Het gaat om uitvoervergunningen, doorvoervergunningen en vergunningen financieel verkeer van militaire goederen.

XXV Op het moment van schrijven (9 januari 2007) zijn er voor 2006 nog steeds geen maandrapporten beschikbaar.

Bijkomende analyses inzake de evolutie van Franse wapenexport zijn ook beschikbaar in de 'Annuaire Statistique de la Défense' van het ministerie van Defensie. Beide documenten zijn integraal toegankelijk en kunnen vrij gedownload worden op de website van het ministerie van Defensie.¹⁷⁷ Het betreft hier echter enkel documenten die betrekking hebben op de uitvoer van militaire goederen. De vergunningen voor de buitenlandse handel in goederen voor tweëerlei gebruik worden niet beschreven in de verschillende jaarverslagen.

10.1.2.5 Duitsland

Duitsland rapporteert jaarlijks over de export van militaire goederen. Dit is niet wettelijk verplicht, maar staat wel ingeschreven in de politieke richtlijnen van de regering (Politische Grundsätze der Bundesregierung für den Export von Kriegswaffen und sonstigen Rüstungsgütern).¹⁷⁸ In dit jaarrapport beschrijft Duitsland haar exportcontrolebeleid en het internationale kader waarbinnen de Duitse wapenexportcontrole plaatsvindt. Verder worden de toegekende vergunningen van het afgelopen jaar geanalyseerd. Een overzicht van de uitvoervergunningen, opgesplitst naar land van bestemming, wordt in de bijlage gegeven.

Deze verslagen zijn vrij beschikbaar op de website van het Duitse ministerie van Economie en Technologie.¹⁷⁹ Op deze website kan ook een korte Engelstalige samenvatting van het rapport worden gedownload. Duitsland vertaalt de rapporten ook integraal naar het Engels, maar deze vertaling heeft al enkele jaren vertraging opgelopen. Informatie omtrent de vergunningen voor buitenlandse handel in goederen voor tweëerlei gebruik is in Duitsland niet beschikbaar.

10.2

Inhoud van de nationale rapporten

Uit de vorige sectie blijkt dat niet al onze buurlanden nationale rapporten publiceren omtrent het gevoerde wapenexportbeleid. In sommige gevallen is er in de EU-rapporten dan ook meer informatie beschikbaar omtrent wapenleveringen dan in de nationale overheiddocumenten van een bepaald land, met Luxemburg als duidelijkste voorbeeld.

In deze sectie vergelijken we de beschikbare informatie omtrent wapenleveringen in de publiek toegankelijke delen van de nationale rapporten van de verschillende landen. Het gaat daarbij meer in het bijzonder om de beschikbare informatie uit de meest recente nationale rapporten.

10.2.1 Situatie in Vlaanderen

Er bestaan belangrijke verschillen tussen de periodieke verslagen van de verschillende Belgische gewesten inzake de wapenhandel. Wat deze verslagen wel gemeen hebben, is dat ze enkel betrekking hebben op *definitieve* vergunningen voor de handel in *militaire goederen*. Systematische informatie omtrent niet-definitieve vergunningsaanvragen en vergunningen voor de handel in goederen voor tweërlei gebruik ontbreekt voor de drie gewesten. Een ander gemeenschappelijk punt is dat de drie Belgische gewesten in hun nationale rapporten het aantal uitgereikte en geweigerde vergunningen voor de uitbouw van een militaire productiecapaciteit in het buitenland vermelden.

In de Vlaamse halfjaarlijkse en maandelijksse rapporten wordt het overzicht van de vergunningsaanvragen opgesplitst naar de aard van de transactie (invoer, uitvoer en doorvoer). In de eerste 16 maanden na de regionalisering van de bevoegdheid hanteerde de Vlaamse regering de oude Belgische methodologie. Sinds januari 2005 werd de rapporteringsmethodologie echter drastisch gewijzigd. De vergunningen worden niet langer samengevoegd per land van bestemming maar worden nu elk afzonderlijk besproken. Voor elke verstrekte of geweigerde

vergunningaanvraag wordt de volgende informatie gegeven: de *aard van de goederen* (waarbij een klassenindeling wordt gehanteerd die gebaseerd is op de EU-lijst van militaire goederen en werd aangevuld met een aantal 'Vlaamse' categorieën), het *land van herkomst*, het *land van bestemming*, het type *eindgebruiker* van de vergunningplichtige goederen en de *waarde* van de vergunning.¹⁸⁰ In het halfjaarlijks verslag voor de eerste jaarthelft van 2006 (in december 2006) wordt voor het eerst ook het *land van de eindgebruiker* meegegeven indien de eindgebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt. Dit betekent dat het land van eindgebruik in principe impliciet gekend is voor elke individuele vergunningaanvraag.^{xxvi}

10.2.1.1 De overige Belgische gewesten

In het publieke deel van het jaarverslag van het **Waalse gewest** inzake de buitenlandse wapenhandel wordt zowel voor de verstrekte als de geweigerde invoer-, uitvoer- als doorvoervergunningen het *totaal aantal vergunningen* en de *gezamenlijke waarde* van deze vergunningen meegedeeld. Specifiek voor de verstrekte uitvoervergunningen wordt ook het totaal aantal bestemmingslanden vrijgegeven en een verdeling van het totaal aantal uitvoervergunningen naar type van bestemming (overheid of privé). Verder kan ook bijkomende informatie worden afgeleid uit de sectie in het Waalse jaarverslag waar een analyse van de verstrekte vergunningen van het afgelopen jaar wordt gemaakt. In deze analyse wordt namelijk ook per regio van bestemming een opdeling van het aantal uitvoervergunningen naar type van bestemming (overheid of privé) gemaakt en een gezamenlijke waarde van alle uitvoervergunningen gegeven. Hierdoor is er op sommige vlakken meer specifieke informatie beschikbaar bij de analyse van de vergunningen dan bij het overzicht van de vergunningen.

XXVI Indien de eindgebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt, wordt het land van eindgebruiker expliciet vermeld in het verslag. In de andere gevallen wordt het land van eindgebruiker niet expliciet meegedeeld, maar is het land van eindgebruiker gelijk aan het land van bestemming.

In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** wordt dezelfde methodologie gehanteerd die gangbaar was in de federale rapporten van voor de regionalisering.¹⁸¹ In deze rapporten worden de individuele verstrekte vergunningsaanvragen gegroepeerd naar land van bestemming voor de uitvoer en doorvoer en land van herkomst voor invoer. Voor elk land van bestemming/herkomst wordt dan het *totaal aantal* verstrekte vergunningen en de *gezamenlijke waarde* van deze vergunningen gegeven. Verder is voor elk land van bestemming/herkomst ook het aantal vergunningen *per aard van de bestemming* en *per aard van de goederen* beschikbaar. De geweigerde vergunningsaanvragen worden op identiek dezelfde wijze beschreven als de verstrekte vergunningsaanvragen.

10.2.2 Buurlanden

10.2.2.1 Nederland

De Nederlandse maandrapporten bestaan uit een overzicht van de gegevens van alle uitvoervergunningen, doorvoervergunningen en vergunningen financieel verkeer voor militaire goederen die in de betreffende maand werden afgeleverd. Dit overzicht bevat niet enkel de gegevens van definitieve vergunningen, maar ook de gegevens van tijdelijke vergunningen, vervangingen en verlengingen van vergunningen.¹⁸² Invoervergunningen daarentegen worden niet opgenomen in de Nederlandse maand- en jaarrapporten.

In de maandrapporten wordt voor elke vergunning informatie vrijgegeven omtrent de precieze *aanvraagdatum*, *afgiftedatum* en *vervaldatum* van de vergunning, de *aard van de goederen* (zowel de klassenindeling van EU-lijst van militaire goederen, een eigen nationale klassenindeling en een gedetailleerde omschrijving van de goederen), het *land van bestemming*, het *land van eindbestemming*, het *land van oorsprong/herkomst*, en de *waarde* van de vergunning. Opvallend is dat de Nederlandse regering wel rapporteert over het land van eindbestemming, maar niet over het eindgebruik van wapens. Nederland vertrouwt bij leveringen aan bevriende naties op het wapenexportbeleid van dat land.¹⁸³

Belangrijk om te benadrukken is dat deze maandrapporten enkel een overzicht geven van de gegevens van de verstrekte vergunningen. Details omtrent de geweigerde vergunningsaanvragen komen niet aan bod in de maandrapporten maar wel in de jaarrapporten. Het betreft de *datum van notificatie*, het *land van bestemming*, een korte *omschrijving van de goederen*, de naam van de *ontvanger*, de naam van de *eindgebruiker* en de *reden voor weigering* (aan de hand van criteria van de EU-gedragscode).¹⁸⁴

Zoals reeds vermeld worden de gegevens van de vergunde doorvoer van militaire goederen door

Nederland publiek gemaakt. Dit is echter een zeer beperkt deel van de totale doorvoer. Op 10 maart 2005 heeft de staatssecretaris van Economische Zaken beslist dat in de toekomst ook over alle doorvoermeldingen bericht zal worden in aparte maandelijkse rapporten.¹⁸⁵ In Nederland geldt er voor de niet-vergunningplichtige doorvoer van militaire goederen namelijk een meldingsplicht (zie hoofdstuk 5). In het maandelijks overzicht van deze meldingen, dat online beschikbaar is op de website van het ministerie voor Economische Zaken,¹⁸⁶ wordt informatie gegeven over de *datum van aanvraag*, de *aard van de goederen* (precieze omschrijving), de *hoeveelheid* goederen, het *land van herkomst*, het *land van bestemming*, het *vervoermiddel* en de *plaats van uitgang*. Verder wordt er indien toepasselijk ook aangegeven of het gaat om een vervanging, om een doorvoer die ad hoc vergunningplichtig is en of voor deze doorvoer een vergunningsprocedure werd opgestart of dat de doorvoer werd geannuleerd.

Niet enkel omtrent de handel in militaire goederen wordt er informatie vrijgegeven, ook de uitvoervergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik worden publiek gemaakt door de Nederlandse overheid. In aparte maandrapporten geeft Nederland voor elke definitieve en tijdelijke uitvoervergunning voor goederen voor tweërlei gebruik een omschrijving van de *aard van de goederen* (zowel een code voor de eigen klassenindeling als een gedetailleerde omschrijving van de goederen), het opgegeven *gebruik van het goed*, het *land van herkomst*, het *land van bestemming* en de *waarde* van de transactie. Verder wordt voor elke vergunning de datum van aanvraag, de datum van afgifte en de datum van verval meegedeeld.¹⁸⁷ Net als de andere maandrapporten zijn ook deze maandrapporten beschikbaar op de website van het ministerie voor Economische Zaken.¹⁸⁸

10.2.2.2 Verenigd Koninkrijk

De driemaandelijksse rapporten bevatten per land van bestemming een overzicht van de verstrekte, geweigerde en ingetrokken vergunningen per type van exportlicentie.¹⁸⁹ Het gaat hierbij zowel om definitieve als tijdelijke vergunningen.

Aangezien dezelfde vergunningen vereist zijn voor de uitvoer van militaire goederen als voor de uitvoer van vergunningplichtige goederen voor tweërlei gebruik, wordt er in de Britse rapporten geen onderscheid gemaakt tussen beide soorten transacties. Dit betekent dat in het Verenigd Koninkrijk zowel wordt gerapporteerd omtrent de uitvoer van militaire goederen als de uitvoer van vergunningplichtige goederen voor tweërlei gebruik.

Uit hoofdstuk 8 weten we dat in het VK verschillende soorten van uitvoervergunningen worden gehanteerd. De mate waarin gedetailleerde informatie wordt vrijgegeven over deze vergunningen is **afhankelijk van het type van deze uitvoervergunningen**:

- Wat betreft de vergunde *Standard Individual Export Licences* (SIELs) wordt het totale aantal vergunningen opgesplitst in drie groepen naargelang de aard van de goederen waarop de vergunningen betrekking heeft: goederen die op de Militaire Lijst staan, 'overige' goede-

ren en een combinatie van militaire en overige goederen. Bij dit type van exportlicentie wordt er per bestemmingsland ook een algemene overzichtslijst gegeven met daarop een beschrijving van de goederen waarvoor in het afgelopen jaar vergunningen werden uitge-reikt. Verder wordt ook de gezamenlijke waarde van alle vergunde SIELs per bestemmings-land gegeven. Het betreft hier echter geen exact bedrag maar een afronding.^{xxvii}

- Omtrent de geweigerde en ingetrokken SIELs wordt minder informatie vrijgegeven. Het totale aantal geweigerde en ingetrokken vergunningen wordt enkel opgesplitst naar het aantal vergunningen dat betrekking heeft op goederen die op de militaire lijst staan, op 'overige' goederen of op een combinatie van deze twee types goederen. Wel wordt de 'rating' van deze weigeringen en intrekkingen gegeven. Dit zijn de redenen waarom een transactie vergunningplichtig is (bijvoorbeeld omdat de goederen op de lijst van militaire goederen staat of omdat ze kunnen aangewend worden voor een WMD eindgebruik).
- Bij het overzicht van de *Open Individual Export Licences* (OIELs) wordt voor elke vergunning afzonderlijk een korte omschrijving van de aard van de goederen vrijgegeven waarop de vergunning betrekking heeft. Meer details omtrent deze vergunningen ontbreekt echter.
- In het overzicht van de *Trade Control Licences* (SITCL en OICTL) wordt enkel het aantal ver-strekte, geweigerde en ingetrokken vergunningen per land van herkomst gegeven. Verdere informatie omtrent deze vergunningen ontbreekt volledig.
- Over de overige types van vergunningen is geen informatie beschikbaar.

In een apart document dat bij de driemaandelijksse rapporten hoort, wordt meer informatie vrijgegeven omtrent de **geweigerde vergunningsaanvragen**.¹⁹⁰ Dit document bevat een over-zichtstabel van het totaal *aantal weigeringen* per land van bestemming voor de periode waarop het driemaandelijks rapport betrekking heeft. In dezelfde tabel wordt ook weergegeven hoeveel vergunningsaanvragen voor datzelfde land in het nabije verleden werden geweigerd (de drie maanden daarvoor, het jaar daarvoor en twee jaar daarvoor). Meer informatie omtrent de geweigerde vergunningen kan ook gevonden worden in het jaarverslag van de Britse over-heid. In dit verslag wordt een overzicht gegeven van het aantal maal dat een *criterium* van de EU-gedragscode en de eigen nationale criteria het afgelopen jaar werd ingeroepen om een vergunningaanvraag te weigeren of in te trekken.¹⁹¹

Opvallend is dat behalve de vergunningsaanvragen in het jaarverslag ook de *waarde* van de exportlicenties voor militair materieel wordt weergegeven per land van bestemming.

XXVII Indien de gezamenlijke waarde meer dan £250,000 bedraagt wordt afgerond naar de dichtstbijzijnde £500,000. Bedraagt de gezamenlijke waarde van de vergunningen maximaal £250,000 dan worden twee rubrieken gebruikt ('maximaal £100,000' of 'maximaal £250,000').

10.2.2.3 Frankrijk

In Frankrijk is in de tekst van het jaarverslag zelf globaal genomen vrij weinig gedetailleerde informatie beschikbaar omtrent de Franse wapenexportvergunningen. In dit deel van het jaarverslag worden de exportcijfers enkel geanalyseerd en niet specifiek beschreven.¹⁹²

Meer gedetailleerde informatie omtrent de Franse wapenexport kan men vinden in de bijlagen van het jaarverslag. Zo wordt in bijlage 7 per land van bestemming de totale waarde van de leveringen voor elk type van militair materieel van de EU-lijst gegeven en wordt in bijlage 13 voor elk land van bestemming het totaal aantal exportvergunningen en de gezamenlijke waarde van deze exportvergunningen gegeven.

In het jaarverslag is verder vooral bijlage 15 ('Fiches pays') een belangrijke bron van informatie omtrent de Franse wapenexport. De informatie die beschikbaar is in een aantal andere bijlagen van het jaarverslag wordt hier samengevoegd. Per land van bestemming wordt de volgende informatie weergegeven:

- de totale waarde van *bestellingen* voor dit land en een verdeling van deze waarde naar de aard van het leger (land-, zee-, luchtmacht) dat deze goederen zal aanwenden
- de totale waarde van de *leveringen* aan dit land en een verdeling van deze waarde naar de aard van het leger (land-, zee-, luchtmacht) dat deze goederen zal aanwenden
- de totale waarde van de *overdrachten* bestemd voor dit land en de aard van de overgedragen goederen
- het aantal goedgekeurde *onderhandelingsvergunningen* ('agrément préalables')
- het aantal goedkeuringen voor de uitvoer van *oorlogsmateriaal* en de totale waarde van deze uitvoer
- de aard en de totale waarde van de bestellingen, leveringen en overdrachten van *lichte en kleine wapens*

Iets wat in de bijlage niet aan bod komt, maar waar in de tekst van het jaarverslag wel aandacht aan wordt besteed, zijn de vergunningsaanvragen die het afgelopen jaar werden geweigerd. Het betreft hier geen details met betrekking tot individuele vergunningen, maar louter een overzicht van de verdeling van het aantal weigeringen per semester, het aantal keer dat een criterium van de EU-gedragscode werd ingeroepen om een uitvoervergunning te weigeren en een geografische verdeling van het aantal weigeringen.

10.2.2.4 Duitsland

De gehanteerde rapporteringwijze in Duitsland verschilt op een aantal vlakken naargelang van het land van bestemming. In het overzicht van de uitvoervergunningen in de bijlage van het Duits jaarrapport wordt een onderscheid gemaakt tussen uitvoer naar (1) EU-landen, (2) NAVO-landen en gelijkgestelde landen, en (3) de overige landen. Voor uitvoervergunningen met als bestemming de landen uit de eerste twee categorieën worden de vergunningen gegroepeerd naar land van bestemming. Per land van bestemming wordt dan het *aantal* en *gezamenlijke waarde* van de uitgereikte vergunningen meegedeeld. Verder wordt ook de *aard de goederen* (gebaseerd op een eigen klassenindeling) vermeld die in het afgelopen jaar voor dat land werden vergund. De uitvoervergunningen die bestemd zijn voor de overige landen worden uitvoeriger beschreven. Buiten de reeds vernoemde indicatoren is er ook een aparte kolom voorzien waar de vergunde goederen meer specifiek worden omschreven en waar ook het *aandeel van deze goederen* in de totale waarde per land wordt meegegeven.¹⁹³

De informatie omtrent de weigeringen is dezelfde ongeacht de bestemming van de goederen. Per land van bestemming wordt het *aantal geweigerde uitvoervergunningen* gegeven, de *criteria* van de EU-gedragcode die daarvoor worden ingeroepen en de *aard van de goederen* waarop deze weigeringen betrekking hebben. Informatie omtrent de vergunningplichtige handel in goederen voor tweërlei gebruik ontbreekt in de Duitse jaarverslagen.

10.3

Synthese transparantie

In België en zowat alle buurlanden van België worden door de nationale overheden **periodieke verslagen** inzake de buitenlandse wapenhandel gepubliceerd en integraal toegankelijk gemaakt voor het brede publiek. Het betreft meestal jaarverslagen maar net zoals in Vlaanderen verschijnen in sommige buurlanden ook rapporten die betrekking hebben op kortere periodes (maandelijks in Nederland, driemaandelijks in het Verenigd Koninkrijk). Het enige buurland waar geen nationaal verslag publiek wordt gemaakt is Luxemburg, een land dat weinig militair materieel uitvoert. Het publiceren van nationale rapporten is dus de standaard, zelfs indien dit niet juridisch verplicht is. Het is dan ook opvallend dat er in België ondanks de bij wet vastgelegde rapportageplicht, een aantal periodieke verslagen ontbreken, namelijk de verslagen van de Federale overheid inzake de buitenlandse wapenhandel waarvoor dit beleidsniveau nog steeds verantwoordelijk is.

De meeste nationale rapporten bevatten enkel informatie omtrent de handel in **militaire goederen**. Enkel in Nederland en in het Verenigd Koninkrijk worden ook gegevens met betrekking tot de vergunningplichtige handel in goederen voor tweërlei gebruik gepubliceerd in de periodieke verslagen. Vooral in Nederland is informatie omtrent deze transacties erg gedetailleerd. In Vlaanderen is de rapportage omtrent vergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik aangekondigd voor januari 2007. In maart 2007 werd het eerste maandelijks rapport (over januari 2007) op de website gepubliceerd.

In de rapporten van de Belgische gewesten wordt zowel informatie opgenomen omtrent de uitvoervergunningen, invoervergunningen, doorvoervergunningen en vergunningen voor de uitbouw van een militaire productiecapaciteit in het buitenland. Deze rapporten behandelen dus meer **transacties** dan de rapporten in de buurlanden. In de meeste buurlanden wordt namelijk enkel informatie over de uitvoer van militair materieel gepubliceerd. De enige twee uitzonderingen hierop zijn Nederland, waar zowel de doorvoervergunningen van militaire goederen als de meldingen van niet-vergunningplichtige doorvoer worden opgenomen in de periodieke rapporten, en het Verenigd Koninkrijk, waar ook over de licenties voor tussenhandel wordt gerapporteerd.

De Vlaamse periodieke verslagen geven enkel informatie over de **definitieve vergunningen**. Een vergelijking met de buurlanden toont aan dat dit duidelijk het minimum is. In alle andere landen met een jaarrapport worden ook de tijdelijke vergunningen opgenomen. Nederland gaat zelfs een stap verder en publiceert ook de gegevens voor verlengingen en vervangingen van vergunningen.

Op vlak van de wijze van rapporteren getuigen de Vlaamse rapporten van een erg hoge mate van detail. Net als in Nederland worden de verschillende vergunningen **individueel** benaderd in plaats van gegroepeerd per land van bestemming wat de gedetailleerdheid van de informatie duidelijk ten goede komt. Een van de gevolgen hiervan is bijvoorbeeld dat de totale waarde van de vergunningen ook kan worden opgesplitst naar individuele vergunningsaanvragen in plaats van enkel naar land van bestemming. Hetzelfde geldt voor de aard van de vergunde goederen.

In alle nationale rapporten is er informatie opgenomen omtrent de **geweigerde vergunningsaanvragen**. Enkel in de Nederlandse rapporten inzake de uitvoervergunningen van goederen voor tweërlei gebruik (iets waar alleen Nederland over rapporteert) is dit niet het geval. De geweigerde vergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik worden echter mee opgenomen in de jaarlijkse rapporten over wapenhandel.¹⁹⁴ Terwijl in de buurlanden echter ook de redenen worden opgesomd waarom vergunningsaanvragen werden geweigerd (al dan niet louter in algemene termen), is dit in de rapporten van de Belgische gewesten niet het geval. Op dit vlak is er in Vlaanderen dus minder informatie beschikbaar in de periodieke verslagen dan in de buurlanden.

XXVIII Behalve de vergunningen voor de 'typische' uitvoer worden ook de vergunningen voor een speciale vorm van uitvoer, de tussenhandel, expliciet en apart gerapporteerd in het Verenigd Koninkrijk.

XXIX Enkel bij de SITCLs en OICTLs wordt het land van herkomst meegedeeld.

XXX Enkel bij de uitvoervergunningen wordt aangegeven hoeveel vergunningen bestemd waren voor de publieke sector en hoeveel voor de private sector.

XXXI Enkel totale waarde per land van bestemming.

XXXII Enkel totale waarde van alle vergunningen.

XXXIII Enkel totale waarde per land van bestemming.

XXXIV Enkel totale waarde per land van bestemming.

XXXV Behalve bij doorvoer, daar aantallen

XXXVI De waarde van de vergunningen wordt enkel meegedeeld bij de uitgereikte SIELs en het betreft hier enkel de afgeronde gezamenlijke waarde van deze vergunningen per bestemmingsland.

Tabel 8: Vergelijking van de transparantie in de voor het brede publiek toegankelijke nationale rapporten in België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Nederland en het Verenigd Koninkrijk

	België				Duitsland
	Vlaanderen	Brussel	Wallonië	Federaal	
Beschikbaarheid rapporten					
Publicatie nationaal rapport	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja
Wettelijke verplichting	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Welke vergunningen?					
Alle transacties?					
Invoer	Ja	Ja	Ja	–	Nee
Uitvoer	Ja	Ja	Ja	–	Ja
Doorvoer	Ja	Ja	Ja	–	Nee
Uitbouw militaire productie-capaciteit	Ja	Ja	Ja	–	Nee
Tussenhandel	Nee	Nee	Nee	–	Nee
Alle soorten vergunningen?					
Definitieve vergunningen	Ja	Ja	Ja	–	Ja
Tijdelijke vergunningen	Nee	Nee	Nee	–	?
Verlengingen	Nee	Nee	Nee	–	?
Vervangingen	Nee	Nee	Nee	–	?
Uitvoervergunningen voor goederen voor tweëerlei gebruik	Ja	Nee	Nee	–	Nee
Meldingen niet-vergunningplichtige doorvoer	(nvt)	(nvt)	(nvt)	–	(nvt)
Wijze van rapporteren					
Individuele transacties	Ja	Nee	Nee	–	Nee
Gegroepeerd per bestemming	Ja	Ja	Nee	–	Ja
Welke indicatoren?					
Aard goederen	Ja	+ –	Nee	–	Ja
Land van herkomst	Ja	Nee	Nee	–	Nee
Land van bestemming	Ja	Ja	Nee	–	Ja
Bestemming/ontvanger	Nee	Ja	+ – ^{xxxI}	–	Nee
Land van eindbestemming	Ja (impliciet)	Nee	Nee	–	Nee
Eindgebruiker	Ja (typologie)	Nee	Nee	–	Nee
Specifiek gebruik van de goederen	Nee	Nee	Nee	–	Nee
Waarde	Ja	+ – ^{xxxII}	+ – ^{xxxIII}	–	+ – ^{xxxIV}
Informatie weigeringen	Ja	Ja	Ja	–	Ja
Motiveringen weigering	Nee	Nee	Nee	–	Ja (algemeen)

	Frankrijk	Luxemburg	Nederland	Tweeërlei gebruik	VK
			Militaire goederen		
Beschikbaarheid rapporten					
Publicatie nationaal rapport	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja
Wettelijke verplichting	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja
Welke vergunningen?					
Alle transacties?					
Invoer	Nee	-	Nee	Nee	Nee
Uitvoer	Ja	-	Ja	Ja	Ja ^{xxx}
Doorvoer	Nee	-	Ja	Nee	Nee
Uitbouw militaire productie-capaciteit	Nee	-	Ja	Nee	Nee
Tussenhandel	Nee	-	Ja	Nee	Ja
Alle soorten vergunningen?					
Definitieve vergunningen	Ja	-	Ja	Ja	Ja
Tijdelijke vergunningen	Ja	-	Ja	Ja	Ja
Verlengingen	Nee	-	Ja	?	Nee
Vervangingen	Nee	-	Ja	?	Nee
Uitvoervergunningen voor goederen voor tweeërlei gebruik	Nee	-	(nvt)	Ja	Ja
Meldingen niet-vergunningplichtige doorvoer	(nvt)	-	Ja	(nvt)	(nvt)
Wijze van rapporteren					
Individuele transacties	Nee	-	Ja	Ja	Nee
Gegroepeerd per bestemming	Ja	-	Nee	Nee	Ja
Welke indicatoren?					
Aard goederen	Ja	-	Ja	Ja	Ja
Land van herkomst	Nee	-	Ja	Ja	+ - ^{xxx}
Land van bestemming	Ja	-	Ja	Nee	Ja
Bestemming/ontvanger	Nee	-	Nee	Nee	Nee
Land van eindbestemming	Nee	-	Ja	Ja	Nee
Eindgebruiker	Nee	-	Nee	Nee	Nee
Specifiek gebruik van de goederen	Nee	-	Nee	Ja	Nee
Waarde	+ - ^{xxxv}	-	Ja ^{xxxvi}	Ja	+ - ^{xxxvii}
Informatie weigeringen	Ja	-	Ja	Nee	Ja
Motiveringen weigering	Ja (algemeen)	-	Ja (specifiek)	Nee	Ja (algemeen)

11

Strafbepalungen

Een doeltreffend exportcontrolesysteem heeft in de eerste plaats duidelijke wetgeving inzake de in-, uit- en doorvoer van militair materieel en goederen voor tweërlei gebruik. Ten tweede is er nood aan een efficiënte vergunningsprocedure en controlesysteem ter implementatie van de wetgeving op wapenhandel. Ten derde dienen staten strafbepalingen op te leggen om de wetgeving ter zake af te dwingen. De strafbepalingen moeten voldoende hoog zijn om een ontradend effect teweeg te brengen. Bovendien dienen openbare aanklagers en rechters vertrouwd te zijn met de materie zodat gepaste straffen gevorderd en uitgesproken kunnen worden. In een parlementair debat in het Verenigd Koninkrijk formuleerde men deze bekommernis als volgt: *'historically, Courts have not imposed particularly severe sentences, even in relation to goods intended for WMD programmes. A cocaine smuggler would get far harder treatment. Given the risks from weapons of mass destruction we consider this disparity wholly unjustified'*.¹⁹⁵ In dit deel buigen we ons over de bij wet vastgestelde strafbepalingen in Vlaanderen en onze buurlanden. De daadwerkelijke berechting van misdaden wordt in dit rapport niet behandeld.

11.1

Situatie in Vlaanderen

Overtredingen met betrekking tot in-, uit- of doorvoer worden bestraft volgens de bepalingen in de douanewetgeving.¹⁹⁶

Pogingen tot het ontwijken van aangifte of aangifte op basis van valse of bedrieglijk bekomen machtigingen kunnen bestraft worden met 4 maanden tot een jaar opsluiting. Deze strafmaat kan verdubbeld worden bij een tweede veroordeling, en verhoogd worden tot 2 à 5 jaar bij elke verdere herhaling. Bijkomend worden de desbetreffende goederen verbeurd verklaard en wordt een boete opgelegd van tienmaal de ontlopen rechten. Ingeval van verboden producten, waarvoor per definitie geen rechten gelden, bedraagt de boete twee maal de waarde van de goederen. Bij recidivisme wordt de boete verdubbeld. Belanghebbenden of verzekeraars van een smokkelfeit worden op dezelfde wijze bestraft als de eigenlijke smokkelaar.

Indien de aangifte gebeurt met een vergunning, maar in strijd is met de gebruiksvoorwaarden of de geldigheid van die vergunning, worden de goederen verbeurd verklaard en wordt daarboven een boete opgelegd die overeenkomt met de waarde van die goederen. Verzachtende omstandigheden of de aanvaarding dat het misdrijf aan vergetelheid of vergissing te wijten is, kunnen leiden tot een vergelijk. Wanneer het misdrijf afdoende kan worden bewezen en wanneer opzettelijk fraude onmiskenbaar in het spel is, is een mildere schikking uitgesloten.

De opgesomde strafbepalingen gelden zowel voor militair materieel, voor goederen voor tweërlei gebruik, als voor daaraan verbonden technologie. Voor overtredingen of pogingen tot overtreding bij in-, uit- of doorvoer van militair materieel, zijn bijkomende strafmaten voorzien in *de in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel van 5 augustus 1991* (art 8.2).¹⁹⁷ Onverminderd de bepalingen uit de *algemene wet inzake douane en accijnzen*, bedraagt de gevangenisstraf ten hoogste vijf jaar en de boete tussen 5.500 en 5.500.000 euro.¹⁹⁸

Een bijkomende bestraffing bestaat in de mogelijkheid om voor een periode van een maand tot zes maanden elke in-, uit- of doorvoervergunning te weigeren aan iedere persoon die zonder geldige vergunning producten voor militair of voor tweërlei gebruik in-, uit- of doorvoert of tracht in-, uit- of door te voeren, die handelt in verboden wapens, die meewerkt aan een ombuging van het handelsverkeer, die onjuiste of onvolledige inlichtingen verstrekt om een vergunning te verkrijgen, of die niet meewerkt aan een controle of onderzoek. ¹⁹⁹

Op het vlak van de bestrijding van de illegale wapenhandel (illicit brokering) gelden andere normen, waarin voorzien wordt door de *in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel van 5 augustus 1991*. Ten eerste kan de minister van Justitie de vergunning beperken, schorsen of intrekken wanneer de houder niet langer aan de voorwaarden voor uitreiking voldoet, toepasselijke bepalingen niet in acht neemt, de vergunning op basis van onjuiste inlichtingen heeft verkregen, enz. Ten tweede worden de overtredingen of pogingen tot overtreding gestraft met een gevangenisstraf van één maand tot vijf jaar en met een geldboete van 10.000 tot 1.000.000 euro (na toevoeging van de opdecimen is dit 55.000 tot 5.500.000 euro). De rechter kan bovendien een tijdelijk verbod uitspreken om, zelfs voor rekening van een ander, de verrichtingen uit te oefenen waarop de vergunning betrekking heeft. Ten derde bepaalt het Strafwetboek dat bijzondere verbeurdverklaring wordt toegepast op personen die schuldig bevonden zijn aan strafbare feiten tegen de bepalingen betreffende de bestrijding van illegale wapenhandel, wanneer ze gepleegd zijn in het raam van een criminele organisatie. Dit houdt in dat niet enkel de zaken kunnen worden verbeurd verklaard die het voorwerp van het misdrijf uitmaken, maar ook zaken die gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf, zaken die uit het misdrijf voortkomen, of vermogensvoordelen die rechtstreeks of onrechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen. De verbeurdverklaring kan zowel tegen daders, mededaders als medeplichtigen worden uitgesproken.

11.2

Buurlanden

11.2.1 Groothertogdom Luxemburg

Overtredingen en pogingen tot overtreding tegen de Luxemburgse IUD-wet en haar uitvoeringsbesluiten worden bestraft volgens de algemene wet inzake douane en accijnzen.²⁰⁰ Hetzelfde geldt voor overtredingen tegen de wet met betrekking tot kernuitrustingen.²⁰¹ Die douanewet is identiek aan de gelijknamige Belgische wet. Voor pogingen tot ontwijken van aangifte of voor valse aangiften voorziet de wet straffen van vier maanden tot één jaar gevangenisstraf, verbeurdverklaring van de goederen en een boete van tienmaal de ontdoken rechten. Bij een eerste herhaling kunnen de straffen verdubbeld worden en bij verder recidivisme wordt de gevangenisstraf verder opgetrokken tot 2 à 5 jaar. Een aangifte die niet in overeenstemming is met de gebruiksvoorwaarden van de vergunning wordt bestraft met een verbeurdverklaring en een boete ter waarde van de goederen. Indien de overtreding niet opzettelijk is gebeurd, kan dit als verzachtende omstandigheid worden beschouwd.²⁰²

Een bijkomend ontradend effect gaat uit van de mogelijkheid om, bovenop de genoemde strafbepalingen, gedurende één tot zes maanden vergunningen te weigeren aan personen die de IUD-wet hebben overtreden.

Overtredingen van de Luxemburgse wapenwet wordt bestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en een boete van 251 tot 5000 euro. Wie wapens verhandelt, vervaardigt, bezit, draagt, vervoert, enz. zonder erkenning of zonder vergunning, kan tot vijf jaar gevangenisstraf oplopen.²⁰³

Overtredingen van de wet op witwaspraktijken en op de financiering van terrorisme wordt bestraft met een boete van 1250 tot 125000 euro.²⁰⁴

11.2.2 Nederland

Overtreding van de In- en Uitvoerwet wordt in Nederland bestraft volgens de *Wet op de economische delicten*. Nederland maakt een onderscheid naargelang de overtreding opzettelijk was of niet. Indien de overtreding opzettelijk was is er sprake van een ‘misdrijf’. Indien de wet niet opzettelijk werd overtreden is er louter sprake van een ‘overtreding’. Logischerwijs zijn de strafbepalingen voor misdrijven strenger dan voor overtredingen.

Indien de In- en uitvoerwet opzettelijk overtreden werd, kan er een gevangenisstraf van maximum 6 jaar en/of een taakstraf of geldboete van de vijfde categorie (max. 67.000 euro)²⁰⁵ opgelegd worden. Voor een overtreding is de strafbepaling respectievelijk een hechtenis van ten hoogste 1 jaar, en/of taakstraf of geldboete van de vierde categorie²⁰⁶ (max.16.750 euro).²⁰⁷

Overtredingen inzake chemische en/of biologische wapens kunnen strenger bestraft worden. Nog volgens de wet op de economische delicten kunnen overtredingen van de Uitvoeringswet verdrag chemische wapens of van de Uitvoeringswet biologische wapens leiden tot maximaal 8 jaar gevangenisstraf of geldboete van de vijfde categorie (max. 67.000 euro) indien het feit opzettelijk is begaan met terroristisch oogmerk.²⁰⁸

Er zijn ook bijkomende administratieve straffen mogelijk en de goederen kunnen verbeurd verklaard worden.

De strafbepalingen bij overtreding van de *Wet wapens en munitie* zijn opgenomen onder § 12 artikel 54 en 55 van deze wet. De straffen lopen op tot gevangenisstraffen van negen maanden tot maximaal 8 jaar of geldboetes van de derde tot de vijfde categorie, afhankelijk van welke artikels overtreden worden. Het onderscheid tussen al dan niet opzettelijk handelen wordt hier niet in de wet geschreven.²⁰⁹

Ook de sanctiewet (1977) is relevant wanneer internationale embargo's overtreden worden. Bij vermoedelijke overtreding van een officieel embargo kan op grond van de Sanctiewet 1977 een onderzoek worden ingesteld en kunnen de noodzakelijke maatregelen worden genomen.²¹⁰

11.2.3 Verenigd Koninkrijk

De Export Control Act van 2002, stelt de grenzen voor de secundaire wetgeving inzake exportcontrole vast. De maximum toegelaten straf voor misdrijven werd daarin vastgelegd op tien jaar opsluiting. De strafbepalingen met betrekking tot de export van militaire goederen en goederen voor tweëerlei gebruik zijn vastgesteld in deel VI van de *Export of Goods, transfer of Technology and Provision of Technical Assistance (Control) Order*. Niet alleen fysieke producten

maar tevens elektronische transfers, tussenhandel en technische bijstand zijn het onderwerp van wetgeving. De strafbepalingen die van toepassing zijn bij overtredingen op de bepalingen over tussenhandel staan neergeschreven in de andere twee *statutory instruments*, de *Trade in Goods Control Orders*. De maximumstraf voor inbreuken m.b.t. wapenexporten werd daadwerkelijk opgetrokken van zeven tot tien jaar opsluiting. Voor misdrijven tegen de bepalingen over tussenhandel, technologie- of softwaretransfers en technische bijstand geldt tien jaar opsluiting eveneens als maximumstraf.

De strafbepalingen lopen sterk uiteen, afhankelijk van de inbreuk. Kleine overtredingen kunnen bestraft worden met een boete niet hoger dan de derde standaard schaal (*standard scale*) of £1000. Bij zwaardere overtredingen is de strafmaat afhankelijk van het feit of het misdrijf bestraft wordt onder *summary conviction* of onder *conviction on indictment*. Strafzaken verschijnen in het Verenigd Koninkrijk eerst voor de *Magistrate's Court* onder *summary conviction*. Indien de beklaagde schuldig pleit, kan dit hof een straf opleggen tot een bepaalde hoogte. Als de magistraat van mening is dat de misdaad ernstig is en dat de straffen die de Magistrate's Court kan opleggen niet volstaan, of indien de beklaagde onschuldig pleit en zijn zaak wil voorbrengen voor een hoger hof waarin ook een jury betrokken is, zal de zaak behandeld worden in een hoger hof, de *Crown Court*, onder *conviction on indictment*. Dit hof kan hogere straffen opleggen.

Een misdrijf dat berecht wordt onder *summary conviction* kan leiden tot een boete ter waarde van de voorgeschreven som ^{xxxvii}, een gevangenisstraf tot zes maanden of beide. Onder *conviction on indictment* gelden voor dezelfde misdrijven boetes zonder maximumwaarde, gevangenisstraffen tot twee jaar of beide. Enkel voor zware inbreuken kan de maximumstraf van tien jaar opsluiting uitgesproken worden en dat alleen na *conviction on indictment*. Deze zware straffen kunnen gevorderd worden voor overtredingen, of pogingen tot overtreding, waarin de beschuldigde persoon bewust betrokken was bij de overdracht van software en technologie of bij het verhandelen van *restricted of controlled goods*, al dan niet naar bestemmingen waarop een embargo rust. Voor *summary conviction* geldt in dit geval een boete ter waarde van de voorgeschreven som, een gevangenisstraf tot zes maanden of beide.

In de *Export of Goods, transfer of Technology and Provision of Technical Assistance (Control) Order* wordt het onderscheid gemaakt tussen het opstellen van misleidende vergunningsaanvragen waarin valse gegevens worden gebruikt en het niet voldoen aan de voorwaarden gesteld in een vergunning. Een persoon die uit roekeloosheid of moedwillig valse verklaringen aflegt of valse documenten voorlegt voor het verkrijgen van een exportvergunning riskeert een geldboete (maximum is niet bepaald) en/of een gevangenisstraf van maximaal 2 jaar. Een persoon die goederen uitvoert met een vergunning, maar niet voldoet aan de voorwaarden van de vergunning riskeert dezelfde straf.

XXXVII 'prescribed sum' heeft dezelfde betekenis als in de *Customs and Excise Management Act* van 1979 (art 171.2). Het gaat om een vast omschreven bedrag dat verschillend is naargelang de overtreding in Engeland/Wales, Schotland of Noord-Ierland heeft plaatsgevonden. De boetes lopen uiteen van £1000 in Engeland of Wales tot £5000 in Schotland en Noord-Ierland (tenzij de bedragen aangepast werden in de respectievelijke wetten).

De *Export of goods, transfer of technology and provision of technical assistance (control) order 2003* bepaalt ook de strafmaten voor overtredingen op Verordening 1334/2000 van de Europese Gemeenschap. De straffen voor overtredingen op Verordening (EG) 1334/2000 inzake de uitvoer van goederen voor tweëerlei gebruik liggen in dezelfde lijn als de strafbepalingen voor overtredingen op militaire goederen.

Met betrekking tot de bevoegdheden van de douane, wordt in het *Export of goods, transfer of technology and provision of technical assistance (control) order 2003* en het *Export of Radioactive Sources (Control) Order 2006*, nog een overtreding en een bijbehorende straf bepaald. Het betreft het leveren van bewijs over de eindbestemming van geëxporteerde, controlled goods, binnen een termijn gesteld door de bevoegde commissarissen. Eenieder die er niet in slaagt zulk bewijs voor te leggen kan een boete krijgen tot £2500.

11.2.4 Frankrijk

De basis van de Franse wetgeving in verband met wapens, is terug te vinden in de *Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense*. De *Code de la Defense* behelst de gehele wetgeving met betrekking tot defensie. In het tweede deel van deze wet worden de juridische bepalingen gestipuleerd. Daaronder ressorteren de juridische bepalingen betreffende militair materieel, wapens en munitie onderworpen aan vergunningplicht, verboden wapens en tenslotte explosieven. De categorie verboden wapens wordt verder opgesplitst in biologische en toxische wapens, chemische wapens en anti-persoonsmijnen.

De strafbepalingen in verband met *militair materieel*, wapens en munitie onderworpen aan vergunningplicht, zijn verder onderverdeeld per activiteit. Strafbepalingen voor de export van militair materieel, wapens en munitie zonder vergunning zijn in het wetgevend deel van de *Code de la Défense* niet expliciet voorzien. De productie van en handel in deze goederen, zonder de nodige vergunning, evenals de activiteiten van bemiddelaars of publiciteitsagenten in voorkomend geval, worden bestraft met een gevangenisstraf van zeven jaar en een boete van 100.000 euro. De straf wordt verhoogd tot een gevangenisstraf van tien jaar en een boete van 500.000 euro wanneer de activiteiten plaatsvinden in het kader van een georganiseerde bende. Tevens wordt in hetzelfde oordeel de confiscatie en de openbare verkoop van de goederen bevolen. Ook rechtspersonen kunnen strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor deze overtredingen. Voor de voorwaarden en straffen daaromtrent wordt verwezen naar de *Code Pénal*.²¹¹ Een tweede straf in de *Ordonnance* in verband met de export van militair materieel, wapens en munitie legt een gevangenisstraf van vijf jaar en boete van 75.000 euro vast voor het aanvaarden van een bestelling met het oog op uitvoer zonder voorafgaande toestemming van de bevoegde administratieve overheid.²¹² Personen die ertoe bijgedragen hebben de realisatie van de overtredingen te voorkomen, de inbreuk te doen ophouden, de schade ervan te beperken of de daders te identificeren, kunnen strafvermindering krijgen. Indien

het een gevangenisstraf betreft, wordt die in bepaalde gevallen met de helft verminderd.²¹³ Recidivisten kunnen bijkomende straffen krijgen.²¹⁴

De bepalingen met betrekking tot *biologische wapens* zijn eenvoudig. De ontwikkeling, de productie, het bezit, het verwerven en de overdracht van (micro-)biologische agenten en toxines van bepaalde types en in bepaalde hoeveelheden, niet bestemd voor vreedzame doeleinden, zijn verboden.²¹⁵ Tevens wordt ook het aansporen van en de bijstand aan een staat, onderneming, organisatie, persoon om deze verrichtingen te volbrengen strafbaar gesteld.²¹⁶ Beide overtredingen worden bestraft met een gevangenisstraf van vijf jaar en een boete van 75.000 euro of één van beide.²¹⁷ Expliciete bepalingen over de export van micro-biologische agenten en toxines zijn in deze ordonnantie niet opgenomen.

De export van *chemische wapens* wordt daarentegen uitdrukkelijk verboden, evenals de doorvoer, tussenhandel, handel in het algemeen en een reeks andere activiteiten.²¹⁸

De straffen die gevorderd kunnen worden met betrekking tot chemische wapens, zijn zeer zwaar. Niet minder dan zes overtredingen worden bestraft met levenslange opsluiting en een boete van 7 500 000. Deze straf geldt onder meer voor het leiden of organiseren van een groepering die de export, doorvoer en (tussen)handel van chemische wapens of producten uit tabel 1 als doel heeft.²¹⁹ Voor de export, overdracht, doorvoer en (tussen-)handel van chemische wapens en producten uit tabel 1 kan een gevangenisstraf van twintig jaar en een boete van 3 000 000 euro gevorderd worden.²²⁰

Bijkomende straffen of strafvermindering kunnen uitgesproken worden wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan.²²¹ Tenslotte worden de straffen van een aantal administratieve overtredingen vastgelegd. Dit betreft het ontbreken van verplichte verklaringen, bijvoorbeeld over importen en exporten, en het obstrueren van agenten bij het uitoefenen van bepaalde controletaken. Na het verstrijken van een bepaalde termijn kunnen boetes gevorderd worden.²²²

Antipersoonsmijnen vormen de derde categorie verboden wapens. Het aanbod, de export en overdracht ervan zijn verboden en worden bestraft met een gevangenisstraf van tien jaar en een boete van 150 000 euro.²²³ Pogingen daartoe worden op dezelfde wijze bestraft.²²⁴ Voor de bijkomende straffen die gevorderd worden bij een overtreding, verwijst men naar de *Code Pénal* (art. 221-8 tot 221-11).²²⁵ Rechtspersonen kunnen evenzeer aansprakelijk gesteld worden. Ook voor de strafbepalingen in dat geval vormt het strafwetboek de rechtsbron (art 121-2, 131-38, 131-39).²²⁶ In het laatste artikel van het hoofdstuk wordt het toepassingsgebied van de strafbepalingen, mits een aantal uitzonderingen, uitgebreid tot Franse burgers in het buitenland.²²⁷

De productie, import, export, handel, het gebruik en behoud van *explosieve substanties* zijn in Frankrijk onderworpen aan een technische goedkeuring, een vergunningplicht en bepaalde controles.²²⁸ De straf voor het overtreden van deze bepaling is afhankelijk van de soort van explosieven. Vijf jaar opsluiting en een boete van 4.500 euro geldt als zwaarste straf voor het uitvoeren van bepaalde explosieven.²²⁹ De straf geldt tevens voor eenieder die weigert zich te

onderwerpen aan controles, deze te belemmeren of niet de gevraagde inlichtingen verstrekt met het oog op deze controles. De straf wordt verhoogd tot tien jaar opsluiting en een boete van 500.000 euro wanneer de overtredingen begaan worden in het kader van een georganiseerde bende. De bestraffing voor de export van explosieve substanties niet geschikt voor militair gebruik, is veel minder zwaar. Deze wordt vastgelegd op een boete van 3.750 euro.²³⁰ Eenieder die activiteiten uitoefent als bemiddelaar of publiciteitsagent wordt voor bovenvermelde overtredingen op dezelfde manier gestraft als de eigenlijke dader. Tevens wordt de confiscatie van de producten bevolen.²³¹

De bepalingen met betrekking tot *nucleaire stoffen en installaties* vinden we niet terug onder de juridische regelingen met betrekking tot defensie, maar wel in het eerste deel van de ordonantie dat de algemene principes met betrekking tot defensie vaststelt. Nucleaire stoffen en installaties vallen onder de niet-militaire, economische defensie. De export en overdracht van nucleaire stoffen, ter uitvoering van een contract afgesloten tussen een Franse burger en een buitenlander, zijn onderworpen aan vergunningplicht en controle. Eenieder die zonder vergunning exporteert of overdraagt, kan veroordeeld worden tot een gevangenisstraf van tien jaar en een boete van 7.500.000 euro. Voor het bewust verschaffen van onjuiste informatie met het oog op het verkrijgen van een vergunning, geldt dezelfde straf. Daarnaast wordt de confiscatie van de stoffen en de installaties voor verwerking, gebruik en transport bevolen.

11.2.5 Duitsland

Volgens het Duitse strafrecht kunnen individuen schuldig aan illegale export of overdracht gestraft worden in het kader van drie wetten: AWG van 28 april 1961, de KWKG van 20 april 1961 en het Strafwetboek van 1871, zoals afgekondigd op 13 november 1998. In Duitsland dient elk bedrijf dat een vergunningaanvraag indient onder de AWG of KWKG een uitvoerverantwoordelijke (Ausfuhrverantwortlicher) aan te duiden. Dit moet iemand op directieniveau zijn. Deze persoon is juridisch verantwoordelijk voor het eindgebruik van de geëxporteerde goederen.²³²

In de AWG wordt een onderscheid gemaakt tussen administratieve en strafrechterlijke inbreuken. Sectie 33 van het derde deel stelt de administratieve inbreuken vast, sectie 34 de strafrechtelijke. Wat de administratieve inbreuken betreft, worden na de inventarisering van mogelijke inbreuken, de maximumboetes vastgelegd. Naargelang de inbreuk kunnen boetes tot 500.000 euro (par. 1-5 no. 1) of tot 25.000 euro (par. 5, no. 2-4) opgelegd worden. Ook pogingen tot zulke inbreuken kunnen op grond van de laatste paragraaf in een aantal gevallen met een geldboete bestraft worden.

Voor de strafrechterlijke inbreuken gespecificeerd in sectie 34, geldt een basisgevangenisstraf tot vijf jaar of een boete. Deze straf geldt voor het zonder licentie uitvoeren of overdragen van bepaalde goederen op de Ausfuhrliste (AL) of voor de onrechtmatige verwerving van een

licentie. Ook uitvoerders gevestigd in het economisch territorium, zoals bepaald in paragraaf 4, ^{xxxviii} die zonder licentie trachten uit te voeren vanuit een andere Europese lidstaat, kunnen voor bepaalde goederen bestraft worden. De administratieve inbreuken vastgesteld in de eerste en de vierde paragraaf van sectie 33 kunnen ook als een strafrechtelijke inbreuk bestraft worden. Het betreft inbreuken die tevens de veiligheid van de Bondsrepubliek Duitsland, de vreedzame relaties tussen volkeren of de buitenlandse betrekkingen van de Bondsrepubliek in gevaar kunnen brengen. Dit geldt evenwel alleen voor wie de handelingen aangewezen in deze paragraaf doelbewust begaat. In sectie 34 wordt tevens voorzien dat eenieder die goederen ter beschikking stelt en op die manier mogelijk een illegale export faciliteert, eveneens aansprakelijk gehouden kan worden (sectie 34, par. 3).

Het volgende deel van sectie 34 behelst specifieke inbreuken waarvoor zwaardere of juist minder zware straffen gevorderd worden (par. 4-7). Belangrijke elementen daarbij zijn: het onderscheid tussen doelbewuste daden en daden uit nalatigheid, het feit of de beschuldigde lid is van een bende en de aanwezigheid van bindende sancties, resoluties of andere rechtshandelingen in het kader van de VN of de EU. Een andere belangrijke factor bij de strafbepaling vormt het in gevaar brengen van de drie principes die reeds eerder vernoemd werden, namelijk: de externe veiligheid van de Duitsland, de vreedzame co-existentie van naties en de buitenlandse relaties van de Duitsland. Voor ernstige overtredingen wordt een gevangenisstraf van ten minste twee jaar opgelegd, voor minder zware overtredingen volstaat een opsluiting tot drie jaar of een boete. Pogingen tot bepaalde handelingen worden in sectie 34 evenzeer strafbaar gesteld.

In sectie 35 van de AWG wordt het toepassingsgebied van sectie 34 uitgebreid tot het buitenland, indien de overtreder de Duitse nationaliteit heeft.

Naast straffen voor personen betrokken bij de inbreuken behandeld in de secties 33 en 34, kunnen goederen verbeurd verklaard of geconfisqueerd worden. Voor de modaliteiten daaromtrent wordt verwezen naar het Duitse Strafwetboek (sectie 36).

In tegenstelling tot de AWG, die voorbouwt op het vrijhandelsprincipe, bevat de KWKG een algemeen exportverbod, met als gevolg dat export enkel mits toestemming toegelaten is. Ook hier wordt een onderscheid gemaakt tussen strafrechterlijke strafbepalingen en administratieve boetes.

De eerste drie secties (sectie 19-21) behandelen de strafbepalingen met betrekking tot nucleaire wapens, biologische en chemische wapens en anti-persoonsmijnen. De strafbepalingen op andere oorlogwapens staan in sectie 22a gegroepeerd.

^{XXXVIII} Economisch territorium zoals gedefinieerd in sectie vier, paragraaf 1: Het toepassingsgebied van deze wet: Duitsland en de Oostenrijkse territoria Jungholz en Mittelberg worden beschouwd als deel van het economisch territorium.

De secties met betrekking tot massavernietigingswapens (sectie 19 en 20) hebben ruwweg dezelfde structuur. In de eerste paragraaf wordt telkens de basisstraf verduidelijkt. Deze geldt voor iedereen die zulke wapens ontwikkelt, produceert en verhandelt; verwerft van of doorgeeft aan andere personen; importeert, exporteert of transporteert of er op een andere manier de feitelijke controle over uitoefent. Voor nucleaire wapens wordt de straf vastgelegd op een gevangenisstraf tussen 1 en 5 jaar; voor biologische en chemische wapens bedraagt de basisstraf ten minste twee jaar opsluiting. Niet alleen personen die daadwerkelijk de handelingen uitvoeren, maar ook personen die anderen ertoe bewegen of aanmoedigen strafbare daden te stellen, kunnen bestraft worden.

In de daaropvolgende paragrafen worden de straffen verzwaard of verlicht, afhankelijk van een aantal factoren. Voor nucleaire wapens is de straf afhankelijk van de ernst van de situatie, de intentionaliteit, het feit of er een bende bij betrokken is of wanneer de drie eerdergenoemde principes (de veiligheid van de Duitsland, de vreedzame relaties tussen naties, de buitenlandse relaties van de Duitsland) in gevaar gebracht worden (sectie 19, par. 2-5). Voor biologische en chemische wapens spelen enkel de ernst van een overtreding en de intentionaliteit van de dader een rol in de strafbepaling. (sectie 20, par. 2-3).

Voor anti-persoonsmijnen (sectie 20 a) geldt als basisstraf voor dezelfde handelingen als verduidelijkt in het geval van massavernietigingswapens, een gevangenisstraf van één tot vijf jaar. Wanneer er een winstogmerk of een groot aantal anti-persoonsmijnen bij te pas komen, mag de straf zeker niet minder dan één jaar opsluiting bedragen. Verder worden opnieuw minder zware straffen vastgelegd voor minder ernstige gevallen en voor handelingen uit nalatigheid.

In sectie 21 van de KWKG worden de strafbepalingen van secties 19-20 uitgebreid tot daden gesteld buiten het toepassingsgebied van deze wet door personen met de Duitse nationaliteit. Sectie 22 behandelt enkele uitzonderingen met betrekking op chemische wapens in het kader van de NAVO.

Met betrekking tot conventionele wapens (sectie 22a), vormt opsluiting van 1 tot 5 jaar de basisstraf. Kort gezegd geldt deze straf voor individuen die zonder licentie handelingen stellen waarvoor een licentie vereist is. Voor ernstige zaken kan de straf oplopen van 1 tot 10 jaar opsluiting. Als bijzonder ernstig worden overtredingen op de bepalingen van 22a aanzien die uit winstbejag of als lid van een bende werden gepleegd. Voor daden uit nalatigheid en minder ernstige zaken wordt de basisstraf aangepast. Naast de strafrechterlijke bepalingen worden ook de boetes voor administratieve inbreuken vastgelegd. De maximumboete ligt hier op 5000 euro.

Tenslotte worden in paragraaf 24 de bepalingen met betrekking tot confiscatie vastgelegd. Opnieuw wordt daarvoor verwezen naar het Duits Strafwetboek. Confiscatie is een mogelijk, maar zeker geen noodzakelijk gevolg van een overtreding.

11.3

Synthese 'strafbepalingen'

De strafbepalingen op de uit- en doorvoer van militair materieel, goederen voor tweemaal gebruik en verboden wapens zijn zeer sterk verweven met elk nationaal strafrechtelijk systeem en de aard van de wetgeving. Een vergelijking van de strafbepalingen is dus niet evident.

Een eerste zaak die in het oog springt, is het belang van intentionaliteit bij het bepalen van de strafmaat. Zowel in Vlaanderen, Nederland, Luxemburg en Duitsland wordt het al dan niet doelbewust begaan van overtredingen vastgelegd als criterium voor het beoordelen van de strafmaat. Overtredingen begaan uit nalatigheid, vergetelheid of onwetendheid worden minder zwaar bestraft. Bendevoorming is een tweede criterium dat in een aantal wetten ingeschreven is. Overtredingen begaan in de context van een bende worden uiteraard zwaarder bestraft. Vervolgens valt in sommige wetten op dat voor overtredingen inzake chemische wapens de zwaarste straffen vastgelegd worden. Frankrijk spant daar de kroon met gevangenisstraffen die voor bepaalde overtredingen tot levenslang kunnen oplopen. Tenslotte worden niet alleen overtredingen zelf maar ook pogingen tot overtredingen onder verschillende wetten strafbaar gesteld.

De maximumstraffen op overtredingen van de uitvoer- en doorvoerwetgeving voor militair materieel liggen aanzienlijk uiteen. In België worden maximale gevangenisstraffen opgelegd tot 5 jaar en boetes tussen 5.500 en 5.500.000 euro. De goederen worden ook verbeurd verklaard en administratieve straffen kunnen bijkomend opgelegd worden. In Luxemburg leiden ontwijkingen van aangifte of valse aangiften tot een gevangenisstraf van vier maanden tot één jaar, verbeurdverklaring van de goederen en een boete van tienmaal de ontdoken rechten. Ook hier kunnen bijkomende administratieve straffen opgelegd worden. Bij recidivisme wordt de gevangenisstraf opgetrokken tot 2 à 5 jaar. Nederland stelt een maximumgevangenisstraf in van 6 jaar en een maximale boete van 67.000 euro. Voor chemische en biologische wapens wordt de maximale gevangenisstraf opgetrokken tot 8 jaar. In het Verenigd Koninkrijk worden boetes opgelegd van £1000 tot een onbepaald bedrag en gevangenisstraffen tot 10 jaar. In Frankrijk gelden er maximale straffen van 10 jaar opsluiting in de gevangenis en boetes tot

500.000 euro. Dit geldt voor leden van georganiseerde bendes (georganiseerde misdaad). Voor anderen is de maximum gevangenisstraf vastgelegd op 7 jaar en boetes tot 100.000 euro. Duitsland legt voor administratieve inbreuken boetes op voor een bedrag tot 500.000 euro. Strafrechterlijke inbreuken kunnen leiden tot een gevangenisstraf van 5 jaar of een boete van een onbepaald bedrag. Voor verboden goederen zoals chemische, biologische en nucleaire wapens of anti-persoonsmijnen worden in Frankrijk en Duitsland hogere boetes bepaald. De hoogste straffen lopen in Frankrijk op tot levenslange opsluiting en boetes tot 7.500.000 (chemische wapens) en in Duitsland tot gevangenisstraffen van 10 jaar (bepalingen onder de KWKG).

12

Besluit

In voorliggend rapport wordt de manier waarop de controle op wapenhandel in Vlaanderen wordt georganiseerd vergeleken met de exportcontroleregimes van de buurlanden van België (Luxemburg, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland). Sinds augustus 2003 zijn de drie gewesten van België bevoegd voor de controle op wapenhandel en kunnen ze eigen wetgeving uitvaardigen met betrekking tot de in-, uit- en doorvoer van goederen met een militaire toepassing. Een studie van de exportcontroleregimes in de buurlanden verschaft inzicht in de 'best practices' en kan op die manier bijdragen tot een verbetering van de organisatie van de controle op wapenhandel in Vlaanderen en tot de ontwikkeling van een coherent Europees controlebeleid.

Aangezien alle besproken landen lid zijn van de internationale regimes en de Europese Unie, die beide de controle op wapenhandel trachten te harmoniseren, zijn er een aantal gelijkenissen in de betreffende wetgeving van deze landen. De controle op de handel in **producten voor tweeverlei gebruik** valt onder de eerste pijler van de Europese Unie en wordt door de Europese communautaire wetgeving gereguleerd. De lidstaten staan in voor de uitvoering van het Europese beleid. De basis van de wetgeving over de handel in goederen voor tweeverlei gebruik is dus voor alle lidstaten van de Europese Unie gelijk. De mogelijkheid bestaat wel om de wetgeving aan te vullen met nationale bepalingen. Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk hebben dit gedaan, onder meer door extra producten toe te voegen aan de lijst van te controleren goederen. De verschillen in het controleregime van de Europese lidstaten op handel in producten voor tweeverlei gebruik zijn echter klein.

De **handel in militair materieel** maakt geen deel uit van de eerste pijler van de Europese Unie en behoort toe aan de nationale bevoegdheid van de lidstaten. De Europese Unie en de internationale regimes trachten de nationale controle te stroomlijnen door het vooropstellen van lijsten van te controleren goederen en van criteria waaraan vergunningsaanvragen moeten worden getoetst. De Europese gedragscode legt een gezamenlijk overeengekomen lijst van goederen en beoordelingscriteria vast, die voor de lidstaten als leidraad dient bij de verwerking van de vergunningsaanvragen voor de uitvoer van militaire goederen.

In België is de **Europese gedragscode** omgezet in wetgeving. In de andere besproken lidstaten is de gedragscode niet in de wetgeving opgenomen, en is ze dus niet juridisch afdwingbaar. In deze lidstaten wordt wel in politieke documenten waarin de nationale beoordelingscriteria beschreven staan, verwezen naar de criteria van de EU-gedragscode. Door politieke criteria in de wetgeving op te nemen, laat België minder ruimte voor de uitvoerende macht dan andere landen. Dit betekent echter niet dat de beoordelingscriteria die in Vlaanderen toegepast worden, strenger zijn dan elders. Alle besproken landen geven aan de Europese criteria in de praktijk toe te passen. Soms worden de criteria uit de Europese gedragscode aangevuld met nationale criteria.

Elk land hanteert een heel eigen **procedure**. Twee landen vallen op in de vergelijking van de procedures voor de beoordeling van vergunningsaanvragen. In Frankrijk is de exportvergunning de laatste stap in een licentieprocedure die uit vier verschillende fasen bestaat. Eerst wordt de betrouwbaarheid van de handelaar gecontroleerd, daarna is een vergunning vereist

voor het onderhandelen van een contract, vervolgens is er een vergunning nodig voor het afsluiten van een contract, en slechts in laatste instantie kan er een exportvergunning aangevraagd worden. Duitsland wijkt af omwille van zijn strengere controle op oorlogswapens. Voor deze oorlogswapens geldt, bovenop de controle op de handel in militair materieel, een strenger regime onder de wet op oorlogswapens. Tot deze oorlogswapens behoren nucleaire, biologische en chemische wapens die ook in alle andere landen strenger gecontroleerd worden, maar ook ander militair materieel zoals handgranaten, machinegeweren, tanks of gevechtsvliegtuigen.

Vastgelegde **termijnen** voor het behandelen van exportvergunningen zijn eerder uitzonderlijk. Het Verenigd Koninkrijk is in deze studie het enige land dat specifieke administratieve termijnen vooropstelt voor de duur van de behandeling van vergunningsaanvragen. In Nederland stelt de Algemene Wet Bestuursgrens grenzen aan de redelijke termijn voor de administratieve behandeling van dossiers. Hoewel het moeilijk is om welbepaalde termijnen bij wet vast te leggen, biedt het vooropstellen van termijnen een zekere houvast voor bedrijven, die op die manier kunnen inschatten hoeveel tijd een vergunningsprocedure in beslag neemt.

Vlaanderen wijkt niet fundamenteel af van andere landen, wat de procedure betreft die vergunningsaanvragen doorlopen. Wat wel opvalt, is dat in Vlaanderen geen andere ministeries worden betrokken bij de beoordeling van vergunningsaanvragen. Bij het behandelen van dergelijke aanvragen dienen aspecten uit verschillende beleidsdomeinen in rekening te worden gebracht en bovendien ligt de controle op wapenhandel in Vlaanderen, net zoals in andere landen, politiek gevoelig. Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Nederland vragen voor gevoelige dossiers het advies van verschillende ministeries zodat maximaal gebruik wordt gemaakt van de aanwezige expertise en de politieke verantwoordelijkheid enigszins gedeeld wordt. Meestal gaat het om een wisselwerking tussen het ministerie van Buitenlandse Zaken, het ministerie van Economie en het ministerie van Defensie. In Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk is soms ook het ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking betrokken. Duitsland heeft een controleagentschap opgericht voor de beoordeling van vergunningsaanvragen dat ondergeschikt is aan het ministerie van Economie en Technologie. Ook dit agentschap kan advies vragen aan het ministerie van Defensie en Buitenlandse Zaken. In Frankrijk en Duitsland worden daarnaast speciale commissies in het leven geroepen die zich over de gevoelige dossiers buigen en waarbij alle relevante ministeries betrokken zijn. Sinds kort laat ook de Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel die de politieke verantwoordelijkheid draagt, zich voor gevoelige dossiers bijstaan door een adviescommissie. Deze commissie is samengesteld uit leidende ambtenaren van het departement Internationaal Vlaanderen, het departement Economie, Wetenschap en Innovatie en het Instituut voor de aanmoediging van Innovatie door Wetenschap en Technologie in Vlaanderen, departementen die minstens gedeeltelijk onder voogdij van dezelfde minister staan. Hoewel de oprichting van een dergelijke adviescommissie zinvol is, wijkt de samenstelling af van wat in andere landen gebruikelijk is.

De lijst van gecontroleerde militaire goederen die in Vlaanderen gehanteerd wordt, wijkt niet zo veel af van de Europese lijst. Vlaanderen heeft wel een breed geïnterpreteerde **catch-all**

clausule waardoor goederen die niet op de lijst van militaire goederen of op de Europese lijst van producten voor tweërlei gebruik voorkomen, toch onder controle kunnen worden geplaatst omwille van hun militair eindgebruik. Enkel Duitsland heeft ook een catch-all clausule die van toepassing is op militair materieel. Duitsland heeft deze clausule veel strikter gedefinieerd in haar wetgeving, waardoor ze op minder goederen van toepassing is. Ten eerste heeft Duitsland een duidelijke definitie van wat militair gebruik betekent. Ten tweede is de Duitse catch-all clausule enkel van toepassing op goederen die bestemd zijn voor de Duitse lijst van meest gevoelige bestemmingen die de lijst van landen onder wapenembargo aanvult. De catch-all clausule voor producten voor tweërlei gebruik is vastgesteld in de Europese verordening 1334/2000 en is dus voor alle lidstaten gelijk.

De controle op **doorvoer** van militaire goederen is in Vlaanderen enkel vergunningplichtig indien het land van herkomst en/of bestemming een niet-EU lidstaat is én er bovendien een bepaalde handeling of verandering van transportmiddel plaatsvindt. De vergelijking van het doorvoerbeleid in de buurlanden, brengt een interessante aanvulling in het Nederlandse beleid aan het licht. In Nederland is doorvoer vergunningplichtig indien het land van herkomst én bestemming geen EU- of NAVO-lidstaat is (en ook geen bevriende lidstaat), en indien er een bewerking plaatsvindt of de goederen een lange tijd in Nederland verblijven. Nederland voert echter een meldplicht in voor de niet-vergunningplichtige doorvoer. Het gaat om doorvoer met overlading waarbij de goederen slechts korte tijd in Nederland verblijven, ongeacht de herkomst of de bestemming van de goederen. Op die manier heeft de Nederlandse overheid een beter zicht op de militaire goederen die via het land getransporteerd worden. Bovendien stelt het Nederland in staat om indien nodig een ad-hoc vergunningplicht op te leggen voor de niet-vergunningplichtige doorvoer.

De BLEU en de Benelux zijn economische unies binnen de Europese Unie, waarbinnen nog andere regels gelden betreffende de uitvoer en doorvoer voor goederen met een militaire toepassing. De Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) en de Economische Unie tussen België, Nederland en Luxemburg (Benelux) zijn opgericht om de interne grensbelemmeringen voor buitenlandse handel weg te werken. De handel tussen Benelux-landen is vrij, met inbegrip van de handel in militaire goederen. In tegenstelling tot de Europese Unie geldt voor handel in militair materieel dus geen uitzondering.

Op Europees niveau werd in juni 2003 een Gemeenschappelijk Standpunt aangenomen om de **controle op tussenhandel** te versterken. Alle lidstaten hebben er zich politiek toe verbonden om nationale maatregelen te nemen om toezicht te houden op tussenhandel. België heeft net als Luxemburg dit Gemeenschappelijk Standpunt nog niet geïmplementeerd. De wetgeving in Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk is in overeenstemming met de Europese afspraken. De controle op tussenhandel werd in België bij de bevoegdheidsoverdracht niet mee overgedragen naar de regio's en valt dus onder federale bevoegdheid.²³³ De enige manier waarop tussenhandel in België momenteel gecontroleerd wordt, is door de uitreiking van een voorafgaande vergunning die uitgereikt wordt door de federale Minister van Justitie. Een Belg, iemand die in België verblijft of iemand die in België handel drijft mag geen militair materieel verhandelen, uitvoeren of leveren of hierbij als tussenpersoon optreden, zonder deze vergunning. Hierbij worden

in België wel de (tussen)handelaars gecontroleerd, maar niet de tussenhandelstransacties. De wetgeving in België is daarom in strijd met het Gemeenschappelijk Standpunt van de Europese Unie dat bepaalt dat vergunningen vereist zijn voor specifieke tussenhandelstransacties. Bij de ontwikkeling van wetgeving ter bestrijding van illegale tussenhandel dienen volgende vragen gesteld te worden: heeft de controle op tussenhandel enkel betrekking op transacties tussen twee niet-EU lidstaten zoals dit in Duitsland het geval is, gaat het om transacties tussen twee derde landen (buiten de eigen staat) zoals in het Verenigd Koninkrijk, of dienen de goederen zich juist wel op het eigen grondgebied te bevinden, zoals in Frankrijk het geval is? Verder dient de extra-territoriale toepassing van de controle op tussenhandel duidelijk gedefinieerd te worden, en is het belangrijk om te bepalen of ook de tussenhandel in goederen voor tweeverlei gebruik onder controle geplaatst wordt.

Een belangrijk element in het controleregime van Vlaanderen, de andere gewesten, en de buurlanden van België is de **transparantie**. Sinds de regionalisering van de controle op in-, uit- en doorvoer van goederen voor militair gebruik heeft Vlaanderen veel aandacht besteed aan transparantie door gedetailleerde informatie te verstrekken over vergunde en geweigerde in-, uit- en doorvoervergunningaanvragen. Hoewel de wettelijke bepalingen momenteel voor de drie gewesten identiek zijn, loopt de rapportering in de praktijk sterk uiteen. De rapporten van het Waalse gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn minder gedetailleerd dan de Vlaamse rapportering. Vlaanderen rapporteert net als Nederland over individuele vergunningen, daar waar in de andere gewesten en ook in de andere besproken landen vergunningen gegroepeerd worden per land van bestemming. Hierdoor is er voor de Vlaamse handel in militaire goederen gedetailleerde informatie beschikbaar. Sinds maart 2007 rapporteert de Vlaamse regering ook over vergunningen voor goederen voor tweeverlei gebruik. Toch is er nog steeds ruimte voor verbetering. Ten eerste worden in de andere besproken landen tijdelijke vergunningen opgenomen in de rapportering, daar waar dit in Vlaanderen en de andere Belgische gewesten niet het geval is. Ten tweede worden geweigerde vergunningen weliswaar opgenomen in de Vlaamse rapportering, maar de reden voor de weigering wordt in tegenstelling tot de buurlanden van België niet vermeld.

Tot slot zijn er in alle landen **strafbepalingen** van kracht die gelden bij overtredingen op de wetgeving in verband met wapenhandel. De maximumstraffen die in Vlaanderen van kracht zijn, zijn vergelijkbaar met de straffen in de buurlanden van België. De maximale boete werd in de Belgische wetgeving relatief hoog gelegd (5.500.000 euro), al gelden er in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland maximumboetes waarvan de hoogte niet vastgelegd werd. In Vlaanderen worden er zoals in de meeste besproken landen ook administratieve straffen opgelegd. De maximum gevangenisstraf voor inbreuken op de in-, uit- en doorvoerwet voor militair materieel ligt vast op 5 jaar daar waar dit in de buurlanden van België uiteenloopt tussen 5 en 10 jaar.

De invloed van het gemeenschappelijke internationale kader op de wetgeving van de besproken landen inzake controle op wapenexport is duidelijk. Op een aantal vlakken, zoals de definiëring van de begrippen in- en uitvoer, de lijsten van gecontroleerde goederen, controle op de handel in goederen voor tweeverlei gebruik, of de criteria voor de beoordeling van vergunningaanvragen, hebben de besproken lidstaten van de Europese Unie hun beleid in mindere

of meerdere mate afgestemd op internationale afspraken die gemaakt werden binnen de Europese Unie of de internationale regimes. Het is belangrijk om de internationaal vooropgestelde regulering als een ondergrens te interpreteren, als een kader dat de minimale voorwaarden schetst. Exportcontroleregimes in de lidstaten moeten minstens voldoen aan de vooropgestelde Europese of andere internationale vereisten. Voor thema's waarvoor geen internationale wetgeving bestaat, zoals doorvoer van militaire goederen, het gebruik van termijnen voor vergunningsprocedures of de strafbepalingen, loopt het beleid in de besproken landen ver uit elkaar.

Bij het opstellen van een Vlaams decreet inzake wapenhandel is het internationale referentiekader van primordiaal belang. Het ontwerpen van een eigen decreet biedt bovendien de mogelijkheid de Europese en internationale logica door te trekken en rekening te houden met de beste praktijken van andere EU-lidstaten. De evaluatie in voorliggend rapport maakt duidelijk dat het huidige Vlaamse exportcontrolebeleid, gebaseerd op de Belgische wetgeving, vergelijkbaar is met dat van de buurlanden en niet het meest stringente in de Europese Unie. Bijvoorbeeld met betrekking tot interministeriële samenwerking, doorvoercontrole, controle van de tussenhandel en rapportering, zou nieuwe wetgeving de opportuniteit bieden om voorbeelden uit het buitenland over te nemen en het kader voor exportcontrole te verbeteren.

Op zoek naar een balans tussen economische en veiligheidsoverwegingen, doet Vlaanderen er goed aan, door een wettelijk gefundeerd en performant controlebeleid, de Europese en internationale controledynamiek te versterken en zodoende vrede en veiligheid te bevorderen.

Eindnoten

- 1 Castryck G., Depauw S., Duquet N. Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context. Brussel: Vlaams Vredesinstituut, 2006.
- 2 Voor meer informatie over het internationale kader van de controle op wapenhandel verwijzen we naar het rapport: 'Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context' van het Vredesinstituut.
- 3 Overeenkomst van 29 april 1969 inzake de administratieve en strafrechtelijke samenwerking op het gebied van de regelingen die verband houden met de verwezenlijkingen van de doelstellingen van de Benelux Economische Unie, art. 3, lid 1.
- 4 Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003.
- 5 Koninklijk Besluit van 8 maart 1993 tot regeling van de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 2 april 2003.
- 6 Wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens. Zie in het bijzonder art. 27, §1.
- 7 Gecoördineerde overeenkomst tot oprichting van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, zoals gewijzigd op 18 december 2002, art. 34, 1. De overeenkomst noemen we ook 'BLEU-verdrag'.
- 8 BLEU-Verdrag, art. 44.
- 9 Chambre des Députés – Rôle des affaires – Projets de loi N°4286 <<http://www.chd.lu/fr/portail/role/>>.
- 10 Loi du 5 août 1963 concernant l'importation, l'exportation et le transit des marchandises et de la technologie y afférente. Deze wet noemen we ook de 'Luxemburgse IUD-wet'.
- 11 Luxemburgse IUD-wet, art. 2.
- 12 Règlement grand-ducal du 31 octobre 1995 relatif à l'importation, l'exportation et le transit d'armes, de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente. Dit règlement grand-ducal noemen we ook 'RG-D buitenlandse wapenhandel'.
- 13 Loi du 15 mars 1983 sur les armes et munition. Deze wet noemen we ook de 'Luxemburgse wapenwet'.
- 14 Luxemburgse wapenwet, art. 16 en art. 20.
- 15 Règlement grand-ducal du 6 novembre 2000 concernant les conditions générales d'octroi et d'utilisation des autorisations préalables pour l'importation, l'exportation et le transit des marchandises et de la technologie y afférente.
- 16 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen, p 6-8. Geconsulteerd via <<http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522>> op 6 maart 2007.
- 17 Ministerie van Justitie, Brochure wapens en munitie. Geconsulteerd op 14 augustus 2006 via <http://www.justitie.nl/images/Brochure%20wapens_munitie_tcm34-3256.pdf>
- 18 Ministerie van Justitie, Brochure wapens en munitie. Geconsulteerd op 14 augustus 2006 via <http://www.justitie.nl/images/Brochure%20wapens_munitie_tcm34-3256.pdf>
- 19 Wet van 5 juli 1997, houdende regels inzake het vervaardigen, verhandelen, vervoeren, voorhanden hebben, dragen enz. van wapens en munitie (Wet wapens en munitie), Art 1, 7°.
- 20 Export Control Organisation (ECO) (2004), Export Control Organisation Compliance Code of Practice. Geconsulteerd op 30 augustus 2006 via <<http://www.dti.gov.uk/files/file8425.pdf>>
- 21 Department of Trade and Industry, e.a. (2006), United Kingdom Strategic Export Controls, Annual Report 2005. Geconsulteerd op 24 augustus 2006 via <<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1153388110489>>
- 22 Department of Trade and Industry, e.a. (2006), United Kingdom Strategic Export Controls, Annual Report 2005. Geconsulteerd op 24 augustus 2006 via <<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1153388110489>>
- 23 Department of Trade and Industry, Current UK strategic export control legislation, <<http://www.dti.gov.uk/europeandtrade/strategic-export-control/legislation/page8901.html>>, geconsulteerd op 6 maart 2006.

- 24 Rapport au Parlement sur les Exportations d'Armement de la France en 2005, septembre 2006. Geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.defense.gouv.fr/defense/decouverte/activites/rapports_d_activite
- 25 Journal Officiel de la République Française du 15 décembre 2001
- 26 Journal Officiel de la République Française du 15 décembre 2001
- 27 Journal Officiel de la République Française du 31 juillet 2004
- 28 Guide sur les exportations de biens et technologies a double usage, Ministère de l'économie des finances et de l'industrie <http://www.douane.gouv.fr/data/file/1305.pdf#search=%22guide%20sur%20les%20exportations%20de%20biens%20et%20technologies%20%C3%AO%20double%20usage%2C%20minist%C3%A8re%20de%20l'%C3%A9conomie%22>
- 29 Davis, I (2002) The Regulation of Arms and Dual-Use Exports, Germany, Sweden and the UK, SIPRI, New York: Oxford University Press, p 163.
- 30 BAFA, Export Controls – a brief outline – geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.bafa.de/1/en/service/pdf/export_control_brief_outline.pdf
- 31 Report by the Government of the Federal Republic of Germany on Its Policy on Export of Conventional Military Equipment in 2003, p 6.
- 32 Report by the Government of the Federal Republic of Germany on Its Policy on Exports of Conventional Military Equipment in 2003, p 5-6.
- 33 Report by the Government of the Federal Republic of Germany on Its Policy on Export of Conventional Military Equipment in 2003, p 8.
- 34 Ministerie van Economy en Technologie, geconsulteerd op 6 maart 2007 via: <http://www.bmwi.de/BMWi/Navigation/Aussenwirtschaft/Aussenwirtschaftsrecht/exportkontrolle.html>
- 35 Jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie – periode 1 januari 2005 tot 31 december 2005
- 36 De laatste wijziging dateert van 3 maart 1998: Règlement ministériel modifiant la liste annexée au règlement grand-ducal du 31 octobre relatif à l'importation, l'exportation et le transit d'armes, de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente.
- 37 RG-D buitenlandse wapenhandel, annexe, 1ère catégorie, C.
- 38 Protocol van Genève van 17 juni 1925; Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens van 10 april 1972; Verdrag inzake het verbod van militair of enig ander vijandelijk gebruik van milieuveranderingstechnieken van 10 december 1976; Overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens van 13 januari 1993.
- 39 RG-D buitenlandse wapenhandel, annexe, 1ère catégorie, A, 3.
- 40 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen, p 6-8. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007.
- 41 Staatssecretaris van Economische Zaken en Minister van Buitenlandse Zaken (2006), Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2005, Geconsulteerd op 14 augustus 2006 via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=38762>
- 42 Militaire lijst Verenigd Koninkrijk, DTI, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/files/file32522.pdf>
- 43 Davis, I (2002) The Regulation of Arms and Dual-Use Exports, Germany, Sweden and the UK, SIPRI, New York: Oxford University Press, p128.
- 44 Schedule 2, Exports of Goods, Transfer of Technology and Provisions of Technical Assistance (Control) Order 2003
- 45 Website DTI geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/europeandtrade/strategic-export-control/legislation/control-lists/page8914.html>
- 46 Rapport au Parlement sur les Exportations d'Armement de la France en 2005, septembre 2006. Geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.defense.gouv.fr/defense/decouverte/activites/rapports_d_activite

- 47 Ministère de l'économie, des finances et l'industrie, Guide sur l'exportation de biens et technologies à double usage. Geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.douane.gouv.fr/data/file/1305.pdf>
- 48 Federal Office of Economics and Export Control, Export controls: brief outline, (2005), geconsulteerd op 29 september via http://www.bafa.de/1/en/service/pdf/export_control_brief_outline.pdf.
- 49 Bauer, S., Bromley, M. (2004) The European Code of Conduct on Arms Exports, Improving the Annual Report, SIPRI policy paper nr. 8. p 42-43
- 50 Publicatieblad van de Europese Unie C 270/08 29.10.2005 Informatienota Verordening (EG) nr 1334/2000 betreffende de maatregelen die door de lidstaten zijn vastgelegd overeenkomstig de artikelen 5, 6, 13 en 21. geconsulteerd via http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/oj/2005/c_270/c_27020051029nl00150032.pdf op 10 januari 2007.
- 51 Verordening (EEG) nr. 2913/92 van de Raad van 12 oktober 1992 tot vaststelling van het communautair douanewetboek.
- 52 Verdrag van Rome, art. 296 (ex art. 223).
- 53 Loi du 5 août 1963 concernant l'importation, l'exportation et le transit des marchandises et de la technologie y afférente.
- 54 Luxemburgse IUD-wet, art. 2.
- 55 Règlement grand-ducal du 31 octobre 1995 relatif à l'importation, l'exportation et le transit d'armes, de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente.
- 56 De algemene wet inzake douane en accijnzen is een op 18 juli 1977 bij Koninklijk Besluit gecoördineerde tekst van vooraf bestaande wetteksten. Deze Loi générale sur les douanes et accises is in het Mémorial – Journal Officiel du Grand-Duché de Luxembourg gepubliceerd op 7 november 1977. In 2005 werden voor het laatst wijzigingen afgekondigd.
- 57 Verordening (EEG) nr. 2913/92 van de Raad van 12 oktober 1992 tot vaststelling van het communautair douanewetboek.
- 58 Règlement grand-ducal du 7 août 2004 portant constitution des Ministère, art. 1, §6, 4°.
- 59 Luxemburgse wapenwet, art. 7 en 16.
- 60 Règlement grand-ducal du 6 novembre 2000 concernant les conditions générales d'octroi et d'utilisation des autorisations préalables pour l'importation, l'exportation et le transit des marchandises et de la technologie y afférente.
- 61 Règlement grand-ducal du 5 octobre 2000 règlementant l'exportation des biens et technologies à double usage; en Règlement grand-ducal du 5 octobre 2000 règlementant le transit des biens et technologies à double usage.
- 62 Règlement grand-ducal du 31 juillet 1989 sur les transferts de matières, d'équipement et de technologie nucléaires et sur leurs conditions de protection physique.
- 63 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007.
- 64 Ministerie van Financiën, Wijziging van de In- en uitvoerwet (IUW) en de Wet wapens en munitie (WWM), geconsulteerd op 14 augustus 2006 via http://www.minfin.nl/nl/actueel/nieuwsberichten,2001/08/wijziging_van_de_in_en_uitvoerwet_xiuwx_en_de_wet_wapens_en_munitie_xwmx.html en Beets, C. (2005), Nederlandse wetgeving, editie Schuurmans en Jordens 153: In- en uitvoerwet, Deventer: Kluwer.
- 65 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007, p 7. Meer informatie: Handboek strategische wapens p 27-32, relevante wetgeving chemische wapens.
- 66 Staatssecretaris van Economische Zaken en Minister van Buitenlandse Zaken (2006), Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2005, Geconsulteerd op 14 augustus 2006 via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=38762> Jaarrapport 2005, p 5.
- 67 Artikel 9 In- en uitvoerbesluit strategische goederen
- 68 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007.p 10.

- 69 Art 2 lid 1 van het In- en Uitvoerbesluit Strategische Goederen. Communicatie met het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken Afdeling Wapenbeheersing en Wapenexportbeleid.
- 70 Jaarrapport Nederland 2006, p 4.
- 71 Jaarrapport Nederland 2006, p 4.
- 72 Ministerie van Economische Zaken, <<http://www.ez.nl/content.jsp?objectid=33374>>
- 73 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <<http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522>> op 6 maart 2007, p 7
- 74 Foreign and Commonwealth Office, UK and EU Rules Governing Arms Exports: The Consolidated Criteria, <<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1014918697565>>, geconsulteerd op 5 september 2006.
- 75 Foreign secretary's statement on incorporation issues, 8th July 2002 geconsulteerd op 6 maart 2007 via <<http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/Incorporation.pdf>>
- 76 Website DTI geconsulteerd op 6 maart 2007 via <<http://www.dti.gov.uk/europeandtrade/strategic-export-control/index.html>> <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1091037159268>
- 77 Foreign and Commonwealth Office (2000), The consolidated EU and national arms export licensing criteria, Geconsulteerd op 24 augustus 2006 via <<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1014918697565>>
- 78 Department of Trade and Industry, e.a. (2006), United Kingdom Strategic Export Controls, Annual Report 2005. Geconsulteerd op 24 augustus 2006 via <<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1153388110489>>
- 79 Statutory Instrument 2003 No. 2764, Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance Order' (2003), geconsulteerd op 18 augustus 2006 via <http://www.opsi.gov.uk/si/si2003/uksi_20032764_en.pdf>
- 80 Rapport au Parlement sur les Exportations d'Armement de la France en 2005, septembre 2006. Geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.defense.gouv.fr/defense/decouverte/activites/rapports_d_activite>
- 81 Jaarrapport Frankrijk december 2005
- 82 Ministère de l'économie, des finances et l'industrie, Guide sur l'exportation de biens et technologies à double usage.
- 83 Ministère de l'économie, des finances et l'industrie, Guide sur l'exportation de biens et technologies à double usage.
- 84 Ministère des Affaires étrangères, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via <www.diplomatie.gouv.fr/fr/article-imprim.php?id_article=12933>
- 85 Foreign Trade and Payments Act (28 april 1961), artikel 1.
- 86 Foreign Trade and Payments Act
- 87 War Weapons Control Act
- 88 Report by the Government of the Federal Republic of Germany on Its Policy on Exports of Conventional Military Equipment in 2003, p 5-6.
- 89 BAFA, brief outline geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.bafa.de/1/en/service/pdf/export_control_brief_outline.pdf>
- 90 Schriftelijke Communicatie Federaal Ministerie van Economische Zaken en Technologie
- 91 Davis, I (2002) The Regulation of Arms and Dual-Use Exports, Germany, Sweden and the UK, SIPRI, New York: Oxford University Press
- 92 Schriftelijke Communicatie Federaal Ministerie van Economische Zaken en Technologie
- 93 Federal Ministry for Economic Cooperation and Development, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via <<http://www.bmz.de/en/issues/Peacebuilding/engagement/zusammenarbeit/bundessicherheitsrat.html>>
- 94 Davis, I (2002) The Regulation of Arms and Dual-Use Exports, Germany, Sweden and the UK, SIPRI, New York: Oxford University Press p177.
- 95 Website BAFA,, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.bafa.de/1/en/tasks/01_control.htm>, communicatie met het Federaal Ministerie voor Economie en Technologie.
- 96 Communautair douanewetboek, art. 4, leden 6-8 en 15-16.

- 97 Beets, C. (2005), Nederlandse wetgeving, editie Schuurmans en Jordens 153: In- en uitvoerwet, Deventer: Kluwer.
- 98 Nederlands ministerie van economische zaken, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147602&rid=147600#internelink2>
- 99 Control arms, Oxfam Novib (2006), Onzichtbare handel, doorvoer van wapens via Nederland. Geconsulteerd op 6 Maart 2007 via http://www.oxfamnovib.nl/media/download/Rapporten/onzichtbarehandel_mei2006_final.pdf?bcsi_scan_747D1649BA44C3E8=0&bcsi_scan_filename=onzichtbarehandel_mei2006_final.pdf
- 100 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007
- 101 Besluit van 19 augustus 2002, houdende de zesentwintigste wijziging van het in- en uitvoerbesluit strategische goederen, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2002 449.
- 102 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007
- 103 Communicatie met het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, Afdeling wapenbeheersing en wapenexportbeleid.
- 104 Ministerie van Economische Zaken, <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147602&rid=147600#internelink3>, Van de Bunt, Adviseur voor Organisatie en Beleid, Evaluatie doorvoerregeling militaire goederen, 2003.
- 105 Control Arms, Oxfam, Novib (2006), Rapport Onzichtbare handel, doorvoer van wapens via Nederland p 10.
- 106 Geconsulteerd op 6 Maart 2007 via http://www.oxfamnovib.nl/media/download/Rapporten/onzichtbarehandel_mei2006_final.pdf?bcsi_scan_747D1649BA44C3E8=0&bcsi_scan_filename=onzichtbarehandel_mei2006_final.pdf Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007 p 11.
- 107 Control Arms, Oxfam Novib, onzichtbare handel, doorvoer van wapens via Nederland.
- 108 Artikel 11 § 10 The Export of Goods, Transfer of Technology and Provision of Technical Assistance (Control) Order 2004
- 109 Ministerie van Financiën, <http://www.minefi.gouv.fr/formulaires/douanes/11193/11193ntc.pdf> geconsulteerd op 18 december 2006.
- 110 Dr. J.W. Van Dijk et al, Evaluatie doorvoerregeling militaire goederen, eindrapport, Van de Bunt, Adviseur voor Organisatie en Arbeid, Amsterdam 25 april 2003.
- 111 Ministère de l'économie, des finances et de l'industrie. Dossier du mois, mei 2003, geactualiseerd in september 2004. http://www.finances.gouv.fr/directions_services/eic/dossier/archives/exdusa.pdf
- 112 War Weapons Act
- 113 Publicatieblad van de Europese Unie C 270/08 29.10.2005 Informatienota Verordening (EG) nr 1334/2000 betreffende de maatregelen die door de lidstaten zijn vastgelegd overeenkomstig de artikelen 5, 6, 13 en 21. geconsulteerd via http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/oj/2005/c_270/c_27020051029nl00150032.pdf op 10 januari 2007.
- 114 Jaarrapport 2005, p 16-18., geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://docs.vlaanderen.be/buitenland/documents/wapenexport/jaarsverslag2005.pdf>
- 115 RG-D buitenlandse wapenhandel, annexe, 2ème catégorie, Section 2, A, 19.
- 116 Le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg – Ministère de l'Économie et du Commerce extérieur – Office des Licences (http://www.eco.public.lu/attributions/office_licences/exportations/controles_biens_double_usage/index.html).
- 117 Publicatieblad van de Europese Unie C 270/08 29.10.2005 Informatienota Verordening (EG) nr 1334/2000 betreffende de maatregelen die door de lidstaten zijn vastgelegd overeenkomstig de artikelen 5, 6, 13 en 21. geconsulteerd via http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/oj/2005/c_270/c_27020051029nl00150032.pdf op 10 januari 2007.
- 118 Publicatieblad van de Europese Unie C 270/08 29.10.2005 Informatienota Verordening (EG) nr 1334/2000 betreffende de maatregelen die door de lidstaten zijn vastgelegd overeenkomstig de artikelen 5, 6, 13 en 21. geconsulteerd via http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/oj/2005/c_270/c_27020051029nl00150032.pdf op 10 januari 2007

- 119 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007 p 13
- 120 Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 30 550 XIII, nr.1, p 79. Communicatie met Campagne tegen Wapenhandel
- 121 DTI, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/europeandtrade/strategic-export-control/legislation/page8901.html>
- 122 DTI, Military end-use control: guidance note geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/files/file35817.pdf>
- 123 DTI, The operation of WMD end-use control: guidance, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/files/file29451.pdf>
- 124 Publicatieblad van de Europese Unie, C 270/08, 29.10.2005. Verordening (EG) 1334/2000 van de Raad, laatst gewijzigd bij Verordening (EG) 1504/2004: informatie betreffende de maatregelen die door de lidstaten zijn vastgesteld overeenkomstig de artikelen 5, 6, 13 en 21.
- 125 Publicatieblad van de Europese Unie, C 270/08, 29.10.2005. Verordening (EG) 1334/2000 van de Raad, laatst gewijzigd bij Verordening (EG) 1504/2004: informatie betreffende de maatregelen die door de lidstaten zijn vastgesteld overeenkomstig de artikelen 5, 6, 13 en 21.
- 126 BAFA, Export Controls, Brief Outline, mei 2005, p 6. geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.bafa.de/1/en/service/pdf/export_control_brief_outline.pdf
- 127 AWW Section 5c
- 128 Publicatieblad van de Europese Unie, C 270/08, 29.10.2005. Verordening (EG) 1334/2000 van de Raad, laatst gewijzigd bij Verordening (EG) 1504/2004: informatie betreffende de maatregelen die door de lidstaten zijn vastgesteld overeenkomstig de artikelen 5, 6, 13 en 21.
- 129 EURLEX, geconsulteerd op 28 september via http://eur-lex.europa.eu/nl/droit_communaire/droit_communaire.htm
- 130 Crutzen, N. (2003), Questions juridiques sur la régionalisation des licences d'armes, Brussel: Rapport du GRIP 4, 10-11.
- 131 GRIP, Holger Anders (2005), Implementing the EU Common Position on the control of arms brokering: progress after two years, Geconsulteerd op 11 december 2006 via <http://www.grip.org/bdg/g4579.html>
- 132 Wet van 1991 art. 10.3
- 133 Loi du 12 novembre 2004 relative à la lutte contre le blanchiment et contre le financement du terrorisme. Zie in het bijzonder art. 3, (6).
- 134 Besluit van 24 oktober 1996 houdende regelen inzake het financieel verkeer strategische goederen, art. 2. Deze uitsluiting gold overigens niet in het oorspronkelijke Besluit van 11 maart 1981 dat alle strategische goederen dekte. Communicatie met 'Campagne tegen Wapenhandel'.
- 135 Bron: GRIP: Implementing the EU Common Position on the control of arms brokering: progress after two years. Holger Anders, 7 juli 2005
- 136 GRIP, Holger Anders (2005), Implementing the EU Common Position on the control of arms brokering: progress after two years, Geconsulteerd op 14 augustus via <http://www.grip.org/bdg/g4579.html>
- 137 Verslag van een algemeen overleg gevoerd door de vaste commissie Economische Zaken en de vaste commissie Buitenlandse Zaken op 15 maart 2006, Tweede kamer, vergaderjaar 2005-2006, 22 054, nr. 105.
- 138 Bron: Brief van de Staatssecretaris Economische Zaken aan de voorzitter van de Tweede kamer, 5 juli 2006, <http://www.minez.nl/sc?c=getobject&s=obj&lsessionid=1DcVljs3tW8nhf9oWMdxXGwuuyxTagQ31UuYyWNZ5zySvobBaqys3l4qVxDU@p5G&objectid=43006&!dsname=EZInternet&sitenam=EZ-nl&loggetobject=true&isapidir=/gvisapi/>, Geconsulteerd op 18/08/2006.
- 139 Communicatie met het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, Adeling Wapenbeheersing en Wapenexportbeleid.
- 140 Trade in Goods (Control) Order (2003)
- 141 Trade in controlled goods (embargoed destinations)
- 142 Rapport au Parlement sur les Exportations d'Armement de la France en 2005, septembre 2006. Geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.defense.gouv.fr/defense/decouverte/activites/rapports_d_activite, p 34

- 143 GRIP, Holger Anders (2005), Implementing the EU Common Position on the control of arms brokering: progress after two years, Geconsulteerd op 14 augustus via <http://www.grip.org/bdg/g4579.html>
- 144 GRIP, Holger Anders (2005), Implementing the EU Common Position on the control of arms brokering: progress after two years, Geconsulteerd op 14 augustus via <http://www.grip.org/bdg/g4579.html>
- 145 GRIP, Holger Anders (2005), Implementing the EU Common Position on the control of arms brokering: progress after two years, Geconsulteerd op 14 augustus via <http://www.grip.org/bdg/g4579.html>
- 146 Rapport au Parlement sur les Exportations d'Armement de la France en 2005, septembre 2006. Geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.defense.gouv.fr/defense/decouverte/activites/rapports_d_activite p 34
- 147 GRIP, Holger Anders (2005), Implementing the EU Common Position on the control of arms brokering: progress after two years, Geconsulteerd op 14 augustus via <http://www.grip.org/bdg/g4579.html>
- 148 Anders, H. Controlling Arms Brokering, next steps for EU member states. GRIP, januari 2004.
- 149 Voor meer gedetailleerde informatie: BAFA, Information Leaflet on Trafficking and Brokering, 29 mei 2006
- 150 BAFA, Federal Office of Economics and Export Control, Information Leaflet on Trafficking and Brokering, 29 mei 2006. Geconsulteerd op 1 oktober 2006 via http://www.bafa.de/1/en/service/pdf/export_control_information_leaflet_trafficking_brokering.pdf#search=%22brokering%2C%20germany%2C%20amendment%22
- 151 Communicatie Nederlands Ministerie van Buitenlandse Zaken Afdeling Wapenbeheersing en Wapenexportbeleid
- 152 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007
- 153 Ministerie van Economische Zaken, Handboek strategische goederen. Geconsulteerd via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147523&rid=147522> op 6 maart 2007 en <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147600>
- 154 Ministerie van economische zaken, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.ez.nl/content.jsp?objectid=33374>
- 155 DTI geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/europeandtrade/strategic-export-control/licensing-rating/licences/index.html>
- 156 Saferworld, An independent audit of the UK Government Reports on Strategic Export Controls for 2003 and the first half of 2004, January 2005.
- 157 Website DTI, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/europeandtrade/strategic-export-control/licensing-rating/licences/trade-control-individual/index.html>
- 158 Website DTI, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/europeandtrade/strategic-export-control/licensing-rating/licences/trade-control-individual/index.html>
- 159 Ministère de la Défence, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.defense.gouv.fr/sites/das/votre_espace/controle_des_exportations/controle_exportations/
- 160 Ministère de l'économy des finances et de l'industry, Guide sur les exportations de biens et technologies à double usage, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.douane.gouv.fr/data/file/1305.pdf>
- 161 BAFA, brief outline geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.bafa.de/1/en/service/pdf/export_control_brief_outline.pdf + Davis, I (2002) The Regulation of Arms and Dual-Use Exports, Germany, Sweden and the UK, SIPRI, New York: Oxford University Press p 175.
- 162 Davis, I (2002) The Regulation of Arms and Dual-Use Exports, Germany, Sweden and the UK, SIPRI, New York: Oxford University Press p 175-178.
- 163 Art. 2 Koninklijk Besluit betreffende de vergunning bedoeld in artikel 10 van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie.
- 164 Koninklijk Besluit van 8 maart 1993 tot regeling van de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, art. 6.
- 165 Le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg – Ministère de l'Économie et du Commerce extérieur – Office des Licences http://www.eco.public.lu/attributions/office_licences/generalites/index.html.

- 166 Communicatie Nederlands Ministerie van Buitenlandse Zaken Afdeling Wapenbeheersing en Wapenexportbeleid
- 167 <http://www.dti.gov.uk/files/file20141.pdf>
- 168 BAFA, brief outline geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.bafa.de/1/en/service/pdf/export_control_brief_outline.pdf, p 12.
- 169 Bauer, S. (2003) The Europeanisation of arms export policies and its impact on democratic accountability. Brussel: Université Libre de Bruxelles & Berlijn: Freie Universität Berlin.
- 170 Website Dienst Contrôle Wapenhandel, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.vlaanderen.be/wapenhandel/>
- 171 Le Gouvernement Wallon, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://gov.wallonie.be/code/fr/text.asp>
- 172 Rapport d'activité 2004, Grand-Duché de Luxembourg – Minsitère de l'Economie et du Commerce extérieur, p. 57; Rapport d'activité 2005, Grand-Duché de Luxembourg – Minsitère de l'Economie et du Commerce extérieur, mars 2006, 306p. http://www.eco.public.lu/documentation/rapports/rapport_ministere.
- 173 Projet de Loi relative à l'importation, à l'exportation et au transit d'armes de munitions et de matériel devant servir spécialement à un usage militaire et de la technologie y afférente, Chambre des Députés (Luxembourg), Session ordinaire 1996-1997, N°4286, 3.4.1997.
- 174 Kamerstuk 22 05' nr.30, Gepubliceerd in Parlando op 17 maart 1998 <http://parlando.sdu.nl/cgi/login/anonymous>
- 175 Foreign and Common Wealth Office, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.fc.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029395474>
- 176 DTI, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.dti.gov.uk/europeantrade/strategic-export-control/latest-news/index.html>
- 177 Minsitère de la Défense, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via http://www.defense.gouv.fr/sites/defense/decouverte/activites_des_forces/rapports_dactivite/
- 178 Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter, geconsulteerd op 9 januari 2007 via <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/P-R/ruestungsexportbericht-2005,property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>
- 179 Ministerie van Economie en Technologie, website geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://www.bmwi.de/BMWi/Navigation/Service/publikationen,did=159976.html>
- 180 Halfjaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie – periode 1 januari tot 30 juni 2006, geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://docs.vlaanderen.be/buitenland/documents/wapenexport/-halfjaarlijksverslag20060101-20060630.pdf>
- 181 Zesmaandelijks verslag van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement over de toepassing van de wet van 5 augustus 1991, zoals gewijzigd, betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van de illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, geconsulteerd op 14 december via http://www.grip.org/bdg/pdf/sem2_2005_bxl.pdf
- 182 Maandrapportage militaire goederen december 2005, geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147549&rid=147548>
- 183 Control arms, Pax Christi, Novib, Amnesty International (2005) Rapport de noodzaak voor een verbeterde controle op wapenhandel p 9, geconsulteerd op 6 maart 2007 via <http://storage.paxchristi.net/DIS13DO5.pdf>
- 184 Het Nederlands wapenexportbeleid in 2005. Rapportage over de uitvoer van militaire goederen van de staatssecretaris van Economische Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken mede namens de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=149223&rid=147591>
- 185 Meldingen doorvoer van militaire goederen december 2005, geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=148260&rid=147600>
- 186 <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147600>

- 187 Maandrapportage dual-use goederen december 2005, geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147576&rid=147574>
- 188 <http://www.minez.nl/content.jsp?objectid=147574>
- 189 Strategic Export Controls Quarterly report April – June 2006, geconsulteerd op 14 december 2006 via http://www.dti.gov.uk/files/file34276.pdf?bcsi_scan_747D1649BA44C3E8=0&bcsi_scan_filename=file34276.pdf
- 190 Information on Refusal Percentages and Standard Individual Export Licence Application Processing Times by Destination, geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/refusalsprocessingaprijun%202006.pdf>
- 191 United Kingdom Strategic Export Controls Annual Report 2005, geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1153388110489>
- 192 Rapport au Parlement sur les exportations d'armement 2005, geconsulteerd op 14 december 2006 via http://www.defense.gouv.fr/sites/defense/decouverte/activites_des_forces/rapports_dactivite/rapport_au_parlement_sur_les_exportations_darmement_2005
- 193 Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter im Jahre 2005 (Rüstungsexportbericht 2005), geconsulteerd op 14 december 2006 via <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/P-R/ruestungsexportbericht-2005,property=pdf,bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>
- 194 Communicatie 'Campagne tegen Wapenhandel'
- 195 House of Commons, Defence, Foreign Affairs International Development and Trade and Industry Committees Strategic Export Controls: Annual Report for 2004, Quarterly Reports for 2005, Licensing Policy and Parliamentary Scrunity, Published. First joint Report of Session 2005-2006 published on 3 August 2006 by authority of the House of Commons.
- 196 Wet op buitenlandse wapenhandel, art. 8, 1ste lid; IUD-wet, art. 10, 1ste lid; en Algemene wet van 18 juli 1977 inzake douane en accijnzen, zoals laatst gewijzigd op 16 maart 2006, art. 231, 249-253, 263-284.
- 197 Wet op buitenlandse wapenhandel, art. 8, lid 2.
- 198 Wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimen op de strafrechtelijke geldboeten, zoals laatst gewijzigd op 7 februari 2003.
- 199 Wet op buitenlandse wapenhandel, art. 9, en IUD-wet, art. 10bis.
- 200 Luxemburgse IUD-wet, art. 9, §1.
- 201 Règlement grand-ducal du 31 juillet 1989 sur les transferts de matières, d'équipement et de technologie nucléaires et sur leurs conditions de protection physique, art. 14.
- 202 Loi générale du 18 juillet 1977 sur les douanes et accises, art. 231 en artikels waarnaar in art. 231 wordt doorverwezen.
- 203 Luxemburgse wapenwet, art. 28.
- 204 Loi du 12 novembre 2004 relative à la lutte contre le blanchiment et contre le financement du terrorisme. Zie in het bijzonder art. 9.
- 205 Website Centraal Justitueel Incasso Bureau, http://www.postbus51.nl/index.cfm/t/Hoe_hoog_zijn_de_geldboetes_in_Nederland_/vid/220A8803-1635-38D4-CFE9B821CA9D3041/containerid/517415FF-C09F-296A-61FF669427684C44/objectid/205D63Co-E084-2ABA-DDDFB2B79CoA7BB8/displaymethod/display-defaultintro, 16 augustus 2006.
- 206 Wet op de economische delicten art 6, lid 1.
- 207 Website Centraal Justitueel Incasso Bureau, http://www.postbus51.nl/index.cfm/t/Hoe_hoog_zijn_de_geldboetes_in_Nederland_/vid/220A8803-1635-38D4-CFE9B821CA9D3041/containerid/517415FF-C09F-296A-61FF669427684C44/objectid/205D63Co-E084-2ABA-DDDFB2B79CoA7BB8/displaymethod/display-defaultintro, 16 augustus 2006.
- 208 Wet op de economische delicten art 6, lid 4.
- 209 Wet van 5 juli 1997, houdende regels inzake het vervaardigen, verhandelen, vervoeren voorhanden hebben, dragen enz. Van wapens en munitie (Wet wapens en munitie), §12. strafbepalingen, art 54, 55.
- 210 nota verslag wederuitvoer van strategische goederen tweede kamer der staten generaal, <http://www.nieuwsbank.nl/inp/2000/06/0608J019.htm>
- 211 Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense. Art. L. 2339-2

- 212** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2339-3
- 213** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2339-13
- 214** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2339-12
- 215** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2341-1
- 216** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2341-2
- 217** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2341-3
- 218** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2342-3
- 219** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2342-59
- 220** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2342-60
- 221** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L.23542-77, L.2341-4, L. 2341-6, L. 2342-76
- 222** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense L.2342-82, L.2342-83
- 223** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2343-2 en Art. L. 2343-9
- 224** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2343-9
- 225** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2343-10
- 226** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2343-11
- 227** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2343-12
- 228** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2352-1
- 229** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2353-5
- 230** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2353-7
- 231** Ordonnance n° 2004-1374 van 20 december 2004 relative à la partie législative du code de la défense Art. L. 2353-8
- 232** Davis, I (2002) *The Regulation of Arms and Dual-Use Exports*, Germany, Sweden and the UK, SIPRI, New York: Oxford University Press p 178
- 233** Crutzen, N. (2003), *Questions juridiques sur la régionalisation des licences d'armes*, Brussel: Rapport du GRIP 4, 10-11.

Colofon

Auteurs:

Geert Castryck
Sara Depauw
Nils Duquet

Eindredactie:

Tomas Baum
Wies De Graeve

Lay-out:

Gamma nv

Drukwerk:

Drukkerij Michiels

Met dank aan:

Marjolein Delvou

Brussel 26 maart 2007
ISBN 9789078864011

Vlaams Vredesinstituut

Leuvenseweg 86

1000 Brussels

tel. +32 2 552 45 91

vredesinstituut@vlaamsparlement.be

www.vlaamsvredesinstituut.eu